

รายงาน

ของ

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

ด้านสังคม

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

เรื่อง การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน
เพื่อชุมชนเข้มแข็ง และร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน
เพื่อชุมชนเข้มแข็ง พ.ศ.

๘	๑๘	สปช.
---	----	------

สำนักกรรมการ ๓

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

ด่วนที่สุด

ที่ (สปท) ๓๕๒/๒ ๕๕๕

(สำเนา)

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

ถนนอุทองใน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๒๒ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม เรื่อง การปฏิรูปการบริหารจัดการ การปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง และร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง พ.ศ.

กราบเรียน ประธานสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการและร่างระเบียบดังกล่าวข้างต้น จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๙/๒๕๕๕ วันอังคารที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ได้มีมติตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสังคมนั้น ซึ่งกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นายอโณทัย ฤทธิปัญญาวงศ์	ประธานกรรมการ
๒. นายอำพล จินดาวัฒนะ	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายวิเชียร ชวลิต	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. พลตำรวจเอก ชิตชัย วรรณสถิตย์	กรรมการและประธานที่ปรึกษา
๕. พลเอก ชูศักดิ์ สันติวรฤทธิ	กรรมการและที่ปรึกษา
๖. พลอากาศเอก นิรันดร์ ยัมสรवल	กรรมการและที่ปรึกษา
๗. พลเอก ปราการ ชลยุทธ	กรรมการและที่ปรึกษา
๘. นายพรชัย ตระกูลวานนท์	กรรมการและที่ปรึกษา
๙. พลอากาศเอก มนัส รูปขจร	กรรมการและที่ปรึกษา
๑๐. นายเลิศปัญญา บูรณบัณฑิต	กรรมการและที่ปรึกษา
๑๑. นายอิสรา ศานติศาสน์	กรรมการและที่ปรึกษา
๑๒. พลตำรวจเอก ไตรรัตน์ อมาตยกุล	โฆษกกรรมการ
๑๓. พลตำรวจเอก เรืองศักดิ์ จริตเอก	โฆษกกรรมการ
๑๔. นายศิริชัย ไม้งาม	เลขานุการกรรมการ
๑๕. นายต่อพงศ์ เสลานนท์	ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษา รายงานเรื่อง การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูก และดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง และร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการการปลูก และดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง พ.ศ. ตามแผนการปฏิรูปของคณะกรรมการขับเคลื่อน การปฏิรูปประเทศด้านสังคม เสร็จแล้ว

/จึงกราบเรียน...

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศพิจารณา และหากสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเห็นชอบ ขอให้โปรดส่งรายงานไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณา ดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) อโณทัย ฤทธิปัญญาวงศ์

(นายอโณทัย ฤทธิปัญญาวงศ์)
ประธานกรรมการธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม

สำนักกรรมการ ๓

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๗๗-๘

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๗๘

สำเนาถูกต้อง

(นายสาธิต ประเสริฐศักดิ์)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๓

ปนัดดา/ร่าง
นิภาพร/พิมพ์
จิรพรรณ/ตรวจ

สารบัญ

รายงานของคณะกรรมการจัดการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม
เรื่อง การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง
และร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง พ.ศ.

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
๑. แผนการปฏิรูป	๑
๒. วิธีการปฏิรูป	๒
๒.๑ วิธีการปฏิรูป	
๒.๒ เป้าหมายการปฏิรูป	
๓. กำหนดเวลาการปฏิรูป	๔
๓.๑ ระยะที่ ๑ เดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม ๒๕๕๙	
๓.๒ ระยะที่ ๒ เดือนสิงหาคมถึงกันยายน ๒๕๕๙	
๓.๓ ระยะที่ ๓ เดือนกันยายน ๒๕๕๙ เป็นต้นไป	
๔. แหล่งที่มาของงบประมาณ	๕
๕. หน่วยงานรับผิดชอบ	๕
๖. ข้อเสนอแนะ	๕
๗. ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการการปลูก และดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง พ.ศ.	๑๐
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ข้อมูลสนับสนุนการปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง	๑๖
ภาคผนวก ข รายงานคณะผู้จัดทำรายงาน	๙๕

บทสรุปผู้บริหาร

การปลูกและดูแลต้นไม้ที่ปลูกให้อยู่รอดและเจริญเติบโต ดูเหมือนเป็นเรื่องง่ายที่ทุกคนทำได้ แต่ในข้อเท็จจริงทุกภาคส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม ตลอดจนประชาชนทั่วไป ได้มีการรณรงค์ให้มีการปลูกต้นไม้มากกว่าสองทศวรรษแล้วแต่รูปธรรมของการปลูกต้นไม้ยังไม่ปรากฏให้เห็นเป็นประจักษ์อย่างชัดเจน และยังคงมีการรณรงค์ให้มีการปลูกต้นไม้ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องแต่ยังไม่สามารถสร้างความเขียวชอุ่มและร่มรื่น หรือสร้างมูลค่าเพิ่มทั้งในด้านคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจในเชิงประจักษ์ได้แต่อย่างใด ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาภัยแล้งและอุณหภูมิความร้อนที่เพิ่มสูงขึ้น ต้นไม้หรือป่าไม้ที่ปลูกไว้ไม่สามารถลดปัญหาภัยแล้งและความร้อนที่เกิดขึ้นได้

จากการศึกษาเอกสารและการรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าการปลูกต้นไม้ยังขาดการบริหารจัดการที่ดี และการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปกระบวนการบริหารจัดการการปลูกต้นไม้เสียใหม่ เพื่อให้เกิดเอกภาพมีการบูรณาการและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ดังนั้น คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ จึงได้เสนอรายงาน เรื่อง การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง ให้เป็นวาระปฏิรูป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีระบบและกลไกในการขับเคลื่อนการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนให้เป็นรูปธรรม มีกระบวนการขับเคลื่อนในรูปแบบประชารัฐ และมีฐานข้อมูลเป็นองค์ความรู้ในการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพิ่มพื้นที่สีเขียว ลดปัญหาภัยแล้งและอุณหภูมิ เพิ่มคุณค่าต่อการดำรงชีวิตและเป็นทรัพย์สินของประชาชนจากต้นไม้ที่ปลูก รวมทั้งเป็นมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ โดยได้ยกร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง พ.ศ. ให้เป็นกระบวนการบริหารจัดการและยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนที่ชัดเจน มีเอกภาพ มีทิศทางและมีบูรณาการ โดยการสร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของต้นไม้ที่ปลูกในทุกระดับในรูปแบบประชารัฐ

อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการการปลูกและดูแลรักษาต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งจะประสบความสำเร็จได้นั้น นโยบายของรัฐบาลและเจตจำนงแน่วแน่ทางการเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่สุด การสร้างแรงจูงใจและการรณรงค์ให้มีการปลูกและดูแลรักษาต้นไม้ในชุมชนของทุกภาคส่วนและประชารัฐจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ฐานข้อมูล วิชาการและการบริการของรัฐจะเป็นเครื่องมือในการขยายการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

รายงานของคณะกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม
เรื่อง การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง
และร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน
เพื่อชุมชนเข้มแข็ง พ.ศ.

๑. แผนการปฏิรูป

๑.๑ สภาพปัญหา

การปลูกและการดูแลต้นไม้ที่ปลูกให้เจริญเติบโต ดูเหมือนเป็นเรื่องง่ายที่ทุกคนทำได้ แต่ในข้อเท็จจริงทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ตลอดจนประชาชน ได้มีการรณรงค์ให้มีการปลูกต้นไม้ในช่วงเกือบ ๒ ทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งการปลูกต้นไม้ริมทางสาธารณะ การปลูกต้นไม้ในพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ ทั้งของหน่วยงานภาครัฐ เช่น ในสถานที่ราชการ โรงเรียน วัด หรือพื้นที่ว่างของเอกชน รวมถึงพื้นที่ภายในครัวเรือนของประชาชน หรือแม้กระทั่งการปลูกป่า แต่รูปธรรมของการปลูกต้นไม้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ยังไม่ปรากฏให้เห็นเป็นประจักษ์อย่างชัดเจน ประเทศไทยยังคงมีการรณรงค์ให้ปลูกต้นไม้ในรูปแบบต่าง ๆ ในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังไม่สามารถสร้างความเขียวขจี ความร่มรื่น หรือสร้างมูลค่าเพิ่มทั้งในด้านคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจในเชิงประจักษ์แต่อย่างใด

สภาพภูมิอากาศของประเทศไทยในรอบ ๔๐ ปีที่ผ่านมา ยังคงประสบปัญหาความแห้งแล้งอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม ๒๕๕๙ ที่ผ่านมา ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยประสบปัญหาความร้อนของภูมิอากาศอย่างรุนแรง บรรดาต้นไม้ต่าง ๆ ที่ปลูกไว้ไม่สามารถลดทอนความร้อนของอากาศได้ ยังคงมีความร้อนสะสม ทำให้เกิดภาวะเรือนกระจก ในขณะที่เดียวกันมีต้นไม้จำนวนมากที่ตายไปเนื่องจากความร้อนและความแห้งแล้งของภูมิอากาศ ต้นไม้ที่เคยได้มีการรณรงค์ให้ปลูกเอาไว้ในหลายปีหลายโอกาสไม่สามารถสร้างความร่มรื่นหรือช่วยลดสภาวะความร้อนให้ทุเลาเบาบางไปได้แม้แต่น้อย

เหตุที่เป็นเช่นนั้นนี้อาจกล่าวได้ว่า การรณรงค์ให้มีการปลูกต้นไม้ที่ผ่านมา ซึ่งใช้ทั้งงบประมาณกำลังคน ต้นไม้จำนวนมากมหาศาล ยังไม่ประสบความสำเร็จ เราจึงต้องเผชิญกับปัญหาความร้อนและความแห้งแล้งของภูมิอากาศอย่างต่อเนื่อง

๑.๒ เหตุผลและความจำเป็น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ควรต้องได้รับการแก้ไขเพื่อสร้างประเทศไทยให้มีความร่มรื่นเป็นประเทศที่อุดมด้วยพรรณไม้นานาพันธุ์ มีพื้นที่สีเขียวที่สร้างมูลค่าเพิ่มทั้งด้านคุณภาพชีวิต มูลค่าเพิ่มทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

ปัญหาสำคัญที่ทำให้การรณรงค์การปลูกต้นไม้ยังไม่ประสบความสำเร็จ อยู่ที่ปัจจัยหลัก ๒ ประการ กล่าวคือ ๑. มีเพียงการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ แต่ขาดการส่งเสริมให้มีการดูแลต้นไม้ให้อยู่รอดและเจริญเติบโตได้ และ ๒. การขาดการบริหารจัดการการปลูกและการดูแลต้นไม้ โดยยังคงมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดเจ้าภาพในการบูรณาการ ทั้งด้านการส่งเสริม การปลูก การบำรุงดูแลรักษา และวิทยาการด้านรุกขวิทยา

ดังนั้น จากสภาพปัญหาและเหตุผลความจำเป็นข้างต้น จึงต้องมีการปฏิรูปการปลูกและการดูแลต้นไม้เสียใหม่ เพื่อให้การปลูกต้นไม้มีรูปธรรมแห่งความสำเร็จอย่างแท้จริง มีเจ้าภาพและมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน รวมทั้งต้องมีวิทยาการด้านรุกขวิทยาเป็นองค์ความรู้ในการปลูกและการดูแล

ต้นไม้ให้อยู่รอด มีพื้นที่สีเขียวที่สร้างความร่มรื่นชุ่มชื้น และการอนุรักษ์ดินและน้ำให้เกิดขึ้นในแผ่นดินไทย สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนและเศรษฐกิจของประเทศ ลดภาวะโลกร้อนและก๊าซเรือนกระจก โดยมีปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนวาระปฏิรูปนี้ให้บรรลุผลวัตถุประสงค์ และสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

๒. วิธีการปฏิรูป

๒.๑ วิธีการปฏิรูป เพื่อให้เกิดการปฏิรูปที่นำไปสู่การบริหารที่ดีในการปลูกและดูแลต้นไม้ ที่เป็นรูปธรรม และยั่งยืน จะต้องปฏิรูปกระบวนการบริหารจัดการ การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การรณรงค์ทางสังคม เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และความตระหนัก ตลอดจนแรงจูงใจถึงคุณค่าของการปลูกและการดูแลต้นไม้ในชุมชน ความชัดเจนต่อเนื่องและทิศทางที่มั่นคงของนโยบายที่เป็นวาระแห่งชาติ เจตจำนงที่แน่วแน่ทางการเมือง (STRONG POLITICAL COMMITMENT) ในการผลักดันเรื่องนี้ให้เป็นรูปธรรมและยั่งยืน และการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมทุกระดับตามกระบวนการประชาธิปไตย (PEOPLE AND COMMUNITY PARTICIPATION) เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิรูปการปลูกและการดูแลต้นไม้ในชุมชน โดยมีประเด็นการปฏิรูปที่สำคัญประกอบด้วย

๒.๑.๑ การปฏิรูประบบการบริหารจัดการ เพื่อยกระดับการปลูกและการดูแลต้นไม้ในชุมชน มีการรณรงค์ทางสังคมและการศึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจ (MOTIVATION) และการสร้างมูลค่าเพิ่มทั้งต่อการดำรงชีวิตและเศรษฐกิจ มีเจ้าภาพในการบริหาร มีเอกภาพ มีการบูรณาการ ลดข้อขัดข้องของกฎหมาย มีกลไกขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในทุกระดับตามกระบวนการประชาธิปไตย

๒.๑.๒ ปฏิรูปกลไกการขับเคลื่อนการปลูกและการดูแลต้นไม้ในชุมชนให้เป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืน โดยให้มีโครงสร้างหรือกลไกในการปฏิบัติเชื่อมโยง (CONNECTIVITY) ในทุกระดับตั้งแต่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดและระดับนโยบาย ควบคู่ไปกับการสร้างเครือข่ายประชารัฐภาคประชาชน ผนึกกำลังให้เกิดการรณรงค์ทางสังคมและร่วมกันขับเคลื่อนการปลูกและการดูแลต้นไม้ในชุมชน

๒.๑.๓ ปฏิรูปกระบวนการปฏิบัติในพื้นที่ทั้งระบบ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกระดับ ให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน และเป็นกลไกเครือข่ายการปฏิบัติที่สำคัญในรูปแบบของประชาคม แผนพัฒนา กฏระเบียบหมู่บ้านชุมชน สร้างความเป็นเจ้าของและหวงแหนต้นไม้ที่ปลูก โดยการสนับสนุนของภาครัฐในรูปแบบและกระบวนการประชาธิปไตย

๒.๑.๔ ปฏิรูปฐานข้อมูล (DATA BASE) การปลูกต้นไม้และพื้นที่การปลูก ให้เป็นฐานข้อมูลทั้งระดับชาติและระดับพื้นที่ สำหรับการประเมินผลและการดูแลต้นไม้ที่ปลูก รวมถึงการสร้างระบบสารสนเทศ พันธุ์ไม้ ทั้งพันธุ์ไม้หายาก พันธุ์ไม้เฉพาะถิ่น พันธุ์ไม้ตามภูมิสังคม มีคลังต้นไม้ในชุมชนและทุกพื้นที่ รวมทั้งให้มีการปฏิรูปและสร้างองค์ความรู้ เพื่อสนับสนุนและให้บริการประชาชน (TECHNICAL AND SERVICE) ในการปลูกต้นไม้และวิทยาการด้านรุกขวิทยา เพื่อเกิดความหลากหลาย มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และห่วงโซ่มูลค่า (VALUE CHAIN) ของต้นไม้

๒.๒ เป้าหมายการปฏิรูป ได้แก่

๒.๒.๑ การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน มีเป้าหมายของการปฏิรูปเพื่อให้เกิด

(๑) มีนโยบายที่ชัดเจนและมีการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน ที่มีเจ้าภาพรับผิดชอบชัดเจนในทุกระดับ มีบูรณาการ มีเอกภาพ และการมีส่วนร่วมตามกระบวนการประชาธิปไตยที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

(๒) เกิดเครือข่ายความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางภาครัฐ

(๓) เพิ่มความชุ่มชื้น เพิ่มต้นไม้ในชุมชนสังคม เป็นทุนทางสังคม เป็นมูลค่าเพิ่มต่อการดำรงชีวิต และเป็นทรัพย์สินที่เป็นมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

(๔) ขยายผลเศรษฐกิจพอเพียงลงไปชุมชนอย่างทั่วถึง รวมทั้งเป็นการเชื่อมโยงกับแหล่งน้ำในชุมชน

(๕) เป็นการอนุรักษ์ดินและน้ำ ลดอุณหภูมิความร้อนและสภาวะโลกร้อน และความแห้งแล้ง เป็นชุมชนสีเขียวที่เปลี่ยนก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศเป็นคาร์บอนเครดิต

กล่าวโดยสรุป คือการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน เพิ่มพื้นที่สีเขียวลดปัญหาภัยแล้งและอุณหภูมิในประเทศ เพิ่มคุณค่าต่อการดำรงชีวิตและเป็นทรัพย์สินของประชาชนจากต้นไม้ที่ปลูก รวมทั้งเป็นมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ

๒.๒.๒ พื้นที่เป้าหมาย ประกอบด้วย

(๑) พื้นที่สาธารณะที่หน่วยงานของรัฐครอบครองและใช้ประโยชน์ เช่น ริมถนนสาธารณะ ทางหลวง ทางหลวงชนบท เส้นทางในหมู่บ้าน/ชุมชน พื้นที่ว่างของหน่วยงานราชการ หน่วยทหาร วัดวาอาราม สถาบันทางศาสนาต่าง ๆ โรงเรียน และที่สาธารณประโยชน์อื่น ๆ ในชุมชน

(๒) พื้นที่ของประชาชนและเอกชนที่ถือครองไว้โดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น พื้นที่รอบบ้านพักหรือครัวเรือน พื้นที่บริเวณหัวไร่ปลายนา พื้นที่ว่างในหน่วยงาน สำนักงานของภาคเอกชน

ทั้งนี้การปลูกต้นไม้และการดูแลต้นไม้ในพื้นที่เป้าหมาย ต้องคำนึงถึงหลักการปลูกและดูแลต้นไม้อย่างถูกต้องตามหลักการของรุกขวิทยา ชนิดและพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับระบบนิเวศของพื้นที่ มีประโยชน์และคุณค่าต่อชุมชน

๒.๒.๓ จำนวนต้นไม้เป้าหมายที่ปลูกในแต่ละปี โดยกำหนดให้มีแผนการรณรงค์ทางสังคม เพื่อให้เกิดการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ที่กล่าวไว้ข้างต้น โดยในปีแรกของการดำเนินงานให้ปลูกต้นไม้ได้ไม่น้อยกว่า ๕ ล้านต้น และในปีต่อ ๆ ไปให้มีอัตราเพิ่มของการปลูกต้นไม้ร้อยละ ๒๐ ต่อปี

การสนับสนุนจากภาครัฐ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

การปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน จะประสบความสำเร็จในการดำเนินการขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนจากภาครัฐ โดย

(๑) นโยบายรัฐบาลและเจตจำนงที่แน่วแน่ทางการเมือง (STRONG POLITICAL COMMITMENT) โดยรัฐบาลจะต้องมีนโยบายการปลูกต้นไม้และดูแลรักษาต้นไม้ในชุมชนที่ชัดเจนต่อเนื่อง แสวงหาการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ประชาธิปไตยภาคเอกชนและภาคประชาชนผนึกกำลังในการขับเคลื่อนนโยบายสนับสนุนส่งเสริมการรณรงค์ทางสังคมและการศึกษา เพื่อสร้างความตระหนักและสร้างแรงจูงใจ ให้ทุกภาคส่วน

ในสังคมมีส่วนร่วมในการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน ขจัดปัญหาข้อขัดข้องที่เป็นอุปสรรคของการดำเนินงาน รวมทั้งสร้างองค์ความรู้ในด้านการปลูกต้นไม้ เผยแพร่สนับสนุนประชาชน ตลอดจนการบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปลูกต้นไม้ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนและประชากรรัฐมีส่วนร่วมในการปลูกต้นไม้

(๒) รัฐต้องส่งเสริมและกระจายอำนาจการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน ให้ชุมชนและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องนี้ โดยภาครัฐให้การส่งเสริมสนับสนุนตามแนวทางประชารัฐ ขจัดปัญหาข้อขัดข้องให้แก่ภาคประชารัฐ เพื่อให้ชุมชนและภาคเอกชนมีขีดความสามารถและศักยภาพในการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน และนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

(๓) รัฐบาลต้องมีมาตรการจูงใจ (MOTIVATION) ให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันในการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนให้อยู่รอด เช่น มาตรการลดหย่อนภาษีให้แก่บุคคล เอกชน หรือกิจกรรมที่เป็นความรับผิดชอบต่อสังคม (CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY) ที่ปลูกและดูแลให้อยู่รอดในพื้นที่ การส่งเสริมให้มีรายได้จากคาร์บอนเครดิต การส่งเสริมให้การปลูกต้นไม้เป็นอาชีพ ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (SOCIAL ENTERPRISE) การแก้ไขกฎหมายฉบับเพื่อให้ประชาชนสามารถนำต้นไม้ที่ปลูกไปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกไม้หวงห้ามบางประเภท เช่น สัก พะยูง ยางนา เป็นต้น รวมทั้งการประเมินมูลค่า ปลูกต้นไม้ให้เป็นเงินออม หรือใช้ต้นไม้ที่ปลูกเป็นอาชีพเป็นสินทรัพย์ เพื่อการออม การกู้ยืม หรือเป็นสินทรัพย์เพื่อการลงทุน หรือเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ประโยชน์ที่จะเกิดกับประชาชน

(๑) ประชากรรัฐและชุมชนมีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมในการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนร่วมกันอย่างยั่งยืน เป็นรากฐานของการสร้างจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตย

(๒) มีต้นไม้และมีการดูแลต้นไม้ในชุมชน เพื่อรองรับปริมาณน้ำและลดปัญหาความร้อนของภูมิภาค และภาวะความแห้งแล้งในชุมชน

(๓) เพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเกิดความร่มรื่นร่มเย็น และการอนุรักษ์ดินและน้ำ

(๔) เกิดมูลค่าเพิ่มทั้งต่อการดำรงชีวิตและเศรษฐกิจ

๓. กำหนดเวลาการปฏิรูป

๓.๑ ระยะที่ ๑ ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม ๒๕๕๙ ศึกษาและพัฒนากลไกการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานความเข้าใจและเป้าหมายร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ประเด็นเป้าหมายและวิธีการปฏิรูป

๓.๒ ระยะที่ ๒ เดือนสิงหาคมถึงกันยายน ๒๕๕๙ จัดสัมมนารวบรวมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานการขับเคลื่อนการปฏิรูปเสนอต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ในประเด็นการบริหารจัดการกระบวนการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน ตลอดจนแนวทางการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม ต่อเนื่องและยั่งยืน

๓.๓ ระยะที่ ๓ ระหว่างเดือนกันยายน ๒๕๕๙ เป็นต้นไป เป็นการขับเคลื่อนการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนไปสู่การปฏิบัติในทุกระดับ และขยายผลไปสู่การขับเคลื่อนทั้งประเทศ

๔. แหล่งที่มาของงบประมาณ

การบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน มีแหล่งงบประมาณมาจาก

- ๔.๑ งบประมาณบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ และยุทธศาสตร์ชาติของรัฐบาล
- ๔.๒ งบประมาณในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยธรรมชาติ
- ๔.๓ งบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๔.๔ งบประมาณสมทบจากประชารัฐภาคธุรกิจเอกชน ในลักษณะกิจการเพื่อสังคม
- ๔.๕ งบประมาณจากประชารัฐภาคประชาชน
- ๔.๖ งบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ

๕. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

๕.๑ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมเป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน

๕.๒ ทุกส่วนราชการ กระทรวง/กรม หน่วยทหาร หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานในกำกับของรัฐทุกหน่วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานภาคเอกชน ร่วมเป็นเจ้าภาพดำเนินการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน

๕.๓ เครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ต้นไม้ภาคประชาชนร่วมเป็นเจ้าภาพพนักงังกำส้งกับภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนในรูปแบบประชารัฐ

๖. ข้อเสนอแนะ

การปฏิรูปครั้งนี้จะนำไปสู่การมีนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนให้เป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืน เกิดความตระหนักและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามแนวทางประชารัฐ ที่ให้ความสำคัญกับการปลูกต้นไม้และดูแลต้นไม้ในชุมชน อีกทั้งต้องเป็นกระบวนการในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน รวมถึงสร้างมูลค่าเพิ่มต่อการดำรงชีวิตและเศรษฐกิจ

๖.๑ วาระการปฏิรูปที่ ๑ ปฏิรูปให้มีกฎระเบียบการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน ให้เกิดความชัดเจนทั้งในทางนโยบาย ยุทธศาสตร์และการขับเคลื่อนทั้งต้นทาง กลางทาง และปลายทาง อย่างเป็นเอกภาพ มีเจ้าภาพ มีโครงสร้างกลไกการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติในระดับต่าง ๆ ให้ได้ผลเป็นรูปธรรม โดยมีข้อเสนอให้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน เพื่อชุมชนเข้มแข็ง พ.ศ. เป็นแม่บทในการบริหารจัดการ โดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว มีสาระสำคัญ ประกอบด้วย ๔ ส่วน ได้แก่

- บทที่ว่าด้วย นิยามของการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน
- หมวดที่ว่าด้วย คณะกรรมการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง แห่งชาติ เป็นคณะกรรมการระดับชาติที่วางแผนนโยบาย หลักการสำคัญของการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน

- หมวดที่ว่าด้วย กลไกการบริหารและการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ ทั้งที่เป็นกลไกระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้านชุมชน และเครือข่ายภาคประชาชนประชาชาติ

- หมวดที่ว่าด้วย กระบวนการปฏิบัติในพื้นที่ภายใต้รูปแบบประชารัฐ ที่เกิดจากการริเริ่มและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคเอกชน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

๖.๒ วาระการปฏิรูปที่ ๒ ปฏิรูปให้มีกลไกการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน ตามกระบวนการประชารัฐทั้งในระดับนโยบายหรือระดับชาติ ระดับพื้นที่ จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้านชุมชน ให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติที่เป็นเอกภาพ มีการบูรณาการและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบประชารัฐ ทั้งนี้ กลไกดังกล่าวจะอยู่ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีที่จะยกยกร่างขึ้นโดยมีกลไกต่าง ๆ ต่อไปนี้

๖.๒.๑ คณะกรรมการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งแห่งชาติ (กมช.)

ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งแห่งชาติ” เรียกโดยย่อว่า “กมช.” ประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานกรรมการคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น อธิบดีกรมป่าไม้ อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ประธานหอการค้าไทย ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้แทนเครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ต้นไม้ภาคประชาชน ที่ประธานแต่งตั้งจำนวน ๕ คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่ประธานแต่งตั้งจำนวน ๕ คน เป็นกรรมการ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการและเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. จัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน เสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ

๒. เสนอแนะคณะรัฐมนตรีให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อจัดปัญหาอุปสรรคและสนับสนุนการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน

๓. เสนอแนะคณะรัฐมนตรีให้มีการออกมาตรการจูงใจ เพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนและประชารัฐเกิดแรงจูงใจที่จะปลูกและดูแลต้นไม้ที่ปลูก เช่น มาตรการลดหย่อนภาษีแก่บุคคล เอกชน วิสาหกิจเพื่อสังคม กิจกรรมที่เป็นความรับผิดชอบต่อสังคม การประเมินมูลค่าต้นไม้ให้เป็นทรัพย์สินเพื่อการออมหรือการลงทุน การส่งเสริมการปลูกต้นไม้เป็นอาชีพ การสมทบเงินจากภาครัฐเพื่อการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน มาตรการคาร์บอนเครดิต และอื่น ๆ

๔. กำหนดมาตรการรณรงค์สร้างกระแสทางสังคมและการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนและประชารัฐให้ความสำคัญผูกพันกำลังกันปลูกและดูแลต้นไม้

๕. กำกับ ติดตาม ประสานงาน สนับสนุนและเร่งรัดการดำเนินการของคณะกรรมการระดับต่าง ๆ ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน

๖. ติดตามประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน รายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบ

๗. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของ กมช. ได้ตามความเหมาะสมจำเป็น

๘. ออกระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

๙. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

๖.๒.๒ คณะกรรมการอำนวยการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งจังหวัด (กมจ.)

ให้มีคณะกรรมการอำนวยการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งระดับจังหวัด เรียกโดยย่อว่า “กมจ.” มีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ นายกองคํการบริหารส่วนจังหวัด เป็นรองประธาน กรรมการ หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัด ผู้บังคับการมณฑลทหารบกจังหวัด ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัด นายอำเภอทุกอำเภอ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจำนวน ๕ คน ผู้แทนเครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ต้นไม้ภาคประชาชนที่มีอยู่ในจังหวัด เป็นกรรมการ หัวหน้าสำนักงานจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการอำนวยการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งระดับจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. กำหนดมาตรการ แผนการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนของจังหวัด รวมทั้ง การประเมินมูลค่าของต้นไม้ในทางเศรษฐกิจ

๒. ดำเนินการให้ทุกอำเภอจัดทำแผนการปลูกและดูแลต้นไม้ในขอบเขตพื้นที่อำเภอ ตามยุทธศาสตร์ที่กำหนด และอำนวยการให้เกิดการขับเคลื่อนมาตรการ แผนและงบประมาณในการปลูก และดูแลต้นไม้ในชุมชนไปสู่การปฏิบัติในจังหวัด รวมทั้งประสานงานกับองค์กรภายนอกจังหวัดที่จะมาปลูกต้นไม้ ในชุมชนในลักษณะกิจกรรมที่เป็นความรับผิดชอบต่อสังคม

๓. ดำเนินการให้ทุกส่วนราชการ หน่วยงานทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันทางศาสนา และทุกหมู่บ้าน/ชุมชนในจังหวัด ทำการปลูกและดูแลต้นไม้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รวมทั้ง อนุรักษ์ สร้างกระแสนิยมและส่งเสริมให้มีการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน กับประชารัฐทุกภาคส่วนในจังหวัด รวมทั้ง การประเมินมูลค่าของต้นไม้ในทางเศรษฐกิจ

๔. ดำเนินการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดหาหรือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ กล้าไม้ที่จำเป็น ต่อการปลูกและดูแลต้นไม้ และจัดตั้งธนาคารต้นไม้ในจังหวัด รวมถึงการบริการด้านข้อมูลและวิชาการ

๕. แก้ไขปัญหา อุปสรรคของการดำเนินการ ติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการ ให้ กมช. ทราบ

๖. จัดทำฐานข้อมูลและทะเบียนต้นไม้ที่ปลูกและการดูแลต้นไม้ รวมทั้งการประเมินมูลค่า ของต้นไม้ในทางเศรษฐกิจ

๗. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานตามความจำเป็นเหมาะสม

๘. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจาก กมช.

๖.๒.๓ ให้นำอำเภอเป็นเจ้าภาพในการบูรณาการหน่วยงาน องค์กรทุกส่วนในพื้นที่รับผิดชอบ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ท้องที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ต้นไม้ภาคประชาชนในพื้นที่ เพื่อดำเนินการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนในลักษณะประชารัฐ โดยให้มีการ ดำเนินการ ดังนี้

๑. ให้ทุกภาคส่วนและทุกหน่วยงาน สํารวจและจัดทําคําความต้องการ การปลูกและดูแลต้นไม้ ในเขตพื้นที่อำเภอ

๒. จัดทําและบูรณาการแผนการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน รวมทั้ง การประมาณการ มูลค่าทางเศรษฐกิจของต้นไม้ดังกล่าว และขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ

๓. จัดหาหรือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ถํ้าไม้ที่จําเป็นต่อการปลูกและการดูแลต้นไม้ ตลอดจน จัดตั้งธนาคารต้นไม้ในพื้นที่

๔. จัดทําฐานข้อมูลและทะเบียนต้นไม้ที่ปลูกและดูแลต้นไม้ รวมทั้งประเมินค่าในทางเศรษฐกิจ

๕. กำกับและติดตามการปลูกและดูแลต้นไม้ที่ปลูก ตลอดจนแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และรายงานผลการดำเนินงานให้ กมจ. ทราบ

๖. แต่งตั้งคณะทํางาน กลไกประสานงานและดําเนินการตามความเหมาะสม เพื่อให้การ ขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์นี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๗. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

๖.๒.๔ ให้แต่ละตำบล ดำเนินการสำรวจ รณรงค์ กระตุ้น สร้างความตื่นตัวให้ทุกหน่วยงานในพื้นที่ รวมถึงครอบครัวในหมู่บ้าน/ชุมชน ดำเนินการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนในลักษณะประชารัฐ รวมทั้ง ประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยให้ปลัดอำเภอรับผิดชอบตำบล เป็นเจ้าภาพบูรณาการทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน เครือข่ายต่าง ๆ สถาบันทางศาสนา ฯลฯ และ พิจารณามอบหมายผู้ที่เหมาะสมเป็นเลขานุการ

๖.๒.๕ เครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ต้นไม้ภาคประชาชน โดยกำหนดให้มีการรวมกลุ่มของ ภาคประชาชนที่ดําเนินการในด้านการปลูกและดูแลต้นไม้ ให้เป็นเครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ เพื่อผนึกกำลัง กับภาครัฐและภาคเอกชน ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนให้เป็นผลในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์วิธีการในการกำหนดให้มีภาคีเครือข่ายดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการบริหารจัดการ การปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งแห่งชาติกำหนด

๖.๓ วาระการปฏิรูปที่ ๓ ปฏิรูปกระบวนการปฏิบัติในพื้นที่ภายใต้หลักการประชารัฐ เสริมสร้างการมี ส่วนร่วมของชุมชนและทุกภาคส่วน โดย

๖.๓.๑ ยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามกระบวนการประชารัฐ ในลักษณะริเริ่ม จากประชาชน เป็นการระเบิดจากภายใน ชุมชนมีส่วนร่วมและเป็นผู้ดําเนินงาน การยกระดับการมีส่วนร่วม ของประชาชน จะเป็นการปฏิรูปในขั้นตอนแรก โดย

- ส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติทุกขั้นตอน

- ส่งเสริมการตัดสินใจของชุมชนโดยการประชาคม และให้ชุมชนมีกฎระเบียบเป็นกติกา ของชุมชนที่ยึดถือร่วมกันในการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน

๖.๓.๒ กระบวนการประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการการปลูก และดูแลต้นไม้ในชุมชน และเป็นเวทีในการตกลงใจร่วมกันของชุมชน

๖.๓.๓ กระบวนการเครือข่าย โดยสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ การปลูก และดูแลต้นไม้ในชุมชน ให้เป็นประชารัฐภาคประชาชนในทุกกระดับ

๖.๔ วาระการปฏิรูปที่ ๔ ปฏิรูประบบฐานข้อมูลและสารสนเทศพันธุ์ไม้ และการสร้างองค์ความรู้ในการ ปลูกต้นไม้ โดย

๖.๔.๑ มีระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ ทั้งพันธุ์ไม้เฉพาะท้องถิ่น พันธุ์ไม้พื้นเมือง พันธุ์ไม้หายาก และพันธุ์ไม้ประเภทต่าง ๆ ให้เป็นคลังต้นไม้ของชาติ

๖.๔.๒ มีวิทยาการด้านรุกขวิทยา ทั้งวิธีการปลูก การขยายพันธุ์ การดูแล การใช้ประโยชน์ ส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาการสมัยใหม่ ให้เป็นวิทยาการและบริการที่ประชาชน เข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้ง่าย ให้เป็นคลังปัญญาแห่งต้นไม้ สร้างห่วงโซ่คุณค่าของการดำรงชีพของประชาชน และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

๖.๔.๓ มีธนาคารต้นไม้ในทุกกระดับ เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ในรูปแบบสวนพฤกษศาสตร์ (BOTANIC PARK) สวนต้นไม้ที่ผสมผสานกับเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งเป็นแหล่งสนับสนุนพันธุ์ไม้แก่ประชาชน

๗. ร่างระเบียบ

- ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชน เข้มแข็ง พ.ศ.

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ จึงขอเสนอ รายงาน เรื่อง การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง และร่างระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง พ.ศ. เพื่อให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้โปรดพิจารณา หากสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเห็นชอบด้วย ขอได้โปรดส่งรายงานไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

(นายศิริชัย ไม้งาม)

เลขาธิการกรรมการ

ร่าง
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง
พ.ศ.

เพื่อให้การปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ในด้านกระบวนการบริหารจัดการ การจัดหา การปลูก การดูแล การพัฒนา การใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การแก้ไขปัญหา และการดำเนินการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน เป็นเอกภาพ มีการบูรณาการ และทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมตามรูปแบบและกระบวนการพระราชรัฐ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๘) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง พ.ศ.

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“การปลูกต้นไม้” หมายถึง ต้นไม้ที่ปลูกเป็นต้นไม้ยืนต้น ที่ประชาชนทั่วไปสามารถนำมาปลูกได้ และให้รวมถึง การปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ^๑ตามพระราชดำริสและอื่น ๆ ทั้งนี้ ไม่รวมการปลูกต้นไม้ที่เป็นแปลงขนาดใหญ่หรือการปลูกป่า

“การดูแลต้นไม้” หมายถึง กระบวนการในการดูแลต้นไม้ เพื่อให้ต้นไม้ยืนต้นอยู่รอดและเจริญเติบโต ทั้งนี้ ให้รวมถึงการปรับปรุงตัดแต่งต้นไม้ตามหลักรุกขกรรม

“พื้นที่ปลูกต้นไม้” หมายถึง

(๑) พื้นที่สาธารณะที่หน่วยงานของรัฐครอบครองหรือใช้ประโยชน์ เช่น พื้นที่ริมถนนสาธารณะ ทางหลวง ทางหลวงชนบท เส้นทางระหว่างและในหมู่บ้าน/ชุมชน พื้นที่ว่างในส่วนราชการ หน่วยทหาร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น วัดวาอาราม สถาบันทางศาสนาต่าง ๆ สถาบันการศึกษา และที่สาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน และที่สาธารณะอื่น ๆ ที่ไม่ขัดกับกฎระเบียบหรือกฎหมายอื่น

(๒) พื้นที่ของประชาชนและเอกชนที่ถือครองไว้โดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น พื้นที่รอบบ้านพัก หรือครัวเรือน พื้นที่หัวไร่ปลายนา พื้นที่ว่างของภาคเอกชน หรือสำนักงานของภาคเอกชน

“ทะเบียนการปลูกต้นไม้” หมายถึง กระบวนการในการจดและ/หรือลงทะเบียนต้นไม้ที่ปลูก เพื่อประโยชน์ในการประเมินมูลค่าต้นไม้ให้เป็นทรัพย์สิน แต่ทั้งนี้หากเป็นกรณีที่หน่วยงานภาครัฐปลูกให้ถือเป็นทรัพย์สินของทางราชการ การกำหนดมาตรการจูงใจให้มีการปลูกต้นไม้ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งแห่งชาติกำหนด

^๑ พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานให้กับหน่วยพัฒนาต้นน้ำทุ่งจิว อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปี ๒๕๑๔

“การปลูกป่า ถ้าจะให้ราษฎรมีประโยชน์ให้เขาอยู่ได้ ให้ใช้วิธีปลูกไม้ ๓ อย่าง แต่มีประโยชน์ ๔ อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจ ประโยชน์อย่างี่ ๔ คือ สามารถช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ” และ “ควรจะปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง”

“ส่วนราชการ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค และรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

ข้อ ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบนี้

หมวด ๑

คณะกรรมการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งแห่งชาติ

ข้อ ๕ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งแห่งชาติ” เรียกโดยย่อว่า “กมช.” ประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานกรรมการคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น อธิบดีกรมป่าไม้ อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ประธานหอการค้าไทย ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้แทนเครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ต้นไม้ภาคประชาชน ที่ประธานแต่งตั้งจำนวน ๕ คน และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ประธานแต่งตั้งจำนวน ๕ คน เป็นกรรมการ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการและคณะเลขานุการ

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการอื่นยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทน หรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว และหากยังมีได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่างให้กรรมการที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคสองแล้ว หากยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่ง เพื่อดำเนินการต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ ๖ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี

ข้อ ๗ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ประธานให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(๕) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ ๘ การประชุมของ กมช. ให้นำบทบัญญัติหมวด ๕ คณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๙ ให้ กมช. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. จัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน เสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ

๒. เสนอแนะคณะรัฐมนตรีให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อขจัดปัญหาอุปสรรค และสนับสนุนการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน

๓. เสนอแนะคณะรัฐมนตรีให้มีการออกมาตรการจูงใจ เพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน และประชาชนเกิดแรงจูงใจที่จะปลูกและดูแลต้นไม้ที่ปลูก เช่น มาตรการลดหย่อนภาษีแก่บุคคล เอกชน วิสาหกิจเพื่อสังคม กิจกรรมที่เป็นความรับผิดชอบต่อสังคม การประเมินมูลค่าต้นไม้ให้เป็นทรัพย์สินเพื่อการออม หรือการลงทุน มาตรการส่งเสริมการปลูกต้นไม้เป็นอาชีพ มาตรการสมทบเงินจากภาครัฐเพื่อการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน มาตรการคาร์บอนเครดิต และอื่น ๆ

๔. กำหนดมาตรการรณรงค์สร้างกระแสทางสังคมและการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้ทุกภาคส่วน และประชาชนให้ความสำคัญนึกกำลังกันปลูกและดูแลต้นไม้

๕. กำกับ ติดตาม ประสานงาน สนับสนุนและเร่งรัดการดำเนินการของคณะกรรมการ ระดับต่าง ๆ ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน

๖. ติดตามประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน รายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบ

๗. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของ กมช. ได้ตามความเหมาะสมจำเป็น

๘. ออกระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

๙. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด ๒

คณะกรรมการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งระดับต่าง ๆ

ข้อ ๑๐ ให้มีคณะกรรมการอำนวยการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งระดับจังหวัด เรียกโดยย่อว่า “กมจ.” มีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ นายกองคํารับราชการส่วนจังหวัด เป็นรองประธานกรรมการ หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัด ผู้บังคับการมณฑลทหารบกจังหวัด ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตรในเขตจังหวัด นายอำเภอทุกอำเภอ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจำนวน ๕ คน ผู้แทนเครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ต้นไม้ภาคประชาชนที่มีอยู่ในจังหวัด เป็นกรรมการ หัวหน้าสำนักงานจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการอำนวยการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งระดับจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. กำหนดมาตรการ แผนการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนของจังหวัด รวมทั้ง การประเมินมูลค่าของต้นไม้ในทางเศรษฐกิจ

๒. ดำเนินการให้ทุกอำเภอจัดทำแผนการปลูกและดูแลต้นไม้ในขอบเขตพื้นที่อำเภอ ตามยุทธศาสตร์ที่กำหนด และอำนวยความสะดวกให้เกิดการขับเคลื่อนมาตรการ แผนและงบประมาณในการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนไปสู่การปฏิบัติในจังหวัด รวมทั้งประสานงานกับองค์กรภายนอกจังหวัดที่จะมาปลูกต้นไม้ในชุมชนในลักษณะกิจกรรมที่เป็นความรับผิดชอบต่อสังคม

๓. ดำเนินการให้ทุกส่วนราชการ หน่วยงานทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันทางศาสนาและทุกหมู่บ้าน/ชุมชนในจังหวัด ทำการปลูกและดูแลต้นไม้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และรณรงค์สร้างกระแสสังคมและส่งเสริมให้มีการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน กับประชาารัฐทุกภาคส่วนในจังหวัด รวมทั้งการประเมินมูลค่าของต้นไม้ในทางเศรษฐกิจ

๔. ดำเนินการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดหาหรือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ กล้าไม้ที่จำเป็นต่อการปลูกและดูแลต้นไม้ และจัดตั้งธนาคารต้นไม้ในจังหวัด รวมถึงการบริการด้านข้อมูลและวิชาการ

๕. แก้ไขปัญหา อุปสรรคของการดำเนินการ ติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการให้ กมช. ทราบ

๖. จัดทำฐานข้อมูลและทะเบียนต้นไม้ที่ปลูกและการดูแลต้นไม้ รวมทั้งการประเมินมูลค่าของต้นไม้ในทางเศรษฐกิจ

๗. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานตามความจำเป็นเหมาะสม

๘. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจาก กมช.

ข้อ ๑๑ ให้นายอำเภอ เป็นเจ้าภาพในการบูรณาการหน่วยงาน องค์กรทุกส่วนในพื้นที่รับผิดชอบ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ท้องที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ต้นไม้ภาคประชาชนในพื้นที่ เพื่อดำเนินการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนในลักษณะประชาารัฐ โดยให้มีการดำเนินการ ดังนี้

๑. ให้ทุกภาคส่วนและทุกหน่วยงาน ตรวจสอบและจัดทำความต้องการ การปลูกและดูแลต้นไม้ในเขตพื้นที่อำเภอ

๒. จัดทำและบูรณาการแผนการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน รวมทั้ง การประมาณการมูลค่าทางเศรษฐกิจของต้นไม้ดังกล่าว และขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ

๓. จัดหาหรือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ กล้าไม้ที่จำเป็นต่อการปลูกและการดูแลต้นไม้ ตลอดจนจัดตั้งธนาคารต้นไม้ในพื้นที่

๔. จัดทำฐานข้อมูลและทะเบียนต้นไม้ที่ปลูกและดูแลต้นไม้ รวมทั้งประเมินมูลค่าในทางเศรษฐกิจ

๕. กำกับและติดตามการปลูกและดูแลต้นไม้ที่ปลูก ตลอดจนแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และรายงานผลการดำเนินงานให้ กมจ. ทราบ

๖. แต่งตั้งคณะทำงาน กลไกประสานงานและดำเนินการตามความเหมาะสม เพื่อให้การขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์นี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๗. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อ ๑๒ ให้แต่ละตำบล ดำเนินการสำรวจ รณรงค์ กระตุ้น สร้างความตื่นตัวให้ทุกหน่วยงานในพื้นที่ รวมถึงครอบครัวในหมู่บ้าน/ชุมชน ดำเนินการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนในลักษณะประชารัฐ รวมทั้งประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยให้ปลัดอำเภอรับผิดชอบตำบล เป็นเจ้าภาพบูรณาการทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน เครือข่ายต่าง ๆ สถาบันทางศาสนา ฯลฯ และพิจารณามอบหมายผู้ที่เหมาะสมเป็นเลขานุการ

ข้อ ๑๓ ให้ประธานกรรมการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง แห่งชาติ แต่งตั้งคณะกรรมการ เครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ต้นไม้ภาคประชาชนขึ้นคณะหนึ่ง มีหน้าที่ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อขับเคลื่อนหรือดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ การปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน ผนึกกำลังร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชนในการขับเคลื่อนการดำเนินการ

ทั้งนี้หลักเกณฑ์ วิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการข้างต้น ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งแห่งชาติกำหนด

หมวด ๓

การปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งตามแนวทางประชารัฐ

ข้อ ๑๔ การสร้างการมีส่วนร่วม โดยริเริ่มจากประชาชนตามกระบวนการประชารัฐในหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นหน่วยพื้นฐาน ในลักษณะระเบิดจากภายในถึงความต้องการ การปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน ให้มีกระบวนการประชาคมการสำรวจพื้นที่ จัดลำดับความสำคัญ และเสนอความต้องการต่อ(กลไกระดับตำบล) คณะกรรมการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งระดับตำบล เป็นเจ้าภาพหลักในการจัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมและมีส่วนร่วมออกค่าใช้จ่ายในการปลูกและดูแลต้นไม้ จัดทำฐานข้อมูลและทะเบียนต้นไม้ที่ปลูก ตลอดจนส่งเสริมการสร้างเครือข่ายประชารัฐที่เป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วน

ข้อ ๑๕ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนเครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ต้นไม้เพื่อแผ่นดิน สร้างเสริมสุขภาพและความเข้มแข็งของชุมชนประชารัฐภาคประชาชน เข้าดำเนินการในพื้นที่ โดยมีผู้แทนชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งร่วมติดตามและประสานการทำงานร่วมกัน

ข้อ ๑๖ ให้หน่วยงานภาครัฐ สนับสนุนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เทคนิค วิชาการ และการปฏิบัติ ให้คณะกรรมการตามหมวด ๒ ตามที่ได้รับการร้องขอ

ข้อ ๑๗ เพื่อให้การบริหารการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน มีประสิทธิภาพ ให้คณะกรรมการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งแห่งชาติ แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นชุดหนึ่ง ทำหน้าที่จัดทำระเบียบ ประกาศ คำสั่งที่เกี่ยวข้องและคู่มือการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน เพื่อชุมชนเข้มแข็ง ให้เป็นแนวทางปฏิบัติ ภายใน ๙๐ วัน นับตั้งแต่วันที่ประกาศใช้ระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่.....

(.....)

นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อมูลสนับสนุนการปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแล
ต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๑

ส่วนที่ ๑: เกริ่นนำ

๑. สภาพปัญหาป่าไม้ในประเทศไทย

ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับป่าไม้ของสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบุว่า พื้นที่ของประเทศไทย ๕๑๓,๑๑๕ ตารางกิโลเมตร หรือ ๓๒๓,๕๑๘,๘๖๑ ไร่ จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ ประเทศไทยมีเนื้อที่ป่า ๑๓๘,๕๖๖,๘๗๕ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๓.๒๑ ของพื้นที่ประเทศ

พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยใน พ.ศ. ๒๕๕๗ มีพื้นที่ป่าไม้ ๑๐๒,๒๘๕,๔๐๐ ไร่ หรือร้อยละ ๓๑.๖๒ ของพื้นที่ประเทศ แบ่งเป็นภาคเหนือ เหลือเนื้อที่ป่าไม้ ๕๖,๕๓๗,๔๘๑.๒๕ ไร่ รองลงมาคือ พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คงเหลือ ๑๕,๗๔๘,๙๓๑.๒๕ ไร่ สำหรับจังหวัดที่ไม่พบว่ามีพื้นที่ป่าไม้ ได้แก่ จังหวัดนครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง เนื่องจากมีพื้นที่ป่าต่ำกว่า ๓.๑๒ ไร่

ปี พ.ศ.	ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคตะวันออก		ภาคกลาง		ภาคใต้		รวม		ปี
	North		North - East		East		Central		South		Whole Kingdom		
	ไร่	%	ไร่	%	ไร่	%	ไร่	%	ไร่	%	ไร่	%	
2516	70,996,875.00	66.96	31,669,375.00	30.01	9,397,500.00	41.19	14,981,250.00	35.56	11,521,875.00	26.07	138,566,875.00	43.21	1973
2519	63,954,375.00	60.37	25,933,750.00	24.57	7,894,375.00	34.60	13,641,250.00	32.38	12,586,875.00	28.48	124,010,625.00	58.67	1976
2521	59,335,625.00	55.96	19,513,125.00	18.49	6,898,125.00	30.24	12,766,250.00	30.31	11,001,875.00	24.89	109,515,000.00	34.15	1978
2525	54,847,500.00	51.73	16,178,750.00	15.33	5,000,000.00	21.92	11,572,500.00	27.47	10,276,250.00	23.25	97,873,000.00	30.52	1982
2528	52,578,750.00	49.59	15,987,500.00	15.15	4,993,750.00	21.89	11,053,125.00	26.24	9,678,125.00	21.90	94,291,250.00	29.40	1985
2531	50,251,250.00	47.39	14,808,125.00	14.03	4,896,250.00	21.46	10,777,500.00	25.59	9,143,750.00	20.69	89,876,875.00	28.03	1988
2532	50,138,750.00	47.29	14,741,250.00	13.97	4,866,250.00	21.33	10,764,375.00	25.55	9,125,000.00	20.65	89,635,625.00	27.95	1989
2534	48,214,375.00	45.47	13,624,375.00	12.91	4,806,875.00	21.07	10,385,000.00	24.65	8,405,625.00	19.02	85,436,250.00	26.64	1991
2536	47,019,375.00	44.33	13,420,625.00	12.72	4,771,250.00	20.29	10,255,000.00	24.34	8,005,000.00	18.11	83,471,250.00	26.03	1993
2538	46,178,750.00	43.55	13,290,625.00	12.59	4,744,375.00	20.80	10,180,000.00	24.17	7,784,375.00	17.61	82,178,125.00	25.62	1995
2541	45,662,625.00	45.06	13,115,000.00	12.43	4,691,875.00	20.57	10,030,625.00	23.81	7,578,125.00	17.15	81,076,250.00	25.28	1998
2543	60,168,926.72	56.75	16,579,338.12	15.71	5,273,927.01	23.12	13,413,654.05	31.84	10,883,393.57	24.62	106,319,239.47	33.15	2000
2547	57,542,765.00	54.27	17,559,806.00	16.64	5,150,204.00	22.57	13,277,026.00	31.52	11,214,559.00	25.37	104,744,360.00	32.66	2004
2548	55,863,118.75	47.31	15,894,125.00	15.00	4,959,887.50	21.74	12,924,117.50	30.68	11,044,568.75	24.99	100,625,812.50	31.38	2005
2549	55,230,068.75	52.09	15,343,675.00	14.54	4,927,262.50	21.60	12,846,918.75	30.50	10,809,943.75	24.46	99,157,868.75	30.92	2006
2551	59,421,715.33	56.04	17,222,213.98	16.32	5,020,875.00	21.01	13,892,232.01	29.81	11,683,995.69	27.03	107,241,031.25	33.44	2008
2556	56,283,600.00	52.36	15,815,931.25	15.09	5,139,025.00	22.45	13,832,637.50	32.79	11,050,350.00	25.95	102,119,537.50	31.57	2013
2557	56,537,481.25	52.66	15,748,931.25	15.02	5,076,312.50	22.18	13,863,193.75	32.86	11,059,475.00	23.97	102,285,400.00	31.62	2014
รวม	พื้นที่ภาคเหนือ		พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		พื้นที่ภาคตะวันออก		พื้นที่ภาคกลาง		พื้นที่ภาคใต้		พื้นที่ประเทศ		Total
	107,488,012.50		104,823,162.50		22,888,118.75		42,186,062.50		46,133,506.25		323,518,862.50		

ที่มา: สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้ Source: Office of the Forest Land Management

พื้นที่ป่าของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๖ - ๒๕๕๗

ปัญหาป่าไม้เป็นนับเป็นปัญหาที่สำคัญแม้ว่าหลายปีที่ผ่านมา พื้นที่ป่าของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่จากสถิติการบุกรุกพื้นที่ป่าจากกรมป่าไม้ระหว่างปีงบประมาณพ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๕ เฉลี่ย ๓๘,๖๐๒.๓ ไร่ต่อปี และกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ เฉลี่ย ๑๙,๓๔๘.๔ ไร่ต่อปีทั้งนี้ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ ภาคที่มีคดีบุกรุกพื้นที่ป่ามากที่สุดคือภาคเหนือมี

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๒

๑,๑๑๖ คดี พื้นที่ป่าถูกบุกรุก ๒๐,๖๓๖ ไร่ รองลงมาคือ ภาคใต้ จำนวน ๖๔๒ คดี เนื้อที่ป่าถูกบุกรุก ๙,๓๑๐ ไร่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๕๑๒ คดี ๘,๔๕๒ ไร่และภาคกลาง ๔๗๒ คดี ๑๑,๒๙๐ ไร่ และ จังหวัดที่มีการบุกรุกพื้นที่ป่ามากที่สุด ๑๐ อันดับแรก ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ๗,๓๑๐ ไร่ ลำปาง ๔,๐๒๕ ไร่ ตาก ๓,๘๐๘ ไร่ เชียงใหม่ ๓,๖๑๖ ไร่ กระบี่ ๓,๕๕๔ ไร่ เลย ๒,๐๔๙ ไร่ กำแพงเพชร ๑,๗๘๑ ไร่ เชียงราย ๑,๗๔๗ ไร่ ยะลา ๑,๓๗๙ ไร่ และพิษณุโลก ๑,๑๑๒ ไร่ (บทความวิชาการ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร , พฤศจิกายน ๒๕๕๘)

๒. การลดลงของป่าไม้

ระยะเวลา ๑๑ ปีนับจาก พ.ศ. ๒๕๑๖ พื้นที่ป่าของไทยของลดลงเรื่อย ๆ ทุกปี จนถึงปัจจุบันลดลงเฉลี่ยปีละกว่า ๑ ล้านไร่ โดยมีสาเหตุจากการบุกรุกของนายทุนเพื่อทำโรงแรม รีสอร์ท การขยายพื้นที่เกษตรกรรม การขาดที่ดินทำกิน ความยากจน การเพิ่มขึ้นของประชากร นโยบายของรัฐและการลักลอบตัดไม้ โดยทั่วไปมักพบว่า ประเทศที่มีการเปลี่ยนวิถีชีวิตของประชากรเข้ามาสู่วิถีชีวิตในเมืองมากขึ้น มักจะมีพื้นที่ส่วนป่าลดลง เช่น เมื่อเทียบระหว่างประเทศไทยกับเพื่อนบ้านอย่างประเทศลาว อย่างไรก็ตาม อาจพบได้เช่นกันว่าประเทศอุตสาหกรรมที่มีวิถีชีวิตทันสมัยแบบเมืองใหญ่และมีเมืองหลวงที่ติดอันดับเมืองที่แออัดที่สุดในโลกเมืองหนึ่งอย่างญี่ปุ่น กลับสามารถรักษาปริมาณพื้นที่ป่าไว้ได้สูงมาก

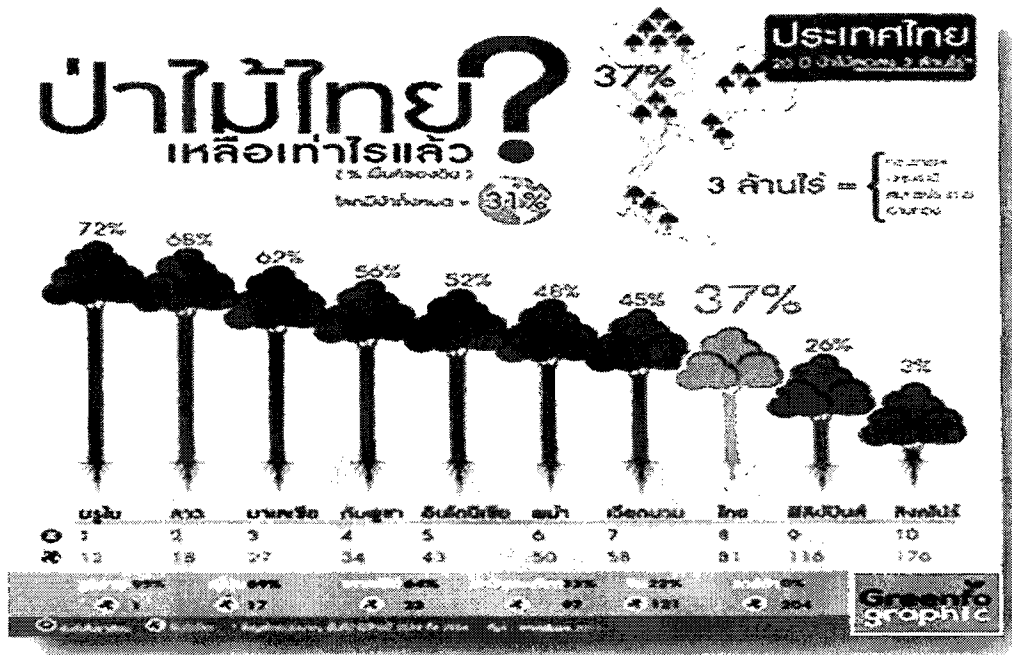
พื้นที่ป่าของไทยมีจำนวนพื้นที่ทั้งเพิ่มขึ้นและลดลงสลับกันไปเป็นช่วง ๆ กระทั่งจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่าเนื้อที่ป่าของประเทศไทยมีทั้งสิ้น ๑๐๗,๒๔๑,๐๓๑ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๓.๔๔ ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ได้กำหนดเป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ หรือ ๑๒๘ ล้านไร่

แม้แต่ประเทศเมียนมาเอง ยังเล็งเห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติ แสดงออกถึงความหวงแหนพื้นที่ป่าไม้ภายในประเทศ ที่กำลังลดลงอย่างรวดเร็ว จากที่เคยมีอยู่ถึงกว่า ๕๘ เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ประเทศ เมื่อไม่ถึงสิบปีที่แล้ว ป่าไม้พม่าทุกวันนี้ จึงเหลือเพียงแค่ ๔๗ เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงออกคำสั่ง ประกาศห้ามตัดไม้ทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็ประเภทไม้สัก หรือไม้เนื้อแข็งชนิดต่าง ๆ เพื่อหวังจะอนุรักษ์ธรรมชาติ อนุรักษ์ผืนป่าในพม่า ให้กับลูกหลานชาวพม่า เช่นเดียวกับรัฐบาลภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ลาวชุดใหม่ โดยท่าน ทองลุน สีสุลิด สั่งการให้กระทรวงกลาโหมและป่าไม้ของลาว

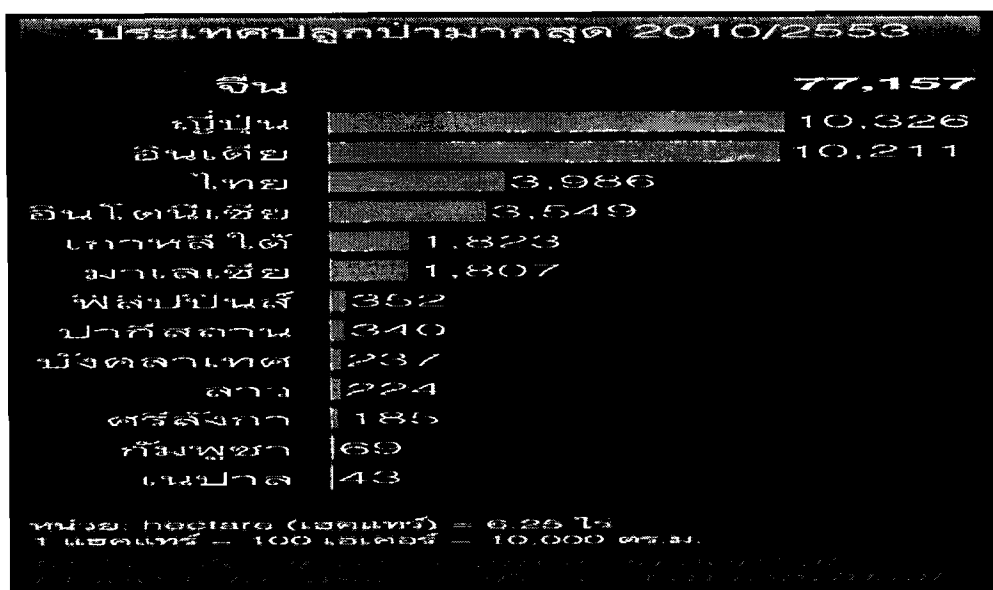
การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๔

โดยมีสัดส่วนอยู่ที่ประมาณร้อยละ ๒๓.๕ ของพื้นที่ประเทศ รองลงมาคือประเทศไทย และฟิลิปปินส์ ตามลำดับ

ภาพพื้นที่ป่าไม้ของไทยเทียบกับประเทศอาเซียน

จากข้อมูลทางสถิติการปลูกป่าในเอเชีย ปี ๒๐๑๐/๒๕๕๓ พบว่า ประเทศที่ปลูกป่าได้มากที่สุด ในภูมิภาคเอเชีย คือ ประเทศจีน รองลงมา คือ ญี่ปุ่นและอินเดีย ตามลำดับ

ภาพสถิติประเทศที่ปลูกป่าได้มากที่สุดในเอเชีย

ส่วนที่ ๒: การปลูกต้นไม้

๑. วัตถุประสงค์

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความสนใจจากผู้คนมากที่สุดคือ ปัญหาโลกร้อน หรือภาวะเรือนกระจก วิธีการแก้ปัญหา หรือลดความรุนแรงของปัญหานี้ได้ดีที่สุดก็คือ การเพิ่มพื้นที่สีเขียว หรือการปลูกต้นไม้เพิ่มเติม ต้นไม้ช่วยลดโลกร้อนด้วยการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นก๊าซเรือนกระจกเข้าไปเพื่อใช้ในการสังเคราะห์แสง โดยตลอดอายุขัยของไม้ยืนต้น ๑ ต้น จะสามารถเก็บกักคาร์บอนได้เฉลี่ย ๑ - ๑.๗ ตันคาร์บอน และยังสามารถดูดซับก๊าซอื่น ๆ ที่เป็นพิษต่อร่างกายมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมได้อีก เช่น ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ และ ก๊าซโอโซนเป็นต้นนอกจากนี้ต้นไม้ ๑ ต้นยังสามารถดักจับอนุภาคมลพิษบางชนิดได้ เช่น ฝุ่น ควัน ไอพิษต่าง ๆ ได้ถึง ๑.๔ กิโลกรัม/ปี

ต้นไม้ ๑ ต้น จะปลดปล่อยก๊าซออกซิเจนที่คนและสัตว์จำเป็นต้องใช้ในการหายใจออกมา ได้ถึง ๒๐๐,๐๐๐ - ๒๕๐,๐๐๐ ลิตรต่อปี ซึ่งสามารถรองรับความต้องการก๊าซออกซิเจนของมนุษย์ได้ถึง ๒ คนต่อปี (ความต้องการก๊าซออกซิเจนของคน = ๑๓๐,๐๐๐ ลิตร/คน/ปี) นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งอาหาร ยารักษาโรค เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตนานาชนิด อาทิ ไลเคน มอส เฟิร์น ไม้เถา และพืชอิงอาศัย สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง เช่น มด แมลง แมงมุม และสัตว์มีกระดูก

สันหลัง เช่น นก กิ้งก่า จิ้งจก งู กระจงก ดินที่ร่วนซุย และอุดมสมบูรณ์ได้ต้นไม้สามารถอุ้มน้ำได้ถึง ๕๐% ในดินที่ร่วนซุยยังเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิด เช่น ไส้เดือนดิน กิ้งกือ ตะขาบ กิ้งก่า กบ เขียด หนู มดและแมลงต่าง ๆ ช่วยป้องกันแสงและความร้อนจากดวงอาทิตย์ น้ำที่ระเหยจากการคายน้ำที่ใบยังช่วยลดความร้อนจากบรรยากาศ ทำให้อุณหภูมิบริเวณนั้นลดลงได้ถึง ๓ - ๕ องศาเซลเซียส หากปลูกต้นไม้ไว้บริเวณบ้านจะช่วยลดอุณหภูมิรอบ ๆ บ้านได้ถึง ๒ - ๔ องศาเซลเซียส และการปลูกต้นไม้ในรั้วบ้านยังเป็นการปรับปรุงทัศนียภาพ ตกแต่งบ้านให้สวยงามร่มรื่น

นี่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของประโยชน์ที่จะได้จากการปลูกต้นไม้เพียง ๑ ต้น หากปลูกรวมกันหลาย ๆ ต้น เป็นสวน เป็นป่า เกิดเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้อยใหญ่ เป็นระบบนิเวศ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ อีกมากมายมหาศาลให้แก่มวลมนุษย์ ธรรมชาติ และโลกของเรา

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๖

๒. ข้อมูลพื้นที่การปลูกต้นไม้

วิธีคิดพื้นที่ในการปลูกต้นไม้

เช่น ถ้าจะปลูก แบบ ๒X๒ เมตร ๑ ไร่ จะปลูกต้นไม้ได้ ๔๐๐ ต้น/ไร่

ถ้าจะปลูก แบบ ๒X๓ เมตร ๑ ไร่ จะปลูกต้นไม้ได้ ๒๖๖ ต้น/ไร่

จะปลูก แบบ ๒X๔ เมตร ๑ ไร่ จะปลูกต้นไม้ได้ ๒๐๐ ต้น/ไร่

ถ้าจะปลูก แบบ ๔X๔ เมตร ๑ ไร่ จะปลูกต้นไม้ได้ ๑๐๐ ต้น/ไร่

ซึ่งต้นไม้แต่ละชนิดใช้ระยะปลูกไม่เท่ากัน โดยวิธีคำนวณ คือ

$$๑,๖๐๐ / (\text{ระยะห่างแต่ละต้น} \times \text{ระยะห่างระหว่างแถว}) = \text{จำนวนต้น}$$

๓. ประโยชน์ของการปลูกต้นไม้ด้านต่าง ๆ

คุณประโยชน์ของต้นไม้ใหญ่ในเมืองนอกจากความสวยงาม ยังช่วยในการลดปรากฏการณ์เกาะความร้อน (urban heat island) การลดปริมาณการระบายน้ำฝนของเมือง การลดมลพิษทางอากาศ การลดค่าใช้จ่ายด้านพลังงานด้วยการเพิ่มเงาต้นไม้กำบังอาคารให้มากขึ้น การเพิ่มมูลค่าทางราคาแก่อสังหาริมทรัพย์ ช่วยเพิ่มที่พักพิงแก่สัตว์ต่าง ๆ ตลอดจนการช่วยบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยรวมให้แก่เมืองได้มาก ตลอดจนมีคุณประโยชน์ด้านสุนทรียภาพ ให้สีสัน ภูมิทัศน์เมืองให้น่ามอง ต้นไม้ใหญ่สามารถประกอบกันเป็นกรอบช่องมองวิวที่งดงามและอาจเป็นฉากบังวิวหรือสิ่งไม่น่าดูได้ด้วย ดอก สี เปลือก ลำต้น โครงสร้างของกิ่งก้านสาขาที่สง่างามสามารถกระตุ้นให้ผู้มองเกิดความปิติและน่าสนใจ การจัดวางต้นไม้อย่างมีแบบแผนจะช่วยส่งเสริมสัดส่วนของงานสถาปัตยกรรมและเสริมขนาดส่วนของเนื้อที่ใช้สอยภายนอกอาคารให้ดีขึ้น

การมีต้นไม้อยู่ร่วมในสิ่งแวดล้อมจะช่วยลดความเครียดแก่มนุษย์จากการทำงานประจำวันได้ เป็นที่ยอมรับกันมานานแล้วว่าต้นไม้ให้คุณประโยชน์แก่สุขภาพและจิตใจแก่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนเมืองร่มเงาของต้นไม้ใหญ่และพื้นที่สีเขียวอื่น ๆ ในชุมชนเมืองคือ สถานที่ที่มนุษย์ใช้เป็นที่พักผ่อนสันทนาการทางสังคมและเพื่อการพักผ่อน และก็เช่นเดียวกันการออกแบบจัดวางที่ดีและการมีส่วนร่วมของประชาชนมีส่วนอย่างมากในผลสำเร็จ ต้นไม้ใหญ่ในเมืองเป็นที่อาศัยพักพิงสำหรับนกทำรังกกไข่และเป็นที่อาศัยขยายพันธุ์และเป็นแหล่งอาหารของสัตว์เมืองอีกหลายชนิด มีประชาชนจำนวนไม่น้อยที่รวมตัวเป็นชมรมศึกษาเฝ้าดู ให้อาหาร ถ่ายภาพ และเขียนภาพต้นไม้ใหญ่และสัตว์ที่มีประจำตามต้นไม้ใหญ่ในชุมชน ต้นไม้ใหญ่ในเมืองและสัตว์ประจำถิ่นเมืองได้อาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกันมานานจนอยู่ในสภาวะสมดุล

อีกประการที่มีความสำคัญ คือ คุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจของต้นไม้ใหญ่ในเมืองได้รับการยอมรับมานานแล้ว แต่คุณประโยชน์ดังกล่าวเพิ่งจะได้รับการจูงใจปริมาณเมื่อเร็ว ๆ นี้ การจูงใจประโยชน์เชิงปริมาณของต้นไม้ใหญ่ในเมืองช่วยให้สาธารณชนซึ่งใจและตัดสินใจให้ความเห็นชอบในด้านค่าใช้จ่ายหรือยอมให้จัดตั้งงบประมาณเพื่อการดูแลรักษาต้นไม้ใหญ่ในชุมชนเมือง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดในแง่เศรษฐกิจได้แก่การปลูกต้นไม้ใหญ่ประเภทผลัดใบที่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของอาคาร เงาของทรงพุ่มจะบังความร้อนจากแสงแดดที่ร้อนจัดในฤดูร้อน และเมื่อถึงฤดูหนาวต้นไม้ที่ทิ้งใบทั้งหมด

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๗

จะปล่อยให้แสงแดดทะลุมาปะทะผนังให้ความอบอุ่นแก่อาคารคิดเป็นเงินค่าประหยัดพลังงานได้มากมาย นอกจากนี้กระทรวงเกษตรแห่งรัฐฯ ยังได้รายงานผลการวิจัยว่าต้นไม้ใหญ่ในเมืองมีส่วนช่วยในธุรกิจเฟื่องฟูเนื่องจากคนจะใช้เวลาในการเดินจับจ่ายในมอลล์มากขึ้น อาคารอพาร์ทเมนต์ที่ร่มรื่นด้วยต้นไม้ใหญ่จะปล่อยเช่าได้หมดเร็วกว่าอพาร์ทเมนต์ที่แห้งแล้งปราศจากต้นไม้ นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เช่าอยู่ยาวนานขึ้น มูลค่าของอสังหาริมทรัพย์ที่ร่มครึ้มสวยงามด้วยต้นไม้สูงกว่าที่แห้งแล้ง นอกจากนี้ยังพบว่าต้นไม้ใหญ่ยังมีส่วนช่วยให้นักธุรกิจตัดสินใจเข้ามาทำธุรกิจหรืออุตสาหกรรมในโครงการใหม่ได้เร็วขึ้น ผลกระทบทางกายภาพของต้นไม้ใหญ่อันได้แก่การให้ร่มเงา การควบคุมความชื้น การควบคุมทิศทางและความเร็วลม การควบคุมการชะล้างพังทลาย การให้ความเย็นจากการคายน้ำ การบรรเทาเสียงรบกวนและการบังสายตา การควบคุมการจราจร การดูดซับมลพิษ รวมทั้งการควบคุมหรือบรรเทาฝน ฯลฯ ผลกระทบต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นับเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ทั้งสิ้น

ต้นไม้ใหญ่สามารถจัดมลพิษออกจากบรรยากาศอย่างมีประสิทธิภาพ ปากใบ (Stomata) ซึ่งเป็นรูที่มีอยู่ทั่วไปที่ด้านใต้ของใบไม้ดูดซับก๊าซมลพิษเข้าไปและละลายรวมไปกับน้ำที่มีอยู่ในใบ ต้นไม้บางชนิดอาจอ่อนไหวต่อก๊าซพิษบางชนิด ซึ่งอาจมีผลต่อการเจริญเติบโตบ้าง การพิจารณาคัดเลือกชนิดของพรรณไม้ที่สามารถดูดซับก๊าซพิษบางชนิดได้ดีกว่าจึงเป็นสิ่งจำเป็น

การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่ได้ทำไปทั่วย่านที่เป็นเขตปกครองของนครชิคาโกอย่างกว้างขวางในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ พบว่าต้นไม้ใหญ่สามารถจัดการคาร์บอนมอนอกไซด์ (CO) ได้ ๙๓ ตัน ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) ได้ ๑๗ ตัน ไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO₂) ได้ ๙๘ ตันและโอโซน (O₃) ได้มากถึง ๒๑๐ ตันต่อปี

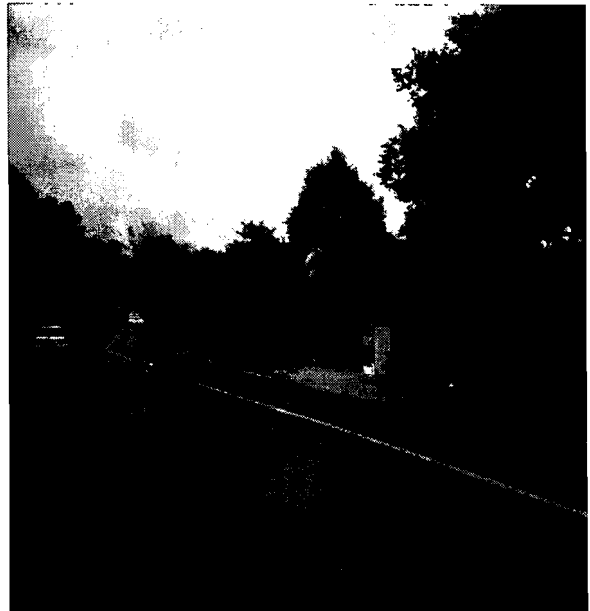
๔. รูปแบบ ประสบการณ์การปลูกต้นไม้ในต่างประเทศ

๔.๑ ประเทศจีน

จีนมีเป้าหมายปลูกต้นไม้ ๒๖,๐๐๐ ล้านต้น ในช่วงปี ๒๐๑๑ - ๒๐๒๐ เป็นการร่วมแรงร่วมใจกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ภาคประชาชนด้วยสาเหตุต่าง ๆ กัน อาทิ ปลูกเพราะสืบทอดความฝันของบุคคลอันเป็นที่รักปลูกเพราะรักต้นไม้ ปลูกเพราะต้องการหาทางออกให้กับปัญหาภัยธรรมชาติที่เผชิญอยู่ ปลูกเพื่อแก้เหงา จะด้วยเหตุผลใดก็ตามสิ่งที่ได้มาคือความเขียวขจีดังตัวอย่างต่อไปนี้

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๘

ต้นไม้ริมถนน ริมทาง สถานที่ทำงาน

คุณแม่สีว์หมีงู เกษียณจากโรงพยาบาลในต่างมณฑลแล้วย้ายมาอยู่กับลูกสาวที่กรุงปักกิ่งมีเวลาว่างมากรู้สึกเหงา เห็นในชุมชนยังมีที่ว่างจึงหาต้นท้อมาปลูกรดน้ำพรวนดินดูแลอย่างดีปลูกมาหลายปีจนท้อ ออกผลให้รับประทานหลายรุ่น ผลผลิตที่ได้แบ่งให้คนในชุมชนรับประทานด้วย

คุณแม่อู๋เจียเฟิง สานฝันของลูกชายที่ต้องการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ที่เป็นทะเลทรายของมองโกเลียในแต่ลูกชายต้นมาด่วนตายจากอุบัติเหตุเสียก่อน คุณแม่คุณพ่อจึงพากันสานฝันตั้งมูลนิธิกรีนไลฟ์ปลูกป่าคืนพื้นที่สีเขียวให้แผ่นดินจีนมูลนิธินี้ได้เชิญชวนผู้คนมาปลูกป่าจนได้ผลความสำเร็จขจรกลับมาและยังจะมุ่งหน้าปลูกป่ากันต่อไป

ชายพิการจีนสองคน คนแรกเจีย ไท่เซี่ย ตาบอดทั้งสองข้างและเจียเวินฉี แขนด้วนสองคนรวมแรงร่วมใจกันพึ่งพาตาและแขนของกันและกัน เขาที่จากรัฐบาล ๒๐ ไร่ปลูกต้นไม้กว่าหมื่นต้นช่วยหมู่บ้านพ้นจากน้ำท่วมและภัยแล้ง และยังเปลี่ยนพื้นที่ว่างเปล่าเป็นพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้นอีก

๔.๒ ประเทศญี่ปุ่น

การมีส่วนร่วมของประชาชน: คนญี่ปุ่นตั้งชมรมคนปลูกต้นซากุระ มีชื่อชมรมว่า The cherry tree Planting Association กิจกรรมหลักคือ การปลูกต้นซากุระ คุณทาคาโนรินาคาใจ ประธานชมรม โดยชักชวนให้ประชาชนปลูก ในงานฉลอง ของตน ไม่ว่าจะ เป็น วันเกิด งานแต่งงาน เกษียณอายุ หรืองานเศร้า ก็รณรงค์ให้ปลูก ต้นซากุระคนละต้นในสถานที่ที่อนุญาต เช่น สวนสาธารณะ ภูเขา หรือ ป่า

เหตุผลประการหนึ่งที่ไทย ไม่สามารถจัดป่าแบบญี่ปุ่น คือ ป่าของไทย เป็นป่าเขตร้อน มีความหลากหลายทางชีวภาพ สูงกว่าป่าญี่ปุ่นมาก พื้นที่ป่าญี่ปุ่นนับหมื่นไร่ อาจมีพันธุ์ไม้ไม่กี่ชนิดมีสัตว์ป่าขนาดเล็กน้อย หรือแทบไม่มี ในด้านคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ การจะนำการจัดการป่าของญี่ปุ่น ซึ่งก็คือแบบ ตะวันตก และเหมือนที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) เคยทำสมัยก่อนอีกทั้งหลักการดังกล่าว ยังตรงกับคณะวนศาสตร์สมัยก่อนและโรงเรียนป่าไม้แพร่ สอนการทำสวนป่า ป่าสัมปทาน ดังนั้น จึงไม่มีความคุ้มค่า และที่ผ่านมาก็ล้มเหลว สร้างความขัดแย้งกับชุมชน และผลกระทบต่อระบบนิเวศมากมาย

นโยบายสำคัญ: คือ การกระจายอำนาจไม่ใช่กระจายอำนาจจากกรมป่าไม้มาให้เอกชน แบบสัมปทานป่าไม้แบบนี้ เป็นเพียงกระจายผลประโยชน์เท่านั้น ต้องกระจายลงไปถึงชุมชนที่อยู่รอบป่า กอปรกับญี่ปุ่นมีร้อยละของพื้นที่ป่ามากเป็นอันดับ ๓ แต่ไม่ใช่ป่าสมบูรณ์หรือป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพแบบของไทย ประเทศญี่ปุ่นมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์เป็นอันดับ ๓ ของโลกรองจากประเทศฟินแลนด์ และสวีเดนถึงร้อยละ ๖๗ ของประเทศ ทั้งที่ประเทศญี่ปุ่นต้องการไม้สำหรับใช้ในประเทศค่อนข้างมาก

การเพิ่มพื้นที่ป่า : จากหลักการจัดการป่าไม้ที่มีประสิทธิภาพของญี่ปุ่นมีหลักการ ที่สำคัญคือ

๑. การกระจายอำนาจให้รัฐท้องถิ่น (Local Government) ดูแลรับผิดชอบถึงร้อยละ ๑๑ ซึ่งอาจเป็นอุทยานหรือป่าสงวนแห่งชาติก็ได้

๒. ให้เอกชนทำป่าไม้เศรษฐกิจ (Commercial forest) ถึงร้อยละ ๕๘ รายใหญ่ที่สุดคือ บริษัท Sumitomo Forestry โดยครอบครองพื้นที่ป่าไม้เศรษฐกิจถึง ๔๖,๒๔๗ hectares หรือ ๑/๙๐๐ ของพื้นที่ประเทศบริษัทนี้ต้องทำป่าไม้ภายใต้เงื่อนไข Environmental forests คือรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์การของรัฐ SGEC หรือ Japan sustainable Green Ecosystem Council มากำกับดูแลตั้งแต่ ปี ๒๐๐๖ รวมทั้งต้องให้ Third party ของเอกชนมาติดตามตรวจสอบการดำเนินงานอีกชั้นคล้าย ISO การทำป่าไม้เศรษฐกิจจะต้องทำตามหลักวิศวกรรมป่าไม้ รักษาสิ่งแวดล้อมดูแลตั้งแต่ การปลูก การตัด

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๑๐

การอนุรักษ์ดินและน้ำ การขนส่ง การปลูกบำรุงป่า (Silviculture) การคำนวณ CO₂ เพื่อรักษาโลกร้อน ปัจจุบันบริษัทนี้เป็นที่ปรึกษาการจัดการป่าไม้ในหลายประเทศทั่วโลก

๓. ให้คนอยู่กับป่าหรือจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้ (Village Forest) ในพื้นที่ป่าสงวนด้วยความเชื่อมั่นว่า เมื่อชีวิตของชุมชนขึ้นอยู่กับความอยู่รอดของป่า ในฐานะที่เป็นแหล่งน้ำ ที่ดินการเกษตรกรรม อาหารและปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพ จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ชุมชนต้องอนุรักษ์ป่าโดยที่ไม่จำเป็นต้องมีอำนาจภายนอกไปบังคับโดยพื้นที่นี้เป็นที่อยู่ในการดูแลของกรมป่าไม้ ร้อยละ ๓๑

๔. อุทยานแห่งชาติในความดูแลของรัฐบาลกลางร้อยละ ๐.๓

๕. ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนตั้งแต่อนุบาลรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเทียบเท่ากับรักประเทศของตนเอง

๔.๓ ประเทศเวียดนาม

นโยบาย : ประธานคณะกรรมการบริหารงานส่วนท้องถิ่นเวียดนามแถลงแผนการปลูกต้นไม้ ๔๕,๐๐๐ ต้นตามถนนทั้งลอง เพื่อทำให้กรุงฮานอยเป็นสีเขียว โดยทางการจะนำต้นปาล์ม ๒๐,๐๐๐ ต้นมาปลูกเป็นชุดแรกในเร็ว ๆ นี้ ซึ่งจะทำให้ตั้งแต่เขตบาวไปจนถึงศูนย์การประชุมแห่งชาติเต็มไปด้วยสีเขียว

การเพิ่มพื้นที่การปลูกต้นไม้ : ทางกรุงฮานอยยังจะระงับการเล็มต้นไม้ตามถนนใหญ่ รวมถึงพื้นที่อื่น ๆ เพื่อประหยัดเงินหลายพันล้านดอลลาร์ที่ต้องใช้จ่ายในการดูแลรักษาต้นไม้ ทางกรุงหวังว่า

จะมีความคืบหน้าในการวางแผนปลูกต้นไม้ในพื้นที่ฮานอยชั้นใน ๑๒ เขต รวมถึงแผนการปลูกต้นไม้ นับล้านต้นภายในปี ๒๕๖๓

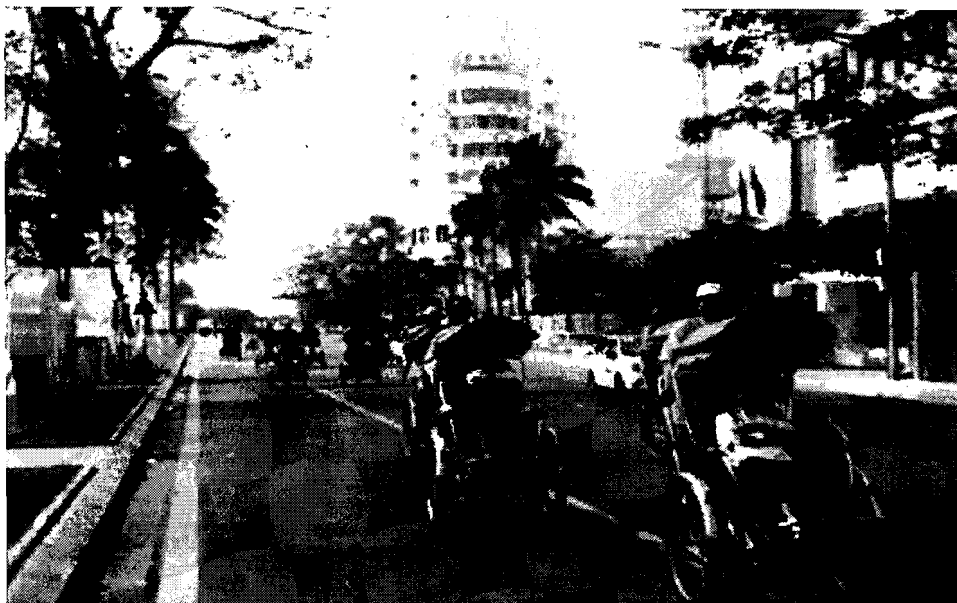
การมีส่วนร่วม : เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย เจ้าหน้าที่กรุงฮานอยได้ปรึกษานักวิทยาศาสตร์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประเภทต้นไม้ที่จะนำมาปลูกในเมืองหลวง ถนนทั้งลองอยู่บนทางสายตะวันตกของกรุงฮานอยซึ่งเป็น

ทางคมนาคมสายหลักเชื่อมต่อกับใจกลางเมืองกับทางหลวงสาย ๒๑เอ หรือที่เรียกว่าไฮเวย์ในไฮเวย์ในปัจจุบัน ถนนสายนี้มีระยะทางยาว ๓๐ กิโลเมตร และกว้าง ๑๔๐ เมตร มีทางวิ่งสำหรับรถยนต์แล่น ๖ เลน

นอกจากนี้ เมืองดานัง ประเทศเวียดนาม ได้รับการคัดเลือกจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย - แปซิฟิก (APEC) ให้เป็นเมืองต้นแบบคาร์บอนต่ำ ประกอบด้วยแผนการจัดการเมืองหลากหลาย เช่น รมรงค์ให้ประชาชนใช้จักรยานไฟฟ้า ส่งเสริมเทคโนโลยีลดก๊าซเรือนกระจกและพลังงานหมุนเวียน

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๑๑

รวมทั้งพัฒนาระบบขนส่งมวลชนให้มีประสิทธิภาพ โครงการนำร่องระยะที่ ๑ ทำให้เมืองดานังสามารถลดการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนได้ถึง ๑๒,๐๐๐ ตัน นอกจากนี้ยังสามารถประหยัดงบประมาณได้ถึง ๕๗๐,๐๐๐ ดอลลาร์

๔.๔ ประเทศสิงคโปร์

สถานที่ต่าง ๆ ในประเทศสิงคโปร์ก็ไม่แตกต่างจากทุกประเทศ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละประเทศ แต่สิ่งที่หลายประเทศในประชาคมอาเซียนไม่มี และทำไม่ได้ คือการรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม สิงคโปร์ต้องใช้งบประมาณมหาศาลในการปลูกและดูแลรักษาต้นไม้ เพราะสิงคโปร์ไม่ได้ห่มเทพปลูกต้นไม้อย่างเดียว แต่ดูแลรักษาเป็นอย่างดี จึงไม่แปลกที่แทบทุกพื้นที่ ระหว่างชอติกระฟ้าหรือสองข้างถนน และเกาะกลางถนน จะเต็มไปด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ ที่ถูกปลูกไว้อย่างเหมาะสมจะก่อให้เกิดความรื่นรมย์ เย็นตา เย็นใจต่อผู้คนที่ผ่านไปมาและอยู่อาศัย และที่น่าชื่นชมเพราะมีวิสัยทัศน์และความคิดในเรื่องนี้ หากเมืองไหนคิดจะปลูกต้นไม้ในเมือง ก็ต้องมาดูที่สิงคโปร์ เพราะเขาทำได้ดีกว่าใคร

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๑๒

อย่างไรก็ต้องชื่นชมความคิดอ่านของเราในเรื่องนี้ สิ่งโคปรี่ให้ความสำคัญกับการปลูกต้นไม้ และตกแต่งภูมิทัศน์ในบ้านเมืองให้เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของผู้คน

๔.๕ ประเทศเม็กซิโก

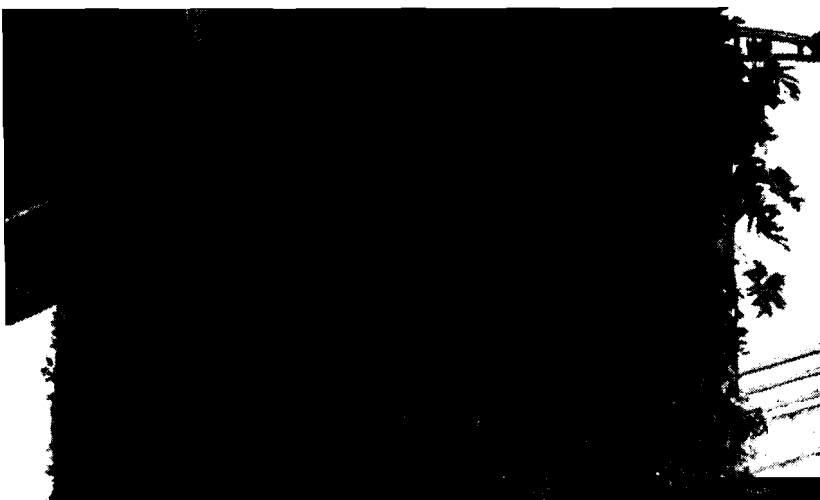
นโยบาย : กรุงเม็กซิโกซิตี เมืองหลวงของประเทศเม็กซิโก กำลังพัฒนาโครงการ เวียเวอร์เด หรือเส้นทางสีเขียว ที่จะช่วยลดปัญหามลพิษและปรับภาพลักษณ์ของเมือง ด้วยการปลูกต้นไม้ตามเสาใต้ทางยกระดับ โดยโครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลท้องถิ่นและมีบริษัทหลายแห่งเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่าย โดยเริ่มโครงการปลูก “ต้นไม้” เพิ่มตามเสา เพื่อแก้ปัญหามลพิษ

การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมือง : การปลูกต้นไม้มานานาพันธุ์ตามเสาเพื่อให้เมืองดูเขียวชอุ่ม อีกทั้งการรดน้ำทำได้โดยระบบอัตโนมัติที่ใช้น้ำจากน้ำฝนที่ตกลงมา นอกจากนี้ต้นไม้ต่าง ๆ จะถูกปลูกบนชั้นเหล็กที่ครอบนอกเสาอีกทีเพื่อเลี่ยงการสร้างความเสียหายแก่เสาคอนกรีต

นายเฟอร์นันโดออร์ติซ โมนาสเตอร์ิโอ สถาปนิกผู้อยู่เบื้องหลังโครงการนี้ กล่าวว่า เวียเวอร์เดเป็นก้าวแรกของการปรับเปลี่ยนทัศนียภาพของเมืองหลวงแห่งนี้ให้มีความเขียวชอุ่มมากขึ้น และคาดหวังว่าจะมีพื้นที่สีเขียวเพิ่มมากขึ้นต่อไปในอนาคต

มีการจัดทำอย่างเป็นระบบ มีการใช้ผ้าที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับดินปุ๋ยพื้นสำหรับ ใช้ในการปลูก และมีระบบการรดน้ำอัตโนมัติ และมีโครงการว่าจะทำไปทั่วประเทศ เพื่อเป็นการลดมลพิษและเพิ่มความสวยงาม

อีกตัวอย่างหนึ่งของประเทศเม็กซิโก คือ เตรียมปลูกต้นไม้ ๑๘ ล้านต้นในเมืองหลวง

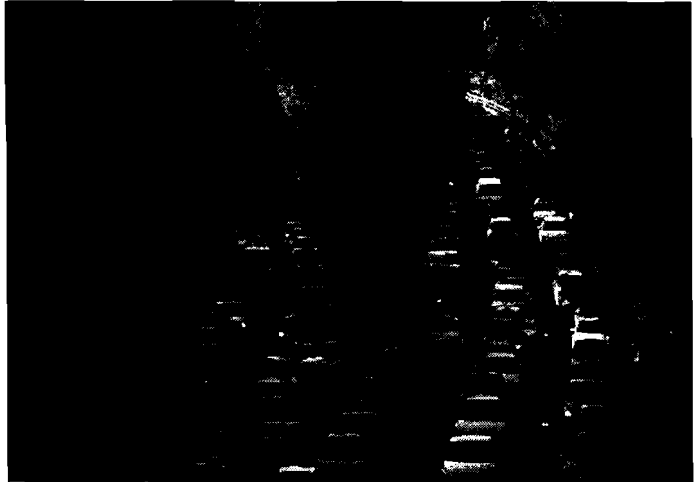

นโยบาย : รัฐบาลเม็กซิโกเดินหน้าแผนปลูกต้นไม้ในกรุงเม็กซิโกซิตีและพื้นที่โดยรอบ ๑๘ ล้านต้น เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังทรุดโทรมอย่างหนักจากวิกฤติมลภาวะทางอากาศ โดยกระทรวงสิ่งแวดล้อมของเม็กซิโก ออกแถลงการณ์เดินหน้าโครงการ “ระเบียงสีเขียวในมหานคร” ที่จะเป็นการ “ปลูกป่าครั้งประวัติศาสตร์” ในพื้นที่กรุงเม็กซิโกซิตีและเขตปริมณฑล

การปฏิบัติการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๑๓

จำนวน ๑๘ ล้านต้น เพื่อนำไปสู่การบรรเทาสภาพอากาศที่ร้อนจัดและลดระดับมลภาวะในอากาศของเมืองหลวงที่รุนแรงเข้าขั้นวิกฤติ รวมถึงเป็นการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในอนาคตด้วย

ทั้งนี้ กรุงเม็กซิโกซิตีมีประชากรราว ๙ ล้านคน แต่มีจำนวนรถยนต์สัญจรหมุนเวียนบนท้องถนนมากถึง ๕.๔ ล้านคันต่อวัน ส่งผลให้ทางการต้องใช้มาตรการควบคุมด้วยการให้ผู้ขับขี่จอดรถยนต์เอาไว้ที่บ้านสัปดาห์ละ ๑ วันเป็นอย่างน้อย ระหว่างเดือนเม.ย. - มิ.ย. ที่ผ่านมา ขณะที่รถยนต์รุ่นเก่าซึ่งไม่ผ่านการทดสอบมาตรฐานการปล่อยไอเสียจะถูกจำกัดการใช้งานในระยะยาว

ขณะเดียวกัน รัฐบาลยังมีแผนเตรียมปลดระวางรถแท็กซี่ราว ๑,๐๐๐ คันในกรุงเม็กซิโกซิตี ซึ่งมีอายุการใช้งานนานเกินกว่า ๑๐ ปี โดยจะนำรถยนต์แบบไฮบริดมาใช้แทนที่ รวมถึงการรณรงค์ให้ผู้ประกอบการหันไปใช้พาหนะรุ่นใหม่ในการขนส่งสินค้าและให้บริการในระบบขนส่งมวลชน นอกจากนี้ กระทรวงสิ่งแวดล้อมได้เพิ่มมาตรการป้องกันการทุจริตการทดสอบระดับไอเสียของพาหนะให้มีความเข้มงวดมากขึ้นด้วย

๔.๖ ประเทศสหรัฐอเมริกา

พื้นที่ส่วนใหญ่ในตัวเมืองใหญ่นั้น หลายคนเลือกที่จะปลูกสิ่งก่อสร้าง โดยไม่ทำลายต้นไม้ที่เติบโตคู่พื้นที่มานานแสนนาน แต่ในขณะที่ยังหลายคนเลือกที่จะยึดเย็ดความตายให้กับต้นไม้เพื่อสร้าง

ป่าคอนกรีตแทน การปฏิบัติการตามล่าหาพื้นที่เพาะปลูกพืชออร์แกนิกในป่าคอนกรีตที่เว็บไซต์หนึ่ง ซึ่งเป็นแนวคิดที่ดีมากๆ โดยเป็นแนวคิดที่ Annelies Kuiper จาก Dakboerin ประเทศเนเธอร์แลนด์ มุ่งมั่นที่จะพลิกเมืองใหญ่ให้กลายเป็นพื้นที่เกษตร โดยเธอได้รับแรงบันดาลใจจากบทความใน Green Amsterdam ที่ตีพิมพ์เมื่อสองปีที่ผ่านมา และนั่นเป็นที่มาที่เธอตัดสินใจพัฒนารูปแบบการเพาะปลูกพืชออร์แกนิกบนหลังคาอาคาร ซึ่งเป็นพื้นที่โล่ง

ที่หลงเหลืออยู่ในเมืองใหญ่ พร้อมตัวอย่างจากหลายเมืองในอเมริกา อย่างชิคาโกหรือนิวยอร์ก ที่ทำได้แล้วจริง ๆ

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๑๖

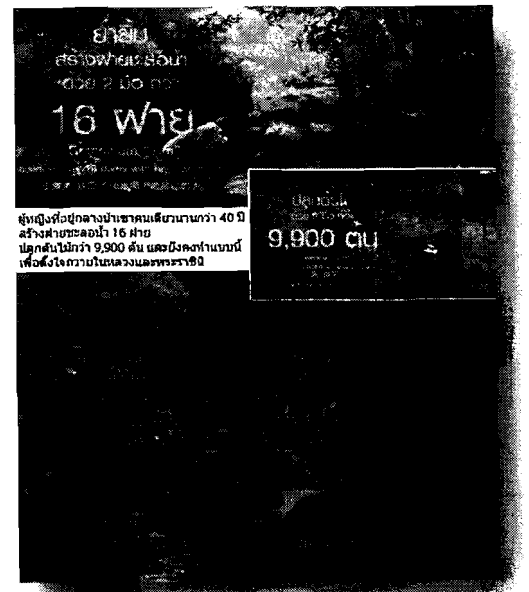
จำนวนต้นไม้อย่างน้อย ๙,๙๙๙,๙๙๙ ต้น เริ่มจากจังหวัดชุมพรแล้วขยายเครือข่ายไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบัน เฉพาะในจังหวัดชุมพรที่เป็นจังหวัดนำร่อง และพื้นที่ใกล้เคียงมี หนาकारต้นไม้กว่า ๖๐ สาขา สร้างมูลค่าได้หลายสิบล้านบาทสิ่งตอบแทนที่สำคัญ อีกอย่างที่ได้รับจากหนาकारต้นไม้คือ เกิดการสร้างงานและความสามัคคีในชุมชน เจ้าของที่ดินจ้างเพื่อนบ้าน มาช่วยกันปลูกและดูแลต้นไม้ บ้างก็ช่วยกันปลูกโดยไม่คิดค่าตอบแทน มีการฝากขายจ่ายแจก และ แลกเปลี่ยนพันธุ์ต้นไม้กันในหมู่สมาชิก ทั้งนี้ ได้มีการเสนอ Roadmap การเสนอร่าง พ.ร.บ. หนาकारต้นไม้ ต่อ สนช. โดยคณะกรรมการบริหารหนาकारต้นไม้

๕.๒ ประชาชน :

🌳 ย้ายปลูกต้นไม้ สร้างฝายชะลอน้ำ

ด้วย ๒ มือ

ด้วยความที่ไม่มีสิ่งสวยงามด้านวัตถุ แต่มีความงามทางด้านจิตใจ ย้ายปลูกสร้างฝายชะลอน้ำ ๑๖ ฝาย ปลูกต้นไม้กว่า ๙,๙๐๐ ต้น และยังคงทำอยู่อย่างต่อเนื่อง ดำเนินตามแนวพระราชดำริ ทำให้ย้ายปลูกเป็นผู้ที่สวยจากภายใน และเป็นแบบอย่างกับใครต่อใครหลายคน ที่ตระหนักถึงคุณค่าของ ความดี เมื่อทุกคนเป็นคนดี สังคม ประเทศก็จะดีเป็นไฉนเดียวการ สร้างความจดจำที่ดี เสริมสร้างสังคมให้ตระหนักถึงการทำความดี เพื่อเป็นของขวัญแด่คนไทยที่มีในหลวงเป็นตัวอย่างแห่งอัจฉริยะ บุคคลผู้นำแห่งการสร้างความคิด

🌳 ร.ต.ต.วิชัย สุริยุทธ คนต้นแบบที่ปลูก

ต้นไม้ ๒ ล้านต้น!

เมื่อราวสิบปีที่แล้ว ร.ต.ต.วิชัย สุริยุทธ ออกไปปลูกต้นไม้ตามที่รกร้างที่ว่างสาธารณะ ทุก ๆ วัน เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๑ ปลูกเรื่อยมา นับสิบกว่าปีคนจะรู้ซึ่งถึงความตั้งใจ เพราะช่วย พลิกฟื้นดินแห้งแล้งของอำเภอปราณบุรี จังหวัด ศรีสะเกษ ที่ขึ้นชื่อว่ากันดารและจนที่สุดในประเทศ ให้กลายเป็นอำเภอที่ร่ำรวยต้นไม้ ให้ความร่มเย็น หลากหลายชนิด เช่น ต้นตาล คุน ถ่อน ยางนา แคน และต้นขี้เหล็ก

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๑๗

“ผมจะปลูกต้นไม้ไปจนกว่าผมจะตาย” คำพูดของ ร.ต.ต.วิชัย จากหนึ่งโฆษณา เครื่องดื่มยี่ห้อหนึ่ง ที่ถ่ายทอดชีวิตจริงของนักปลูกต้นไม้ออกมาให้คนทั้งประเทศได้รู้จักจวบจน วันนี้ ร.ต.ต.วิชัย มุ่งมั่นปลูกต้นไม้อย่างไม่เคยย่อท้อจึงทำให้เขาได้รับรางวัล “ลูกโลกสีเขียว ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๕” จาก ปตท. และรางวัลอื่น ๆ อีกมากมายจากหน่วยงานของรัฐและองค์กรต่าง ๆ ตลอดหลายปีที่ผ่านมา

ปัจจุบัน ร.ต.ต.วิชัยยังออกไปปลูกต้นไม้ตามที่ต่าง ๆ ไม่ต่ำกว่าวันละ ๓๐๐ - ๔๐๐ ต้น เช่นเคย ส่วนใหญ่จะปลูกจากเมล็ดพันธุ์ที่เก็บสะสมไว้จากต้นที่ปลูกมาก่อน โดยเขาจะเริ่มต้นการปลูก ในวันที่ ๑ พฤษภาคมของทุกปี เพราะเป็นวันแรงงาน “ผมเป็นปฏิบัติกร (หมายถึงแรงงานทำด้วยมือและ ปฏิบัติการจริง ๆ) ผู้ใช้แรงงานครับ” โดยจะเตรียมเมล็ดพันธุ์ในหน้าแล้งแล้ว เริ่มปลูกในวันที่ ๑ พฤษภาคม ก่อนเข้าหน้าฝนปลูกไปเรื่อย ๆ จนถึงปลายปีตามสภาพฟ้าฝนจนเข้าหน้าแล้ง ก็จะเริ่มเก็บเมล็ดพันธุ์ อีกครั้งทำเช่นนี้มา ๒๕ ปี

ปัจจุบัน ร.ต.ต.วิชัย ไม่เพียงเป็นนักปลูกต้นไม้ แต่ยังใช้ประสบการณ์ที่สั่งสมมา ตลอดชีวิตเป็นวิทยากรบรรยายเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงรณรงค์การปลูกต้นไม้กับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ธกส. อบต. กองทุนฟื้นฟู ฯลฯ เป็นที่ปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ เป็นอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยชีวิต เพื่อสร้างเศรษฐกิจพอเพียงให้อำเภอปรางค์กู่

สำหรับแรงบันดาลใจมาจาก “แนวคิดนี้ผมได้มาหลังจากที่เข้าร่วมอบรมโครงการ แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองในปี ๒๕๓๐ - ๒๕๓๑ แผ่นดินธรรมคือเราอยู่กันด้วยความสงบ ไม่มีโจรผู้ร้าย ไม่มีการข่มเหงรังแกกัน แผ่นดินทองคือการที่เรามีทรัพยากรธรรมชาติและสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในน้ำมีปลาในนามีข้าว ห้วยหนองคลองบึงควรมีกุ้งหอยปูปลาอุดมสมบูรณ์ และใช้แผ่นดินอย่างคุ้มค่า”

จากการอบรมในครั้งนั้น ร.ต.ต.วิชัย จึงยึดอุดมการณ์ ๒ ข้อ เป็นเป้าหมายในชีวิต การดำเนินชีวิตและปฏิบัติเพื่อสังคมตลอดมาคือ

๑. พึ่งตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี โดยไม่เบียดเบียนใคร
๒. มีความซื่อสัตย์สุจริตและปราศจากอบายมุข
๓. เมื่อเห็นเพื่อนบ้านเป็นทุกข์ เป็นภารกิจที่เราต้องร่วมกันแก้ไขเพราะถ้าเรามีเพื่อนบ้านที่ดี บ้านเราก็ไม่จำเป็นต้องมีรัฐบาล แล้วเราก็จะมีความสุขและนี่คือพลังที่ผลักดันให้พยายามขับเคลื่อนให้ชาวบ้านศรีสะเกษร่วมกันสร้างแผ่นดินธรรม - แผ่นดินทอง ภายใต้โครงการต่าง ๆ เช่น โครงการปลูกต้นยางนา การทำไร่นาสวนผสม เพราะการปลูกต้นไม้ไม่เพียงลดโลกร้อนแล้วยังช่วยแก้จนได้อีกด้วยนอกจากนี้ เขาได้ตั้ง “มหาวิทยาลัยธรรมชาติ” ขึ้นมาเองเพื่อปลูกจิตสำนึกชาวบ้าน ทั้งคนที่ทั้งที่นำไปรับจ้างในเมือง และข้าราชการที่เป็นลูกชาวนาที่รับมรดกมาจากพ่อแม่ให้สืบสานวัฒนธรรมในการทำกินเหมือนบรรพบุรุษ เพื่อให้เกิดความรักในถิ่นฐานบ้านเกิด ตระหนักว่าตนเองนั้นมีมรดกตกทอดเป็นไร่นาให้กลับมาสร้างฐานะด้วยทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ ซึ่งในวันนี้โครงการสำคัญที่เป็นกำลังผลักดันขยายองค์ความรู้สู่ชาวบ้าน มีอยู่สองโครงการคือ **โครงการพืชสวนนาป่าและโครงการอีสานบ้านแตก** ทั้งสองโครงการกำลังจะนำเสนอรัฐบาล เพราะว่าจะจะเป็นทางรอดของคนรากหญ้าอย่างแท้จริง

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๑๘

โครงการพืชสวนนาป่าเป็นการรณรงค์ให้ปลูกต้นไม้ที่ทนทานตายยาก ให้หมากผลเป็นอาหาร ใช้ประโยชน์ได้ เช่น ต้นตะกู ถ่อน สะเดา ชีเหล็ก ยางนา ฯลฯ เป็นการเติมเต็มที่ดินที่มีโฉนดของตัวเองให้มีมูลค่าเหมือนเป็นกระปุกออมสิน เพราะมีต้นไม้ที่มีคุณค่าเติบโตงอกงามขึ้น โครงการนี้นอกจากจะช่วยเศรษฐกิจแล้วยังช่วยคืนธรรมชาติให้แผ่นดินและช่วยลดโลกร้อน

โครงการอีสานบ้านแตก ซึ่งคิดขึ้นมาเพื่อประยุกต์ให้เข้ากับโครงการพืชสวนนาป่า ซึ่งคำว่า “บ้านแตก” ในภาษาอีสานก็คือ “บ้านหลังที่สอง” ของชาวนาที่อยู่กลางนาที่นา สร้างไว้พักพิงยามทำนา บ้านหลังที่หนึ่งคือบ้านที่มีทะเบียนบ้านไว้อยู่อาศัยจริง บ้านหลังที่สองนี้จะกระจายไปอยู่ตามท้องไร่ท้องนา เดิมเป็นแค่เถียงนาตามทุ่งนาโล่ง ๆ ร.ต.ต.วิชัย รณรงค์ให้ปลูกต้นไม้ล้อมบ้านไว้ อยากให้มีถนนตัดถึง มีไฟสำหรับใช้ในการเกษตรพอเพียง ปลูกพืชสวนนาป่าให้พื้นที่ไม่โล่งเหมือนอย่างที่เป็นอยู่ แต่ให้มีต้นไม้สารพัดเหมือนปลูกป่าไว้ในทุ่งนา เป็นไม้โตเร็วตัดขายได้เร็วมีราคา เช่น ยางนา ไม้แดง สัก พะยูง ถ้าทุกคนทำก็จะสร้างความเข้มแข็ง เกิดเป็นป่าคุณภาพที่มีเจ้าของดูแลรักษา เขาพยายามรณรงค์ให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของป่าไม้ที่มีคุณค่าในพื้นที่ตัวเองที่มีโฉนด ซึ่งทำมาได้ ๒ ปีแล้ว

แนวคิด ดี ๆ ที่ ร.ต.ต.วิชัยฯ คิดขึ้น มีเจตนาสร้างความร่มเย็นเป็นสุข ทั้งตนเองได้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชาวศรีสะเกษโดยเขาฝากทิ้งท้ายให้กับเราทุกคนว่า.....

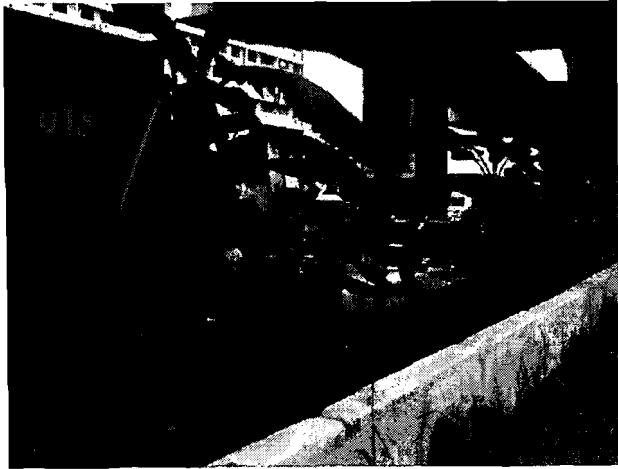
“ขอให้ทุกท่านมีจิตสำนึกรักครอบครัวตัวเอง โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีที่ดินของตัวเอง เราต้องสร้างฐานะอย่าล้าหลังลาญตัวเอง เติมเต็มชีวิตให้มีอุดมการณ์ ต้องขยันอย่างฉลาดและมีจิตสำนึก คนที่มีฝีมือ มีที่ว่างเปล่าพยายามเติมเต็มให้เป็นสีเขียว ลงรอยใจเข้าเป็นสีเขียวหายใจออกเป็นสีเขียวธรรมชาติ จะกลับคืนมาเองผมปลูกมา ๓ ล้านต้นแล้ว และมาร่วมกับโครงการทั้ง ๒ นี้ ที่ดินก็จะมีมูลค่า สร้างฐานะให้ตัวเองได้ดี”

ร.ต.ต.ราชันย์ ชมสุวรรณ รอง สว.จร.สน.มัทกะสัน อุทิศชีวิตหลายสิบปี ปลูกต้นไม้กว่า ๕ พันต้น สร้างปอดให้ชาวกรุง เพื่อถวายพ่อหลวง...

ปลูกต้นไม้และทำมานานอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันยังคงทำอยู่ ร.ต.ต.ราชันย์ ชมสุวรรณ รอง สว.จร.สน.มัทกะสัน หาพันธุ์ไม้สัก ต้นพิกุล ต้นมะม่วง มาปลูก ต่อมาได้ทำป้ายติดต้นไม้ว่าชื่ออะไรบ้าง เพราะอยากให้เด็ก ๆ รู้จักพันธุ์ไม้ ก็ปลูกไปทั่ว ทั้งหลังแฟลต ที่รกร้าง ข้างกองขยะ โดยใช้เวลาวางหลังออกแหว บางทีก็เป็นวันเสาร์ อาทิตย์ แต่งตัวแบบเกษตรกรมีแนวร่วมเยอะ เป็นคนในชุมชน วินิจฉัยยานยนต์ ได้ถึง ๓๐ คน ออกปลูกต้นไม้ ถางวัชพืช เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลได้ราว ๔๐๐ ตอนนี้มีต้นสักทองหลายต้น อายุกว่า ๒๐ ปี ลำต้นสูงเท่าตึก ๔ ชั้น ลำต้นขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๐ นิ้ว ส่วนบริเวณข้างแฟลต ก็มีต้นสักอายุ ๑๐ ปี ต้นกล้วยต้นมะม่วง มะพร้าว

ส่วนที่ถนนคู่ขนานกับทางรถไฟ บริเวณหน้า สน. ปลูกต้นสักทอง ต้นตะกู และต้นกล้วยที่ใคร ๆ ก็สามารถเอาไปกินได้ อีกจุดหนึ่ง คือ บริเวณริมถนนกำแพงเพชร ๗ กับถนนเพชรอุทัย

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๑๙

ข้างทางปลูกต้นสักทอง และต้นยูคาลิปตัส อายุ ๑ ปี ที่ปลูกเป็นทางยาว กว่า ๑๐๐ ต้น ทั้งนี้ หากเป็นที่ใกล้กับสายไฟฟ้าหรือริมถนน กทม. หรือการไฟฟ้า จะไม่ปลูกเพราะเป็นต้นไม้ใหญ่ บางต้นทาง กทม. ต้องตัดทิ้งไป ส่วนที่เป็นที่รกร้างก็ต้องแอบปลูก

การปลูกต้นไม้ในพื้นที่ของประชาชน เอกชน อาทิ

ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ส่วนบุคคล-หัวไร่ปลายนา

๕.๓ กลุ่มเครือข่าย

 กลุ่มเครือข่ายต้นไม้ในเมือง โดย นางสาวช่อผกา วิริยานนท์ ผู้ร่วมก่อตั้งเครือข่ายต้นไม้ในเมือง

กลุ่มที่ใช้ชื่อว่า เครือข่ายต้นไม้ในเมือง ที่เกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนและองค์กรเอกชน เปิดตัวกลุ่ม เพื่อเสนอให้หน่วยงานรัฐจัดระบบการจัดการต้นไม้ในเมืองให้ได้มาตรฐานแทนที่จะตัดทิ้ง พร้อมปลูกกระแสรักษาคนหันมาสอดส่องปัญหาต้นไม้เมือง กลุ่มเครือข่ายต้นไม้ในเมืองที่เกิดจากภาคประชาชนและองค์กรเอกชนกว่า ๕๖ องค์กร แสดงออกถึงความไม่เห็นด้วยกับการตัดต้นไม้ในเมืองทิ้ง หรือ ตัดไม่ถูกวิธี ส่งผลให้ขาดความร่มรื่นและทัศนวิสัยเปลี่ยนแปลงไปด้วย ประเทศไทยเผชิญกับสภาพอากาศที่ร้อนอย่างรุนแรง จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกกระแสดูแลความต้องการของคนเมืองที่จะมีต้นไม้ใหญ่ร่มรื่น และอยากเห็นภาครัฐบริหารจัดการต้นไม้ในเมือง ให้หยุดตัดต้นไม้แบบผิดวิธี ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกับภาครัฐ โดยบูรณาการร่วมกันระหว่าง กรุงเทพมหานคร องค์กรบริหาร

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๒๐

ส่วนท้องถิ่น/กรมทางหลวง และการไฟฟ้านครหลวง เพื่อหาแนวทางแก้ไข เชื่อว่าต้นไม้ในกรุงเทพฯ สามารถแก้ไขได้ แต่ต้องช่วยกัน

หลังจากนี้เครือข่ายต้นไม้ในเมือง จะจัดกิจกรรมแรก คือ โครงการสายตรวจต้นไม้ โดยเครือข่ายจะเชิญชวนประชาชนที่รักต้นไม้ในเมืองทุกคน ทั่วประเทศ ร่วมกันเป็นอาสาสมัครสายตรวจต้นไม้ ทำหน้าที่สอดส่องเป็นหูเป็นตา ตรวจตราต้นไม้ในชุมชนของตัวเอง แล้วถ่ายภาพต้นไม้ อธิบายปัญหา พร้อมระบุตำแหน่งที่ชัดเจน โพสต์ลงช่องทางโซเชียลมีเดียของตัวเอง จากนั้นใส่แฮชแทคสายตรวจต้นไม้ เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางออนไลน์ ที่เป็นพลังสามัคคีร่วมกัน เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙ ซึ่ง ณ วันที่ ๗ พ.ค. ๕๙ มีเครือข่ายประมาณ ๔๕ เครือข่าย

๑. ช่อผกา วิริยานนท์ และเพื่อน
๒. Big Trees Project
๓. สมาคมจักรยานเพื่อสุขภาพไทย
๔. Bangkok Bicycle Campaign
๕. Creative District
๖. บริษัท ฉมา จำกัด
๗. หัวหน้าโครงการโรงเรียนต้นไม้
๘. Bangkok Sabai Walk
๙. กลุ่มจตุจักรโมเดลฯ
๑๐. ประชาคมบางลำพู
๑๑. ชุมชนคนรักตลาดน้อย
๑๒. เครือข่ายป่าครอบครัว
๑๓. A Bird Watch
๑๔. กลุ่มรถถีบ
๑๕. กลุ่มรักสวนบางขุนนนท์
๑๖. กลุ่มเมื่อคนเมืองอยากปลูกผัก
๑๗. เครือข่ายจิตอาสา (Volunteer Spirit)
๑๘. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์
๑๙. สมาคมภูมิสถาปนิกประเทศไทย (TALA)
๒๐. Marketeers for Creative Society Group
๒๑. มูลนิธิสถาบันราชพฤกษ์
๒๒. มูลนิธิลุ่มน้ำโขงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
๒๓. บ้านศิลปินคลองบางหลวง
๒๔. กลุ่มรักษ์คู้บางกะเจ้า
๒๕. ชมรมดีด้วยช่วยกัน (Social connect)

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๒๑

๒๖. ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มศว.
๒๗. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้
๒๘. The Rainbow Room
๒๙. มูลนิธิชายมุฟแมนท์
๓๐. มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค
๓๑. สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา คลองสาน
๓๒. กลุ่มนักสิ่งแวดล้อม environmentalist
๓๓. เครือข่ายการท่องเที่ยวภาคประชาสังคม
๓๔. Healthme Delivery
๓๕. Social Giver
๓๖. Cafe Velodome
๓๗. มูลนิธิโลกสีเขียว
๓๘. ชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย
๓๙. กลุ่มคนรักอนุสาวรีย์ชัย
๔๐. กลุ่มรักษ์บางประทุน
๔๑. โครงการในป่า (Naiipa Art Complex)
๔๒. โรงเรียนภัทรวดี หัวหิน
๔๓. กลุ่ม POS Culture
๔๔. บางกอกฟอรั่ม
๔๕. Y Men's Club of Bangkok

 กลุ่ม Big Trees โครงการจัดทำ ๖๐ สวนถวายสมเด็จพระเทพฯ ๖๐ พรรษา”
คือสวนสาธารณะบึงคำศรี โดย ต.ศรีธาตุ จ.อุดรธานี ได้รับการออกแบบเสร็จเรียบร้อยโดยทีมของ

อ.เมธินี โคตรดี และ อ.อำภา บัวระภา ภาควิชาภูมิสถาปัตย์ฯ ม.มหาสารคาม และทีมผู้ออกแบบ
คุณสมชาย จรรย์เจริญ อดีตนายกเทศบาลแก่ง ดร.สิรินทร์ แก้วละเอียด ไตโยต้า

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๒๒

๕.๔ หน่วยทหาร

ค่ายสิรินธร

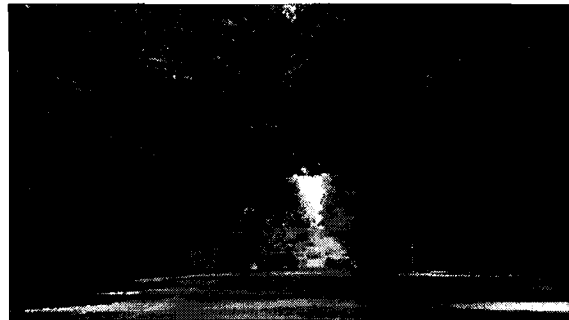

ปลูกต้นไม้ เฉลิมพระเกียรติ ในพื้นที่กรมทหารม้าที่ ๔
กองพันทหารม้าที่ ๑๗ รักษาพระองค์
ต.ปากข้าวสาร อ.เมือง จ.สระบุรี

๕.๕ ทางหลวง/ที่สาธารณะ

ทางหลวงลงสู่ภาคใต้ จ.ชุมพร

ทางหลวง ๒๑๗๕ (พิมาย - ชุมพวง) จ.นครราชสีมา

โครงการปลูกต้นไม้สองข้างทางถนนพระร่วงและที่สาธารณะประโยชน์ อ.คีรีมาศ จ.สุโขทัย

๕.๖ วัด/ศาสนสถาน

วัดอุโมงค์ จ.เชียงใหม่

วัดพระธาตุดอยสุเทพ จ.เชียงใหม่

วัดป่าสว่างบุญ จ.สระบุรี

วัดป่าภูริทัตตปฏิบหาราม

๕.๗ อุทยานแห่งชาติ

ปลูกต้นไม้อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอัมผางร่วมกับชุมชน
ปลูกป่า ๑๐ ไร่ กล้าไม้พะยุง จำนวน ๑,๓๐๐ กล้า

อุทยานแห่งชาติตาคลี จ.ชัยภูมิ

๕.๘ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.)

๕.๙ หน่วยงานภาครัฐ ร่วมกับรัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน

(๑) สวนป่าเบญจกิติเขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

พื้นที่ ๖๑ ไร่ ย่านถนนพระราม ๔ แขวงคลองเตย เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ซึ่งอดีตเป็นที่เก็บยานพาหนะของโรงงานยาสูบ ถูกนำมาปรับให้เป็นสวนป่าที่มีพรรณไม้นานาชนิดขึ้นเขียวขจี และกำลังจะเป็นปอดของคนเมืองกรุงอีกแห่งหนึ่งในนาม “สวนป่าเบญจกิติ” หลังจากโรงงานยาสูบส่งมอบให้กรมธนารักษ์เป็นส่วนแรกไปก่อนหน้านี้ ก่อนที่โรงงานยาสูบจะไปอยู่ที่แห่งใหม่พื้นที่กว่า ๒๐๐ ไร่ ณ สวนอุตสาหกรรมโรจนะ อ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา ในไม่ช้านี้

เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ผู้อำนวยการโรงงานยาสูบ (คุณดาวน้อย สุทธิธิภาพันธ์) นำพนักงานในโรงงานยาสูบจำนวนหนึ่งจัดกิจกรรม “ยาสูบไทย หัวใจสีเขียว” รวมพลังคณะผู้บริหาร และพนักงานยาสูบ ร้อยดวงใจปลูกต้นไม้ประจำจังหวัด ๗๗ จังหวัด บนพื้นที่สวนป่าเบญจกิติ ก่อนทำพิธีเปิดสวนป่าเบญจกิติอย่างเป็นทางการ ในโอกาสสมทวมงคลเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ๑๒ สิงหาคม มหาราชินี

สวนป่าเบญจกิติแห่งนี้ เป็นส่วนที่ ๒ ระยะที่ ๑ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๖๑ ไร่แห่งนี้ มีแนวคิดการออกแบบให้มีความเป็นสวนป่าขนาดใหญ่ใจกลางเมืองกรุงที่มีสภาพเป็นสวนป่าที่เรียบง่าย เป็นธรรมชาติ เน้นความประหยัดและประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ โดยมีผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ซึ่งมีประสบการณ์ในด้านการจัดสร้างสวนป่าขนาดใหญ่มาเป็นที่ปรึกษาโครงการ และบริษัท งามนุชแลนด์สเคป แอนด์ การ์เด้น ดีไซน์ จำกัด ปรับปรุงภูมิทัศน์และจัดวางต้นไม้ต่าง ๆ

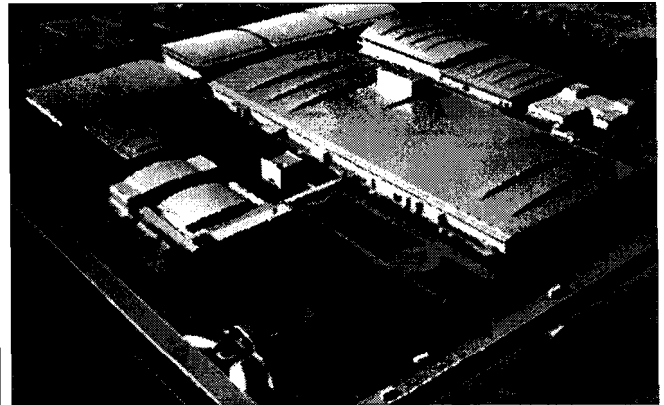
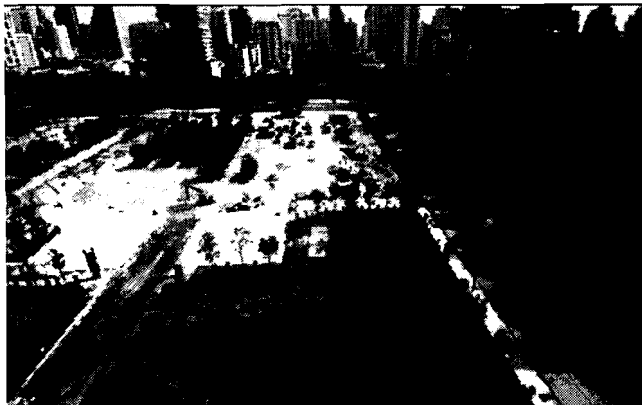
อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการปรับภูมิทัศน์ใหม่แต่ยังคงอนุรักษ์ไม้ยืนต้นในพื้นที่เดิม ทั้งหมดไว้ ไม่ประดับ ไม่ผล อาทิ สิวาติ ขนุน มะม่วง โพธิ์ และไทร เป็นต้น รวมจำนวนต้นไม้ในสวนป่าทั้งสิ้นประมาณ ๓๐,๔๐๐ ต้น ประกอบไปด้วยไม้ยืนต้น จำนวน ๓,๔๑๔ ต้น เช่น คุน ปิบ เสลา ตะแบก พญาไม้ โอศก สาละลังกา ฯลฯ และปลูกไม้พุ่ม ความสูง ๐.๖๐ - ๑.๒๐ เมตร จำนวน ๖๓๐ ต้น

อีกส่วนหนึ่งเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ความสูง ๐.๑๕ - ๐.๒๐ เมตร จำนวน ๓ หมื่นต้น โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดสร้างเพื่อให้แล้วเสร็จก่อนจะทำพิธีเปิดสวน อย่างเป็นทางการ เนื่องในโอกาสสมทวมงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๔ พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ ๑๒

การปฏิบัติการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๒๕

สิงหาคม ๒๕๕๙ คณะผู้บริหารและพนักงานอาสาสมัครใจปลูกต้นไม้ประจำจังหวัด ๗๗ จังหวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติสำหรับเยาวชนและประชาชนที่สนใจได้ศึกษาพันธุ์ไม้ประจำจังหวัด พันธุ์ไม้ในวรรณคดี และพันธุ์ไม้หายาก ซึ่งจะเป็นสัญลักษณ์ของความภาคภูมิใจที่พนักงานอาสาสมัครได้ฝากไว้ในสวนป่าเบญจกิติสืบไป

นอกจากต้นไม้หลากหลายชนิดซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของสวนป่าเบญจกิติ ยังมีสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ลานทางเดิน ลานจอดรถ ถนน ระบบระบายน้ำ ระบบไฟฟ้าแสงสว่าง อาคารห้องน้ำ จำนวน ๒ หลัง อาคารปฏิบัติการ จำนวน ๒ หลัง เรือนเพาะชำกล้าไม้ ศาลาพักผ่อน จำนวน ๗ หลัง ซึ่งสวนป่าแห่งนี้ นับเป็นสวนป่าขนาดใหญ่ใจกลางเมืองที่มีลักษณะเป็นสวนอเนกประสงค์และเชื่อมโยงกับสวนน้ำเบญจกิติ สามารถเดินทางมาอย่างสะดวกสบายด้วยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะทั้งรถไฟฟ้า บีทีเอส และรถไฟใต้ดิน ผู้ใช้บริการจะได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งวิ่ง ออกกำลังกาย ปั่นจักรยาน เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพื่อสูดอากาศบริสุทธิ์ และในอนาคตอันใกล้จะมีการสร้างทางจักรยาน (ไบค์เลน) เชื่อมโยงกับสวนน้ำเบญจกิติ เพื่อเป็นทางเลือกให้นักปั่นอีกด้วย

สำหรับกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพิธีเปิดสวนป่าเบญจกิติอย่างเป็นทางการในวันที่ ๑๒ สิงหาคม นี้ ได้รับเกียรติจาก พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มาเป็นประธานและปลูกต้นไม้ในสวนป่า พร้อมด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อธิบดีกรมธนารักษ์ คณะผู้บริหารและพนักงานอาสาสมัคร และแขกผู้มีเกียรติจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยกิจกรรมประกอบด้วยพิธีถวายราชสดุดี รวมไปถึงเชิญชวนประชาชน

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๒๖

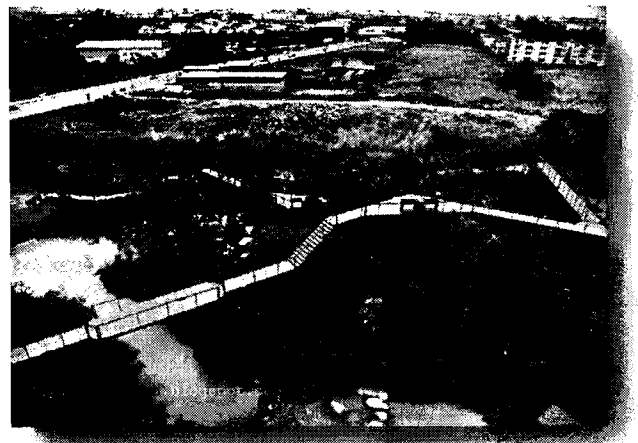
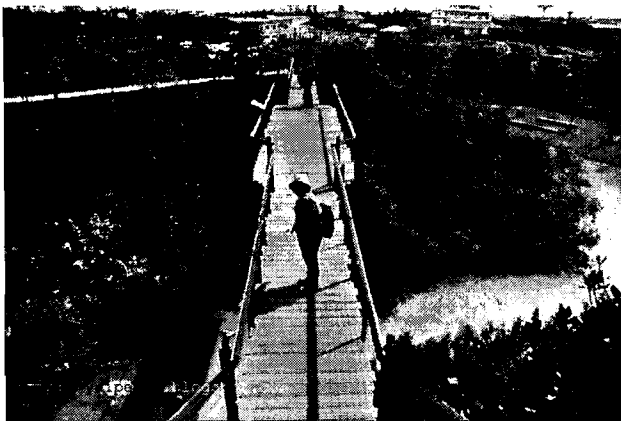
ร่วมกันปลูกต้นไม้จำนวน ๒ หมื่นต้น และในครั้งนี้องค์กรงานยาสูบได้จัดบุคลากรภาพถ่ายเพื่อแสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่โรงงานยาสูบก่อนที่จะมาเป็นสวนป่าเบญจกิติ

นับเป็นสวนป่าคล้ายกับสวนป่าธรรมชาติแห่งใหม่ที่จะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งพักผ่อนของในเมืองกรุงที่ทุกคนสามารถที่จะเข้าไปสัมผัสความหลากหลายของพรรณไม้นานาพันธุ์ ณ แห่งนี้ได้เร็ว ๆ นี้

๕.๑๐ องค์การมหาชน :

 บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เริ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ ในโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ เพื่อฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ที่เสื่อมโทรม และส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความรักและผูกพันผืนป่า นอกจากนี้ ยังมีโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ การมอบรางวัลลูกโลกสีเขียวให้แก่บุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีผลงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่สมควรได้รับการยกย่องและเผยแพร่เป็นแบบอย่างโครงการรักษป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียง ได้น้อมนำแนวพระราชดำริเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ในตำบลต่าง ๆ และการจัดสร้างศูนย์สิรินาถราชินี ตามรอยพระราชดำริเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลน และเป็นสถานที่อนุบาลสัตว์น้ำ เป็นต้น

 โครงการป่าในกรุง ปอดแห่งใหม่ของกรุงเทพมหานคร แหล่งเรียนรู้การปลูกป่า ของ ปตท. และการปลูกป่าเชิงนิเวศแบบยั่งยืน จากพื้นที่รกร้างกว่า ๑๒ ไร่ บนถนนสุขาภิบาล ๒ เขตประเวศ ถูกพลิกฟื้นขึ้นโดยจัดสรรสัดส่วนที่ดิน ๗๕% เป็นพื้นที่ปลูกป่าในเขตที่สมบูรณ์ รวมถึงจำลองป่ากรุงเทพฯ ในอดีตที่มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้ดั้งเดิมและพันธุ์ไม้หายากกว่า ๒๕๐ ชนิด พื้นที่

แหล่งน้ำ ๑๐% และพื้นที่อาคารเพื่อการเรียนรู้ ๑๕% ซึ่งจะเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้ชาวกรุงได้ตระหนักและร่วมกันอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืนตลอดไป พื้นที่กว่า ๙ ไร่ ปลูกป่าในลักษณะ “ป่าในเขต” หมายถึง ป่าที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้มีสภาพใกล้เคียงสภาพป่าธรรมชาติ โดยประยุกต์การสร้างป่าในเขตตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.อาคิระ มิยาวากิ (Miyawaki's Method) มีหลักการคือ การสร้างป่าธรรมชาติด้วยพันธุ์ไม้ดั้งเดิม (Building Native forest of Native trees) และจัดการโดยแนวคิด “การจัดการที่ดี

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๒๗

ที่สุดคือ การปล่อยให้ป่าจัดการตัวเอง (No management is the best management)” ร่วมกับองค์ความรู้การปลูกป่าของ ปตท. ในการวิเคราะห์และปรับปรุงดิน ศึกษาพันธุ์ไม้ดั้งเดิม รวมถึงการเลือกใช้พันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

 บริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน) มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านดูแลรักษาป่า รวมถึงส่งเสริมให้เยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรด้านป่าไม้และน้ำ โดยเฉพาะป่าต้นน้ำที่เป็นเสมือนแหล่งผลิตและเก็บกักน้ำธรรมชาติ โดยนำเสนอผ่านเส้นทางการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ในแต่ละปีเอ็กโกได้นำพนักงานและชาวบ้านร่วมกันปลูกต้นไม้คืนความสมดุลให้กับผืนป่าและต้นน้ำในโครงการปลูกป่าบนดอยสูง และได้นำเยาวชนรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จ.เชียงใหม่ มาเข้าค่ายเรียนรู้การใช้ชีวิตอยู่ในป่า สัมผัสกับป่าต้นน้ำ ซึ่งผลของกิจกรรมทำให้ได้เยาวชนรอบผืนป่าเป็นแนวร่วมของอุทยานในการร่วมดูแลรักษาป่าไม้

นอกจากนี้ ภาคธุรกิจได้ร่วมกันเสนอแนะความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- ภาครัฐควรกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน เพื่อภาคธุรกิจได้วางแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ
- ควรมีองค์กรหรือหน่วยงานที่เป็นหน่วยประสานงานด้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ภาคธุรกิจได้รับทราบ
- ควรมีการส่งเสริมงานวิจัยที่มาจากความต้องการของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้
- ควรเพิ่มแรงจูงใจในการสนับสนุนการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น มาตรการด้านภาษี การมอบรางวัลเพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณให้แก่ภาคธุรกิจ

๕.๑๑ บริษัทเอกชน :

 ความกระตือรือร้นในการปลูกต้นไม้ทดแทนของอิตาชิ กรุ๊ป ปลูกต้นไม้เพื่อโลก ปลูกต้นไม้เพื่ออนาคต

ความเพียรพยายาม ปลูกต้นไม้ทดแทนของอิตาชิ กรุ๊ป ทำความคุ้นเคยกับธรรมชาติ ผ่านการ “ปลูกต้นไม้ทดแทน” สำหรับ “โครงการป่าเพื่ออนาคต” เมื่อปีที่ผ่านมา จัดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินด้วย ในปี ๒๐๐๙ ซึ่งเป็นปีที่สองของโครงการนี้ พนักงานของอิตาชิ กรุ๊ปและครอบครัวมากกว่า ๑๐๐ คน ได้ร่วมกันปลูกต้นไม้ และรับรู้ถึงความสำคัญของการปลูกต้นไม้ทดแทน พนักงานของอิตาชิ กรุ๊ปที่ได้ร่วมปลูกต้นไม้ในอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร บรรยายถึงประสบการณ์อันน่าประทับใจว่า “ผมได้ปลูกต้นกล้าที่ผมม อ่อนแอ้มมาก ๆ ไว้บนผืนดินที่หยาบอย่างระมัดระวังและแน่นหนาเมื่อหนึ่งปีก่อน พอผมมาเห็นปีนี้ ประทับใจจริง ๆ ต้นกล้าได้เติบโตเป็นต้นไม้ใหญ่แล้ว ผมเชื่อว่าต้นไม้พวกนี้ปกป้องผืนดิน”

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๒๘

โครงการป่าเพื่ออนาคตที่ริเริ่มโดย มูลนิธิเพื่อสันติภาพและสิ่งแวดล้อมโลก เริ่มต้นขึ้นครั้งแรกในปี ๒๐๐๑ ด้วยการปลูกต้นไม้ทดแทนบนที่ราบสูง ๓,๘๐๐ เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ในประเทศทิเบต ด้วยการร่วมมือร่วมใจกับโครงการสภาวะแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) โครงการนี้ได้สนับสนุนให้องค์กรเอกชนที่ทำประโยชน์เพื่อสังคม (NGO) และรัฐบาลท้องถิ่นของหลากหลายประเทศ เข้าร่วมในการปลูกต้นไม้ทดแทน กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ มีตั้งแต่โครงการที่เป็นแกนหลักในประเทศเคนย่า ซึ่งเป็นที่ที่สำนักงานใหญ่ของ UNEP ตั้งอยู่ ไปจนถึงการปลูกต้นไม้ทดแทนร่วมกัน ซึ่งจัดขึ้นโดยรัฐบาลท้องถิ่นของเมืองฟูกากาวา แห่งฮ็อกไกโด โดยประเทศญี่ปุ่นและไทยได้ฉลองครบรอบ ๑๒๐ ปี ของความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อปี ๒๐๐๗ เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่สายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสดใสระหว่างประเทศทั้งสอง “โครงการป่าเพื่ออนาคต – การรณรงค์ร้อยล้านต้นไม้ในประเทศไทย” จึงได้เกิดขึ้น โดยมีมูลนิธิอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธรและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทยเป็นผู้ให้การสนับสนุน โครงการเริ่มต้นด้วยการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนและงานเลี้ยงต้อนรับในกรุงเทพฯ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๐๐๗ ตามด้วยพิธีปลูกต้นไม้อันน่าจดจำในเดือนกรกฎาคม ๒๐๐๘

“พวกเราหวังที่จะทำให้อิจกรรมการปลูกต้นไม้ เป็นกิจกรรมที่ยึดถือชุมชนเป็นหลัก”

พื้นที่ทางบกของประเทศไทยมากกว่าครึ่ง เคยถูกปกคลุมไว้ด้วยป่าที่อุดมสมบูรณ์ แต่เป็นเพราะการทำลายป่าอันสืบเนื่องมาจากหลากหลายเหตุผล ซึ่งรวมถึงการพัฒนาการด้านอุตสาหกรรม พื้นที่ป่าลดลงเหลือน้อยกว่า ๒๐% ของพื้นที่ทางบกทั้งหมด คนไทยทราบความจริงข้อนี้ดี และรัฐบาลไทย ผู้ซึ่งรับรู้ได้ถึงวิกฤต กำลังพยายามสร้างแรงบันดาลใจให้คนไทยด้วยการริเริ่มโครงการนี้

การรณรงค์พันล้านต้นไม้ในประเทศไทย จำเป็นต้องให้ยึดชุมชนเป็นหลักมากขึ้น หากเราจะโฆษณาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมปลูกต้นไม้ในเมืองและใกล้เมือง มันจะเป็นโอกาสอันดีที่จะเพิ่มความระแวดระวังของคนไทยเรื่องความสำคัญของป่า พวกเราหวังให้ ฮิตาชิ กรุ๊ป เข้ามามีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไปในการสนับสนุนการคิดพัฒนาการรณรงค์ต่าง ๆ (น.ส. โทโมโกะ ยาโนะ เลขาธิการใหญ่) (มูลนิธิเพื่อสันติภาพและสิ่งแวดล้อมโลก (FGPE))

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้จัดการเสวนา ในหัวข้อเรื่อง ภาคธุรกิจกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ ในการประชุมเนื่องในวันสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ (๒๒ พฤษภาคม) ในวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ โรงแรมมารวยการ์เด็น กรุงเทพฯ โดยผู้แทนจากภาคธุรกิจ ๔ แห่ง ได้แก่ บริษัท สยามฟอเรสทรี จำกัด บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด และบริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน) ร่วมนำเสนอกิจกรรมและการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ (CSR) ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของภาคธุรกิจในการอนุรักษ์ป่าไม้ ดำเนินรายการโดยนายวีระพล สุทธิพรพลางกูร ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๒๙

บริษัท สยามฟอเรสทรี จำกัด มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกของบริษัทฯ มีการจัดการสวนไม้ตามมาตรฐานการจัดการสวนป่าในระดับสากล (Forest Stewardship Council FSC) เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม/ชุมชน และเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ได้ร่วมกับกรมป่าไม้ดำเนินกิจกรรมชุมชนรักษ์ป่า ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน (ระยะเวลาดำเนินการปี ๒๕๕๒ - ๒๕๕๗) เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ในพื้นที่ป่าชุมชนของตนเอง โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ใช้ประโยชน์ ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน ภาครัฐ และชุมชน ที่จะร่วมกันพัฒนาป่าสู่ความยั่งยืน

บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด ได้ดำเนินโครงการปลูกป่านิเวศ โดยเริ่มต้นเมื่อปี ๒๕๕๑ ที่โรงงานโตโยต้าบ้านโพธิ์ จ.ฉะเชิงเทรา เพื่อสร้างพื้นที่สีเขียวและเพิ่มความสะดวกของระบบนิเวศ ให้แก่ชุมชนบริเวณโดยรอบโรงงาน จากนั้นได้ขยายไปสู่ชุมชนโดยการปลูกป่าชุมชน ในโครงการอาสาสมัครรักษ์ป่า พัฒนาสิ่งแวดล้อม พร้อมใจเทิดไท้องค์ราชินี ใน จ.เชียงใหม่ มหาสารคาม และอุบลราชธานี โดยมีเป้าหมายให้ครบหนึ่งล้านต้น ในปี ๒๕๕๔ ซึ่งการปลูกป่านิเวศเป็นการปลูกป่าตามหลักวิชาการ โดยใช้พันธุ์ไม้ดั้งเดิมของพื้นที่ นอกจากนี้ประชาชนที่ชาวบ้านได้จากการปลูกป่าแล้วยังมีการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ป่านิเวศนั้นด้วย เช่น การเพาะเชื้อเห็ดเหาะในรากต้นกล้วยนาที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

๕.๑๒ เทศบาลคาร์บอนต่ำ ความก้าวหน้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย

ที่มา

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาหลายเมืองทั่วโลกที่กำลังปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็น “เมืองคาร์บอนต่ำ” โดยใช้แนวทางและวิธีการที่หลากหลายตามแต่บริบทแวดล้อมของแต่ละเมือง ตัวอย่างที่น่าสนใจเช่น เมืองโตเกียว เมืองนาโกยา ประเทศญี่ปุ่น เมืองบิวโบว ประเทศสเปน เมืองเว็กซ์โจ ประเทศสวีเดน เมืองบรัซเซลส์ ประเทศเบลเยียม รวมทั้ง เทศบาลตำบลเมืองแกลง จ.ระยอง

แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำปรากฏขึ้นครั้งแรกในรายงานของกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมของประเทศอังกฤษในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ หัวข้อแหล่งพลังงานในอนาคต - เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ กล่าวถึงการพัฒนาเศรษฐกิจที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพื่อลดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นับจากนั้นเป็นต้นมาทั่วโลกกำลังดำเนินการพัฒนาเมืองสู่การเป็น “เมืองคาร์บอนต่ำ” ด้วยวิธีการและแนวทางที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่บริบทลักษณะพื้นที่ของแต่ละเมือง

เมืองคาร์บอนต่ำ คือเมืองที่มีการวิเคราะห์การเกิดคาร์บอนจากกิจกรรมต่าง ๆ ของเมือง ของชุมชนและประชาชน จากสภาพของเมืองแล้วสามารถสร้างแผนระบบหรือมาตรการลดคาร์บอนในทุกภาคส่วนของเมืองได้ การลดคาร์บอนในทุกภาคส่วนของเมืองจึงต้องวิเคราะห์การเกิดคาร์บอนในเขตเมืองจากกิจกรรมสำคัญ ๆ ได้แก่ กิจกรรมการขนส่ง การใช้ไฟฟ้า การเกิดขยะมูลฝอยน้ำเสียของเมือง จากนั้นรณรงค์ส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ลดการปล่อยคาร์บอนให้ต่ำที่สุด เช่น การสร้างอาคารประหยัดพลังงาน การจัดการบริการขนส่งสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

หลักการ

เมืองคาร์บอนต่ำในบริบทของโครงการนี้หมายถึง เมืองที่มีการดำเนินการภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ ๔ ด้าน ได้แก่ เมืองแห่งต้นไม้ เมืองไร้มลพิษ เมืองพิชิตพลังงาน และเมืองที่มีการบริโภคอย่างยั่งยืน เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากเมืองให้ออกสู่บรรยากาศให้น้อยที่สุด โดยยุทธศาสตร์แต่ละด้านจะมีตัวชี้วัดความสำเร็จแตกต่างกันไป ตัวชี้วัดความสำเร็จสำหรับยุทธศาสตร์เมืองไร้มลพิษ ได้แก่

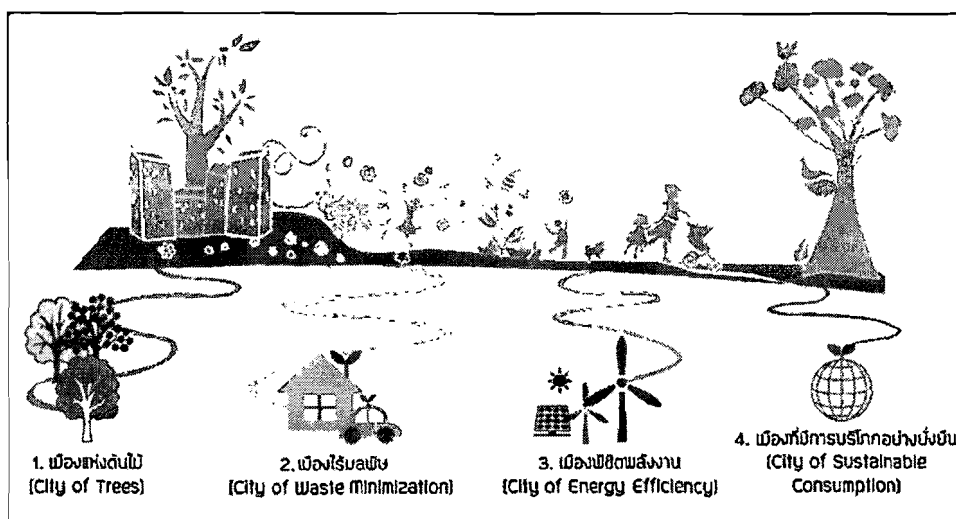
๑) เมืองแห่งต้นไม้ ต้องเป็นพื้นที่สีเขียวยั่งยืน ปกคลุมด้วยไม้ยืนต้นและพืชพรรณที่หลากหลาย มีการดูแลรักษาให้สมบูรณ์ ร่มรื่น สามารถคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน เพื่อเอื้อต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่พึงประสงค์

๒) เมืองไร้มลพิษ หมายถึง ความพยายามดำเนินการใด ๆ เพื่อลดการปล่อยมลพิษจากกิจกรรมของเมืองให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะยิ่งเทศบาลลดการสร้างขยะและน้ำเสีย หรือนำก๊าซมีเทนที่เกิดขึ้นมาใช้ประโยชน์มากเท่าใด จะยิ่งลดการปล่อยก๊าซมีเทนขึ้นสู่ชั้นบรรยากาศมากเท่านั้น

๓) เมืองพิชิตพลังงาน ไม่เพียงเป็นการดำเนินการส่งเสริมคนในเขตเทศบาลลดการใช้พลังงาน โดยการประหยัดไฟฟ้าและน้ำมันเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการรณรงค์ให้ใช้พลังงานทางเลือกหรือพลังงานทดแทนด้วย

๔) เมืองที่มีการบริโภคอย่างยั่งยืน นอกจากส่งเสริมให้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริโภค ไม่มากไม่น้อยเกินไป มีเหตุมีผลในการบริโภค แต่ยังเป็นส่งเสริมการเลือกบริโภคสินค้าและบริการที่มีกระบวนการผลิต การขนส่ง และการกำจัดหลังการบริโภคที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดด้วย

การดำเนินโครงการนี้เป็นรูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ข้ามรัฐจากองค์การระดับต่ำกว่ารัฐ (Sub-national level) ไปยังสหภาพยุโรปซึ่งเป็นองค์การระดับเหนือรัฐโดยไม่ต้องผ่านการอนุมัติจากรัฐบาลส่วนกลาง เป็นปรากฏการณ์ที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นอย่างมากในโลกยุค “การบริหารปกครองหลายระดับ” (Multilevel Governance) ซึ่งรัฐส่วนกลางมีบทบาทจำกัดลง อำนาจของรัฐถูกถ่ายโอนไปสู่องค์การระดับเหนือรัฐและระดับต่ำกว่ารัฐ

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๓๑

ตัวอย่างรูปธรรมอีกกรณีหนึ่งก่อนหน้านี้ คือ การจัดตั้ง “สภาระหว่างประเทศเพื่อการริเริ่มด้านสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่น” (International Council for Local Environmental Initiatives : ICLEI) เพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ยังคงระดับท้องถิ่นใช้เป็นยุทธศาสตร์ เพื่อควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มีสมาชิกที่เป็นองค์กรท้องถิ่นมากกว่า ๖๗๕ แห่ง อยู่ในแอฟริกา เอเชียแปซิฟิก ลาตินอเมริกา สหภาพยุโรป และอเมริกาเหนือ สมาชิกทั้งหมดของ ICLEI ปล่อยก๊าซเรือนกระจก คิดเป็นสัดส่วนมากกว่า ๘% ของปริมาณก๊าซเรือนกระจกทั้งโลก เครือข่ายสมาชิกเหล่านี้มีพันธะสัญญาจะดำเนินการกิจกรรมเพื่อลดก๊าซ โดยได้รับการสนับสนุนจาก ICLEI เพื่อติดตามการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในประเทศไทยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ ICLEI ๓ แห่ง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เทศบาลนครภูเก็ต และเทศบาลตำบลเมืองแกลง

ในอีกแง่หนึ่งอาจมองได้ว่า “เทศบาลคาร์บอนต่ำ” เป็นอีกตัวอย่างของ “นวัตกรรมทางสังคม” ที่ก้าวพ้นรูปแบบการทำงานแบบเก่าขององค์กรภาครัฐ และสะท้อนถึงความเข้มแข็งและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย หากได้รับการสนับสนุนจากทิศทางการไม่มีวาระซ่อนเร้นทางการเมืองมากเกินไป

แนวทาง

การปรับตัวไปสู่เมืองคาร์บอนต่ำที่น่าสนใจติดตามและกำลังเริ่มดำเนินการในประเทศไทย คือ “โครงการเทศบาลไทยมุ่งสู่เมืองคาร์บอนต่ำ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๘๔ พรรษา” โครงการนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสองแหล่ง คือ สหภาพยุโรป สนับสนุนงบประมาณส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๘๐ ให้แก่สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และทางสมาคมฯ ได้อุดหนุนงบประมาณอีกร้อยละ ๑๐ กำหนดเป้าหมายกิจกรรมที่เทศบาลริเริ่มดำเนินการภายใต้โครงการนี้จะช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ไม่ต่ำกว่า ๘๔,๐๐๐ กิโลกรัมคาร์บอนภายในระยะเวลา ๓ ปี เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ จนถึงเดือนมกราคม ๒๕๕๘ คาดหวังว่าจะได้ตัวอย่างที่ดีสามารถพัฒนาเป็น “ศูนย์เรียนรู้เทศบาลคาร์บอนต่ำ” ในระดับประเทศและภูมิภาคอาเซียนในอนาคต

การดำเนินงานของโครงการ ทางสมาคมสันนิบาตเทศบาลฯ ได้ร่วมมือกับองค์กรภาคีที่หลากหลาย เช่น องค์กรบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยในพื้นที่ ฯลฯ ร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการซึ่งประกอบด้วย ๑๒ กิจกรรมหลัก เช่น การรับสมัครและคัดเลือกเทศบาลนำร่อง การพัฒนาโปรแกรมวัดปริมาณคาร์บอนที่ลดได้จากกิจกรรมที่เทศบาลนำร่องดำเนินการ การจัดอบรมเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรของเทศบาลนำร่อง การติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการตามแผนของเทศบาลนำร่อง การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เมืองคาร์บอนต่ำ เป็นต้น ในช่วงเริ่มต้นนี้ทางโครงการตั้งเป้าหมายให้มีเทศบาลอย่างน้อย ๘๔ แห่งเข้าร่วมโครงการ แต่เมื่อเปิดรับสมัครตั้งแต่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ มีความตื่นตัวอย่างมาก มีเทศบาลสมัครเข้าร่วมโครงการรวม ๑๖๘ แห่งจากทุกภูมิภาค ภาคเหนือ ๖๑ แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๕๖ แห่ง ภาคใต้ ๒๑ แห่ง ภาคกลาง ๑๗ แห่ง และภาคตะวันออก ๑๓ แห่ง

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๓๒

การมีส่วนร่วมของประชาชน ท้องถิ่นในบริบทของประเทศไทย มีตัวอย่าง การเข้าสู่ การเป็นเมืองคาร์บอนต่ำ ดังนี้

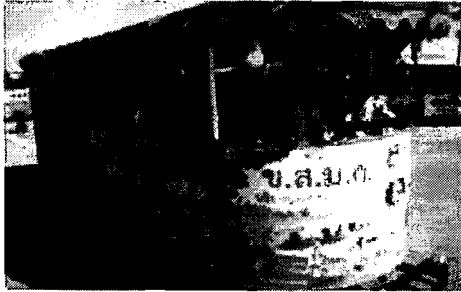
แกลงโมเดล

เทศบาลตำบลเมืองแกลง จ.ระยอง ได้รับการสนับสนุนให้เป็น “ศูนย์ประสานงาน เครือข่ายการเรียนรู้ด้านการจัดการเมืองและสิ่งแวดล้อมภาคตะวันออก” มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ โดยการ สนับสนุน จากมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และ โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อมนุษยชาติ (UN-Habitat) มีการดำเนินการพัฒนากิจกรรมในการจัด การเมืองและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ปัจจุบันเทศบาลตำบลเมืองแกลง เป็นศูนย์การเรียนรู้ เมืองคาร์บอนต่ำ มีคณะศึกษาดูงานจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศไปเรียนรู้เป็นจำนวน มากกว่า ๕๐ คณะต่อปี

เทศบาลตำบลแกลง จังหวัดระยอง ประเทศไทย จังหวัดระยองอาจเป็นที่รู้จัก ในด้านมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม แต่ตำบลเมืองแกลงในจังหวัดระยองกลับมีชื่อเสียงในฐานะที่เป็น ต้นแบบเมืองคาร์บอนต่ำของไทย การมุ่งสู่เมืองคาร์บอนต่ำได้พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยได้ริเริ่มโครงการรณรงค์โดยสาธารณะ ซึ่งสามารถช่วยลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ประมาณ ๓๓ กิโลกรัมต่อวันต่อคน มุ่งส่งเสริมการจัดการของเสีย โดยมีการจัดเก็บขยะตามสถานที่ต่าง ๆ อย่างเป็นเวลา รวมทั้ง รับผิดชอบต่อรีไซเคิลเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนและครอบครัวรู้จักแยกขยะ ประชากร ๑๗,๒๔๕ คน อาศัยอยู่ใน ๑๓ ชุมชน เริ่มพัฒนาเมืองสู่แนวคิด “เมืองคาร์บอนต่ำ” จากการประสบวิกฤต “ขยะ” ซึ่งชุมชนผลิตออกมามากถึงวันละ ๒๐ ตัน ทำให้ต้องเสียค่ากำจัดวันละราว ๒๐,๐๐๐ บาท นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลเมืองแกลง ตัดสินใจปรับทิศทางการพัฒนาเมืองสู่ทิศทางใหม่ภายใต้แนวคิด “เมืองน่าอยู่ อย่างยั่งยืน” ลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกออก สู่บรรยากาศ เกิดเป็น “แกลงโมเดล” เพื่อสร้าง คุณภาพชีวิตที่ดี บนหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการภายใต้ ๔ ยุทธศาสตร์ คือ

๑. เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้เมือง : ส่งเสริมการปลูกไม้ยืนต้นทุกพื้นที่ว่างของเมือง
๒. จัดการ (ลด) มลพิษให้เหลือน้อยที่สุด : ส่งเสริมการจัดการขยะแบบครบวงจร
๓. ใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ : ด้วยวิธีการที่หลากหลาย
๔. ส่งเสริมการบริโภค “วิถียั่งยืน” โดยส่งเสริมการฟื้นฟู “วิถีเกษตรเมือง” :จากการ ชักชวนชาวบ้านที่เคยเป็นเกษตรกรมาปลูกข้าวและพืชผัก “ปลอดภัยเคมี” ตามพื้นที่ว่างของอาคาร สถานที่ต่าง ๆ ทำให้ได้รับความนิยมจากคน เมืองแกลงอย่างกว้างขวาง จนมีแบรนด์เป็นของตัวเอง คือ แบรนด์ “ข้าวแกลง”

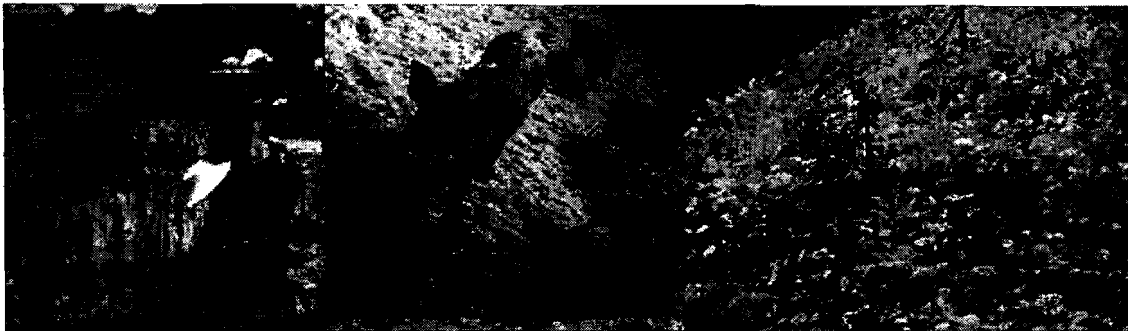
การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๓๓

รถราง ขสมก. (ขนส่งเมืองแก่ง)

หลัง เยาวฤกษ์ บ้านที่เทศบาลตำบลเมืองนคร
ชาวบ้านร่วมกันปลูกต้นไม้

วิถีชีวิตคาร์บอนต่ำ ของชาวเมืองแก่ง จังหวัดระยอง

🌳แนวทางการดำเนินโครงการกรุงเทพฯสู่เมืองคาร์บอนต่ำ กทม. จะใช้ยุทธศาสตร์สำคัญ ๔ ด้านปลูก-ปล่อย-ปิด-ปรับ คือ

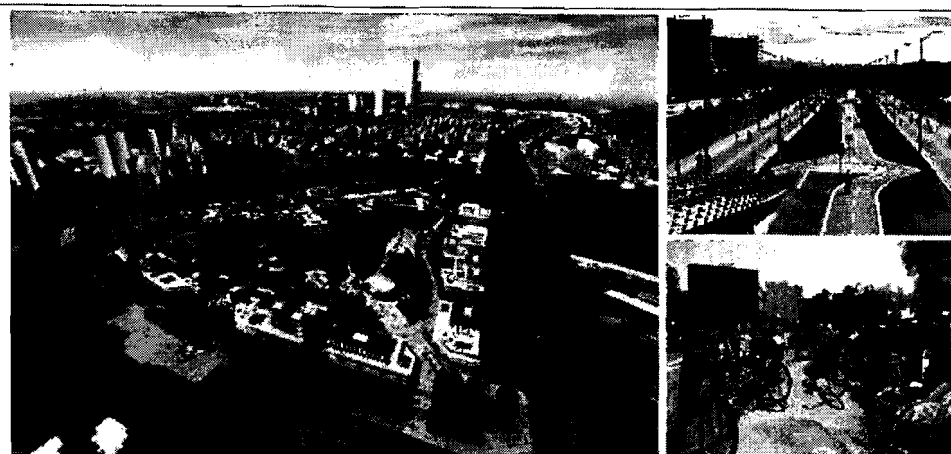
๑. ปลูกโดยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวซึ่งปัจจุบัน กทม. มีพื้นที่สีเขียวต่ำกว่ามาตรฐานของจำนวนประชากรจึงต้องเร่งการจัดการพื้นที่และพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวซึ่งวางเป้าหมาย ในปี ๖๐ กรุงเทพฯ จะต้องมียพื้นที่สีเขียวไม่ต่ำกว่า ๒๓,๐๐๐ ไร่ อีกทั้งจะรณรงค์ให้ประชาชนร่วมเพิ่มพื้นที่สีเขียวโดยการปลูกต้นไม้ในบ้านเรือนตนเอง

๒. ปล่อยเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการของเสีย ทั้งการจัดการขยะและการจัดการน้ำเสียจะต้องจัดการอย่างเป็นระบบไม่ส่งผลให้เกิดมลภาวะเพิ่มมากขึ้น

๓. ปิดเป็นส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างฉลาด ลดปริมาณการใช้พลังงานตามครัวเรือนต่าง ๆ

๔. ปรับคือการเปลี่ยนพฤติกรรมกรบริโภคของประชาชนอย่างยั่งยืน ลดการบริโภคในสิ่งที่ไม่จำเป็นและนำสิ่งที่มีอยู่กลับมาใช้ซ้ำให้เกิดผลสูงสุดโดยกทม. จะดำเนินการนำร่องอาคารในสังกัดของกทม. จำนวน ๓๕ แห่ง เพื่อกำหนดมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการใช้พลังงานเพื่อร่วมลดปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และ กทม. ตั้งเป้าหมายจะเป็นเมืองคาร์บอนต่ำให้ได้ภายในปี ๖๓ นี้

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๓๔

บทเรียนและนวัตกรรมจากแนวคิดคาร์บอนต่ำในการวางแผนพัฒนาเมืองต่าง ๆ ในอาเซียน โดยมีตัวอย่างประสบการณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้

ประเทศบรูไน เป็นประเทศที่ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวมากเป็นอันดับสองของอาเซียนถึง ๔๗,๙๓๐ ดอลลาร์สหรัฐต่อคนต่อปี จากการเป็นผู้ผลิต - ส่งออกน้ำมันและมีปริมาณน้ำมันสำรองรายใหญ่ในภูมิภาคอาเซียน ทั้งประเทศมีประชากรแค่ ๔๐๘,๑๔๖ คน สิ่งที่ตามมาจากความร่ำรวยคืออัตราการปล่อยก๊าซคาร์บอน

ต่อประชากรหนึ่งคนสูงถึง ๑๖ ตันต่อปี มากเป็นอันดับหนึ่งในอาเซียนเช่นกัน ในขณะที่มีจำนวนประชากรและมีพื้นที่สัดส่วนของป่าไม้ในประเทศน้อยมาก ทำให้ชาวบรูไนเริ่มหันมาทบทวนเกี่ยวกับการพัฒนากระแสเมืองคาร์บอนต่ำจึงเกิดขึ้น ด้วยการที่รัฐบาลบรูไนได้ริเริ่มโครงการผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ (TenagaSuria Brunei หรือ Brunei Solar Energy) โครงการ

นี้จะผลิตพลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์ประมาณ ๑.๓๔๔ เมกกะวัตต์ชั่วโมง (MWh) ต่อปี ลดการใช้ น้ำมันได้ประมาณ ๓๔๐,๐๐๐ ลิตร ลดการปล่อยคาร์บอนได้ ๙๔๐๐ ตันต่อปี และจ่ายกระแสไฟฟ้าให้ครัวเรือนได้ประมาณ ๒๐๐ หลังล่าสุดคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศบรูไน (The Brunei Economic Development Board) ได้ลงนามในข้อตกลงกับบริษัทจัดการสิ่งแวดล้อมของประเทศสิงคโปร์ เพื่อนำบ้านในอาเซียนของเราเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาประเทศบรูไนมุ่งไปสู่เมืองคาร์บอนต่ำโดยการเสริมสร้างศักยภาพและสร้างความตระหนักให้กับชาวบรูไนในความสำคัญของการพัฒนาคาร์บอนต่ำเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

การปฏิบัติการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๓๕

สรุป เมืองที่น่าอยู่ มีระบบสาธารณสุขโรคต่าง ๆ ที่ตอบสนองการเติบโตทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน แต่ยังคงยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วยเป็นประเด็นหนึ่งที่ทำทนายการจัดการเมือง ปัจจุบันมีการพัฒนาแนวคิดมุ่งสู่เมืองคาร์บอนต่ำ จากกรณีศึกษาเมืองคาร์บอนต่ำของอาเซียนจะสังเกตได้ว่าสิ่งสำคัญที่จะลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนได้อัตโนมัติคือการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมของคนในสังคม อีกทั้งนโยบายการบริหารจัดการเมืองอย่างชัดเจน เมืองก็จะไปพ้นจากสังคมมลพิษสู่สังคมคาร์บอนต่ำได้อย่างแท้จริง

๕.๑๓ การสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนปลูกและรักต้นไม้

๑) การปลูกต้นไม้กับเด็ก ๆ ที่โรงเรียนวัดโป่งน้อย เป็นโรงเรียนวัดเล็ก ๆ อยู่ในตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยการสนับสนุนของมูลนิธิไทยรักษ์ป่าเข้ามาพูดคุยเรื่องการปลูกต้นไม้ เพื่อปรับภูมิทัศน์ในโรงเรียนและสนับสนุนกล้าไม้หลายชนิด ๒๐๐ ต้น เด็ก ๆ จับจองกล้าไม้โดยเอาชื่อของตัวเองไปติดไว้กับต้นไม้ที่พวกเขาจะดูแลต้นไม้ที่เขาปลูกต่อไป นอกจากเด็ก ๆ แล้วยังมีครูผู้ปกครองร่วมกันมาปลูกต้นไม้ “โรงเรียนมีปัญหาคือร้อนมาก ต้นไม้ถูกทำลายไป เดิมทีนี้มีต้นไม้อยู่มาก ก่อนที่อาตมาจะมาทำหน้าที่ รุ่นเดิม ๆ เขามีวิธีการจัดภูมิทัศน์ที่ไม่สอดคล้อง คือเขาตัดต้นไม้ออกไปเพื่อปรับภูมิทัศน์” เด็ก ๆ มีส่วนร่วมมีกำลังมาก โรงเรียนต้องการ ให้เด็กได้รู้ ได้แสดงความเป็นเจ้าของร่วมกันดูแล เมื่อต้นไม้โตขึ้นออกดอกออกผลเด็กจะภูมิใจ จะเป็นการปลูกฝังให้เด็ก ๆ รักธรรมชาติ ผู้ปกครองและคนรอบ ๆ ชุมชน ก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เป็นการเริ่มต้นด้วยการปลูกต้นไม้ ให้มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม ต่อไปจะปรับให้เป็นปอดของชุมชน ให้คนในชุมชนได้เดินออกกำลังกาย มีการออกแบบการใช้สอยพื้นที่ในโรงเรียนแล้ว

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๓๖

๒) สร้างจิตสำนึกลูกให้ปลูกและรักป่า / ดร.สุภาพร เทพยสุวรรณ
คุณพ่อคุณแม่สามารถนำมาสร้างจิตสำนึกลูกให้ปลูกและรักป่า มีดังนี้

- ชวนกันปลูกต้นไม้ โดยเลือกต้นไม้ดอกไม้ที่ขึ้นง่าย ๆ เช่น ดอกดาวเรือง ผักบุ้ง
ชวนลูก ๆ รดน้ำต้นไม้ พรวนดิน ใส่ปุ๋ยให้ต้นไม้ กิจกรรมเหล่านี้ จะเป็นการสร้างจิตสำนึกให้เขารู้สึกซึมซับ
กับความรู้สึกผูกพันกับธรรมชาติต้นไม้ใบหญ้าไปโดยไม่รู้ตัว

- นิทานเป็นสื่อที่ช่วยได้ คุณพ่อคุณแม่สามารถนำ
นิทานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้มาเล่าให้ลูกฟัง
บ่อย ๆ เช่น นิทานที่มีเนื้อหาสอนไม่ให้ตัดต้นไม้ทำลายป่า
หรือนิทานที่พูดถึงประโยชน์ต่าง ๆ ของต้นไม้ที่มีต่อคนและ
สัตว์เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ให้กับเด็กๆ

- ให้ลูกได้สัมผัสธรรมชาติ ยามว่างหรือวันหยุด
แทนที่คุณพ่อคุณแม่จะพาลูกไปเดินเล่นตามห้างสรรพสินค้า
ก็อาจจะพาลูก ๆ ไปเที่ยวสวนสาธารณะ ไปเที่ยวนอกเมือง

ไปชมสวน ได้นอนเล่นใต้ต้นไม้ใหญ่ สูดอากาศบริสุทธิ์ เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ซึ่งจะ
ส่งผลให้เขารู้สึกรักและผูกพันกับธรรมชาติ

เป็นเรื่องน่าเศร้าที่มีคนไทยบางกลุ่มคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าการ
คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม จนขาดจิตสำนึกในเรื่องของการอนุรักษ์และดูแลสิ่งแวดล้อม จากกรณี
ที่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายด้วยน้ำมือของคนเพื่อประโยชน์ของคนบางกลุ่มอยู่บ่อย ๆ จึงควร
ร่วมกันสร้างจิตสำนึกลูกให้ปลูกและรักป่ากันตั้งแต่วัยเยาว์ยังเป็นเด็กเล็ก ๆ

๓) โรงเรียนบ้านขุมคำ บ้านขุมคำ ม.๕ ต.หนองปลาปาก อ.ศรีเชียงใหม่
จ.หนองคาย เป็นโรงเรียนเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ฯ ขยายผล ที่สนใจพัฒนาตนเองเป็น “ศูนย์การเรียนรู้
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

โครงการปลูกต้นไม้ ปลูกชีวิต ปลูกจิตสำนึก เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ประจำปี ๒๕๕๘

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๓๗

องค์การบริหารส่วนตำบลโพสพวิทยาได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ จึงได้จัดทำโครงการปลูกต้นไม้ ปลูกชีวิต ปลูกจิตสำนึก เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ปี ๒๕๕๘ ในวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๘ เพื่อปลูกฝังการอนุรักษ์ป่าไม้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับประชาชน รวมทั้งฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างภูมิทัศน์ให้ตำบลโพสพวิทยาเกิดความสวยงามและร่มรื่นหลังจากอุทกภัยในปี พ.ศ.๒๕๕๔ และเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

๖. การปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ธนาคารต้นไม้ มีแนวคิดที่จะให้ประชาชน โดยเฉพาะเกษตรกรปลูกต้นไม้ที่บ้านที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เหมาะสม และเกื้อกูลต่อระบบนิเวศน์ในที่ดินทำกินของตนเอง ต้นไม้ที่เจริญเติบโตจะเป็นสินทรัพย์ ที่มี มูลค่า และคุณค่าที่สามารถช่วยแก้ปัญหาความยากจนในที่ดินทำกินของตนเองที่ดินสาธารณะหรือที่ดินส่วนรวมของชุมชนการปลูกต้นไม้ยังช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับที่ดิน ทำให้เกษตรกรรักแผ่นดินถิ่นฐานที่ทำกินอีกทั้งยังเป็นการช่วยปรับโครงสร้างการผลิตของภาคประชาชนให้สามารถพัฒนาไปสู่ความพออยู่พอกิน พอใช้ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาส และเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากนอกจากนี้ ยังส่งเสริมการปลูกต้นไม้แห่งความพอเพียงขึ้นในใจ ด้วยการถ่ายทอดองค์ความรู้แนวคิด และข้อปฏิบัติของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนด้านที่อยู่อาศัย พลังงาน อาหาร และยารักษาโรค

ในอดีตการตีมูลค่าของต้นไม้จะกระทำได้ก็ต่อเมื่อมีการ ตัด ทำให้มองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของต้นไม้เพียงด้านเดียว คือ ด้านวัตถุ เมื่อต้นไม้ถูกตัดและนำมาแปรรูปเป็นสินค้าที่มีราคาสูงจนมองข้ามคุณค่าและประโยชน์ในด้านสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่ามหาศาล ธ.ก.ส. จึงมีแนวคิดใหม่ที่จะสร้างมูลค่าของต้นไม้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ เพราะต้นไม้มีการเจริญเติบโต และมีการเพิ่มขึ้นของปริมาณเนื้อไม้ซึ่งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจทุก ๆ ปีไปจนถึงปีที่มีการตัดขายในลักษณะเดียวกันกับการเพิ่มขึ้นของมูลค่าสินทรัพย์ เงินฝากหรือดอกเบี้ยที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นในแต่ละปีโดยร่วมกับกรมป่าไม้ สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) หรือ สพภ. องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) และคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการประเมินมูลค่าต้นไม้ โดยจำแนกต้นไม้ออกเป็น ๔ กลุ่ม ตามอัตราการเจริญเติบโต

การปฏิบัติการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๓๘

และมูลค่าเนื้อไม้ เพื่อใช้ในการประเมินราคาต้นไม้สำหรับใช้เป็นหลักประกันหนี้เงินกู้ และบันทึกข้อมูลในสมุดรณาคารต้นไม้เพื่อคำนวณค่าตอบแทนมูลค่าต้นไม้ แบ่งประเภทของต้นไม้เป็น ๔ กลุ่มประกอบด้วย

กลุ่มที่ ๑ ต้นไม้ที่มีอัตราการเจริญเติบโตเร็ว รอบตัดฟันสั้น มูลค่าของเนื้อไม้ต่ำ ใช้ในอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ ขึ้นไม้สับเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า ไม้แบบสำหรับงานก่อสร้าง รวมทั้งไม้ที่ใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือน และเครื่องเรือนในระดับท้องถิ่น อาทิ ไม้กระถินเทพณรงค์ กระถินเทพา กระถินยักษ์ สะเดา สนประดิพัทธ์ นนทรีป่า มะฮอกกานี จามจู้รี เลียน จั้วป่า กระท่อมบก สะตอ สะเดาเทียม ทูเรียนป่าเหียง โกงกาง ฟุ้งฟ้า และสะเดาไทย เป็นต้น

ตามตารางการประเมินมูลค่าต้นไม้ ตามกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

อายุ (ปี)	มาตรฐานของต้นไม้ที่รับขึ้นทะเบียน			มูลค่าต้นไม้	
	การประเมินมูลค่าตามสูงเพียงผล		ปริมาตร (คิว/ต้น)	(บาท/คิว)	(บาท/ต้น)
	เส้นผ่าศูนย์กลาง DBH (ซม.)	เส้นรอบวง GBH (ซม.)			
1	4.90	15.40	0.02021	286.24	6
2	7.80	24.51	0.04656	582.71	27
3	10.30	32.37	0.09282	834.04	77
4	12.60	39.60	0.16791	1,059.93	178
5	14.70	46.20	0.27928	1,268.60	354
6	16.60	52.17	0.42779	1,464.50	627
7	18.50	58.14	0.60322	1,650.39	996
8	20.30	63.80	0.78549	1,828.11	1,436
9	22.00	69.14	0.95295	1,998.99	1,905
10	23.60	74.17	1.09140	2,164.01	2,362
11	25.20	79.20	1.19690	2,323.94	2,782
12	26.80	84.23	1.27279	2,479.36	3,156
13	28.30	88.94	1.32541	2,630.78	3,487
14	29.80	93.66	1.36110	2,778.59	3,782
15	31.20	98.06	1.38503	2,923.12	4,049
16	32.60	102.46	1.40101	3,064.67	4,294
17	34.00	106.86	1.41167	3,203.47	4,522
18	35.40	111.26	1.41880	3,339.73	4,738
19	36.70	115.34	1.42359	3,473.65	4,945
20	38.10	119.74	1.42682	3,605.37	5,144
21	39.40	123.83	1.42901	3,735.04	5,337
22	40.60	127.60	1.43050	3,862.80	5,526
23	41.90	131.69	1.43153	3,988.74	5,710
24	43.10	135.46	1.43223	4,112.99	5,891
25	44.40	139.54	1.43272	4,800.00	6,877

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๓๙

กลุ่มที่ ๒ ต้นไม้ที่มีอัตราการเติบโตปานกลาง รอบตัดฟันยาว มูลค่าของเนื้อไม้ค่อนข้างสูง ใช้ในอุตสาหกรรมไม้แปรรูป การก่อสร้าง และเฟอร์นิเจอร์ อาทิ ประดู่ ยางนา ตะเคียนทอง แดง ทั้ง กันเกรา สนสองใบ สนสามใบ ยมหิน จำปาทอง (จำปาป่า) ประดู่ป่า สารภี ไข่เขียว และสนทะเล เป็นต้น ตามตารางการประเมินมูลค่าต้นไม้ ดังนี้

อายุ (ปี)	มาตรฐานของต้นไม้ที่รับซื้อกะบิยบ			มูลค่าต้นไม้	
	การประเมินโดยพิจารณาสูงเพียงออก		ปริมาตร (ม ³ /ต้น)	(บาท/ม ³)	(บาท/ต้น)
	เส้นผ่าศูนย์กลาง DBH (ซม.)	เส้นรอบวง GBH (ซม.)			
1	-	-	0.00628	-	-
2	0.10	0.31	0.00640	-	-
3	1.00	3.14	0.00728	128.56	1
4	2.80	8.80	0.00945	462.94	4
5	5.20	16.34	0.01333	904.40	12
6	7.80	24.51	0.01940	1,390.31	27
7	10.40	32.69	0.02822	1,800.00	51
8	13.00	40.86	0.04030	2,355.26	95
9	15.40	48.40	0.05597	2,802.85	157
10	17.60	55.31	0.07534	3,219.95	243
11	19.70	61.91	0.09822	3,606.02	354
12	21.60	67.89	0.12413	3,660.00	454
13	23.40	73.54	0.15236	5,802.12	884
14	25.00	78.57	0.18207	6,244.73	1,137
15	26.50	83.29	0.21242	6,653.16	1,413
16	27.90	87.69	0.24261	7,030.60	1,706
17	29.20	91.77	0.27199	7,380.00	2,007
18	30.40	95.54	0.30008	7,600.00	2,281
19	31.50	99.00	0.32652	8,005.20	2,614
20	32.50	102.14	0.35113	8,285.60	2,909
21	33.50	105.29	0.37382	8,547.20	3,195
22	34.40	108.11	0.39461	8,791.72	3,469
23	35.20	110.63	0.41354	9,020.71	3,730
24	36.00	113.14	0.43073	9,235.53	3,978
25	36.80	115.66	0.44631	9,437.43	4,212

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๔๐

(ต่อ)

มาตรฐานของต้นไม้ที่รับขึ้นทะเบียน				มูลค่าต้นไม้	
อายุ (ปี)	การประเมินเติบโตที่ความสูงเพียงอก		ปริมาตร (ม ³ /ต้น)	(บาท/ม ³)	(บาท/ต้น)
	เส้นผ่าศูนย์กลาง DBH (ซม.)	เส้นรอบวง Girth (ซม.)			
26	37.50	117.86	0.46040	9,627.48	4,433
27	38.10	119.74	0.47315	9,806.68	4,640
28	38.70	121.63	0.48468	9,975.90	4,835
29	39.30	123.51	0.49511	10,135.93	5,018
30	39.90	125.40	0.50457	10,287.48	5,191
31	40.40	126.97	0.51315	13,900.00	7,133
32	40.90	128.54	0.52094	14,032.15	7,310
33	41.40	130.11	0.52804	14,082.52	7,436
34	41.80	131.37	0.53450	14,130.46	7,553
35	42.30	132.94	0.54041	14,176.15	7,661
36	42.70	134.20	0.54582	14,219.73	7,761
37	43.10	135.46	0.55079	14,261.34	7,855
38	43.50	136.71	0.55534	14,301.12	7,942
39	43.80	137.66	0.55954	14,339.19	8,023
40	44.20	138.91	0.56341	14,375.64	8,099
41	44.50	139.86	0.56699	14,410.58	8,171
42	44.80	140.80	0.57030	14,444.09	8,237
43	45.10	141.74	0.57337	14,476.28	8,300
44	45.40	142.69	0.57622	14,507.20	8,359
45	45.70	143.63	0.57888	14,536.94	8,415
46	46.00	144.57	0.58135	14,565.55	8,468
47	46.20	145.20	0.58366	14,593.11	8,517
48	46.50	146.14	0.58583	14,619.67	8,565
49	46.70	146.77	0.58785	14,645.28	8,609
50	47.00	147.71	0.58975	14,900.00	8,787

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๔๑

กลุ่มที่ ๓ ต้นไม้ที่มีอัตราการเติบโตปานกลาง รอบตัดฟันยาว มูลค่าของเนื้อไม้สูงใช้ในอุตสาหกรรมไม้แปรรูป การก่อสร้าง และเฟอร์นิเจอร์ราคาสูง อาทิ ไม้สัก และมะปิ่น (มะตุม) เป็นต้น

มาตรฐานของต้นไม้ที่รับขึ้นทะเบียน				มูลค่าต้นไม้	
อายุ (ปี)	การเจริญเติบโตที่ความสูงเพิ่มออก		ปริมาตร (ม ³ /ต้น)	(บาท/ม ³)	(บาท/ต้น)
	เส้นผ่าศูนย์กลาง DBH (ซม.)	เส้นรอบวง GBH (ซม.)			
1	2.80	8.80	0.02225	758.04	17
2	4.70	14.77	0.02819	1,342.37	38
3	6.30	19.80	0.03467	1,854.47	64
4	7.80	24.51	0.04190	2,324.65	97
5	9.20	28.91	0.05002	2,765.94	138
6	10.60	33.31	0.05916	3,185.49	188
7	11.90	37.40	0.06944	3,587.78	249
8	13.10	41.17	0.08099	3,975.87	322
9	14.40	45.26	0.09393	4,351.95	409
10	15.50	48.71	0.10841	4,717.68	511
11	16.70	52.49	0.12455	5,074.34	632
12	17.80	55.94	0.14251	5,422.95	773
13	18.90	59.40	0.16242	5,764.34	936
14	20.00	62.86	0.18442	6,099.21	1,125
15	21.10	66.31	0.20866	6,459.88	1,348
16	22.10	69.46	0.23527	6,814.65	1,603
17	23.10	72.60	0.26438	7,163.90	1,894
18	24.10	75.74	0.29609	7,508.03	2,223
19	25.10	78.89	0.33051	7,847.40	2,594
20	26.10	82.03	0.36770	8,182.32	3,009
21	27.10	85.17	0.40771	8,513.06	3,471
22	28.10	88.31	0.45056	8,839.89	3,983
23	29.00	91.14	0.49623	9,163.00	4,547
24	29.90	93.97	0.54468	9,482.61	5,165
25	30.90	97.11	0.59579	9,798.91	5,838

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๔๒

(ต่อ)

มาตรฐานของต้นไม้ที่รับขึ้นทะเบียน				มูลค่าต้นไม้	
อายุ (ปี)	การประเมินโดยวัดความสูงของอก		ปริมาตร (ม ³ /ต้น)	ใบสด/ต้น	ใบแห้ง/ต้น
	เส้นผ่าศูนย์กลาง DBH (ซม.)	เส้นรอบวง Girth (ซม.)			
26	31.80	99.94	0.64945	11,876.15	7,713
27	32.70	102.77	0.70546	13,080.18	9,228
28	33.60	105.60	0.76361	14,273.09	10,899
29	34.50	108.43	0.82364	15,455.35	12,730
30	35.40	111.26	0.88525	16,205.49	14,346
31	36.30	114.09	0.94811	16,437.96	15,585
32	37.20	116.91	1.01188	16,668.55	16,867
33	38.00	119.43	1.07619	16,897.34	18,185
34	38.90	122.25	1.14067	17,124.41	19,533
35	39.70	124.77	1.20496	17,349.80	20,906
36	40.60	127.60	1.26868	17,573.59	22,295
37	41.40	130.11	1.33150	17,607.91	23,445
38	42.30	132.94	1.39310	17,718.28	24,683
39	43.10	135.46	1.45318	17,827.92	25,907
40	43.90	137.97	1.51149	17,936.86	27,111
41	44.70	140.49	1.56781	18,045.11	28,291
42	45.60	143.31	1.62195	18,152.71	29,443
43	46.40	145.83	1.67379	18,259.67	30,563
44	47.20	148.34	1.72320	18,366.00	31,648
45	48.00	150.86	1.77013	18,471.73	32,697
46	48.80	153.37	1.81453	18,576.88	33,708
47	49.60	155.89	1.85640	18,681.45	34,680
48	50.30	158.09	1.89576	18,785.47	35,613
49	51.10	160.60	1.93266	18,888.94	36,506
50	51.90	163.11	1.96715	18,991.89	37,360

การปฏิบัติการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๔๓

กลุ่มที่ ๔ ต้นไม้ที่มีอัตราการเติบโตช้า รอบตัดฟันยาว มูลค่าของเนื้อไม้สูงมากใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้าง และเฟอร์นิเจอร์ราคาสูงรวมทั้งเหมาะสำหรับปลูกเพื่อการอนุรักษ์ เนื่องจากมีอายุยืนนาน อาทิ ไม้พะยุง ชิงชัน จันทร์หอม มะค่าโมง หลุมพอ และเคี่ยม เป็นต้น

อายุ (ปี)	มาตรฐานของต้นไม้ที่รับขึ้นทะเบียน			มูลค่าต้นไม้	
	การตรวจเติบโตที่ความสูงเพียงอก		ปริมาตร (ม ³ /ลบ)	[บาท/ม ³]	[บาท/ต้น]
	เส้นผ่าศูนย์กลาง DBH (ซม.)	เส้นรอบวง GBH (ซม.)			
1	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-
3	0.98	3.08	0.00023	1,760	0.40
4	3.95	12.41	0.00474	2,070	10
5	6.26	19.67	0.01391	2,380	33
6	8.15	25.61	0.02638	2,690	71
7	9.74	30.61	0.04111	3,000	123
8	11.12	34.95	0.05745	4,275	246
9	12.34	38.78	0.07490	5,550	416
10	13.43	42.21	0.09314	6,825	636
11	14.41	45.29	0.11192	8,100	907
12	15.31	48.12	0.13109	9,375	1,229
13	16.14	50.73	0.15050	10,650	1,603
14	16.91	53.15	0.17007	11,925	2,028
15	17.62	55.38	0.18971	13,200	2,504
16	18.29	57.48	0.20939	14,475	3,031
17	18.92	59.46	0.22904	15,750	3,607
18	19.51	61.32	0.24865	17,025	4,233
19	20.07	63.08	0.26818	18,300	4,908
20	20.60	64.74	0.28762	18,630	5,358
21	21.10	66.31	0.30694	18,960	5,820
22	21.58	67.82	0.32615	19,290	6,291
23	22.04	69.27	0.34522	19,620	6,773
24	22.48	70.65	0.36416	19,950	7,265
25	22.90	71.97	0.38295	20,280	7,766

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๔๔

(ต่อ)

มาตรฐานของต้นไม้ที่รับขึ้นทะเบียน				มูลค่าต้นไม้	
26	23.31	73.26	0.40160	20,610	8,277
27	23.70	74.49	0.42010	20,940	8,797
28	24.07	75.65	0.43845	21,270	9,326
29	24.44	76.81	0.45665	21,600	9,864
30	24.79	77.91	0.47470	21,930	10,410
31	25.13	78.98	0.49260	22,260	10,965
32	25.46	80.02	0.51035	22,590	11,529
33	25.77	80.99	0.52795	22,920	12,101
34	26.08	81.97	0.54541	23,250	12,681
35	26.38	82.91	0.56272	23,580	13,269
36	26.67	83.82	0.57989	23,910	13,865
37	26.96	84.73	0.59691	24,240	14,469
38	27.23	85.58	0.61380	24,570	15,081
39	27.50	86.43	0.63054	24,900	15,701
40	27.76	87.25	0.64715	25,230	16,328
41	28.02	88.06	0.66363	25,560	16,962
42	28.27	88.85	0.67997	25,890	17,604
43	28.51	89.60	0.69619	26,220	18,254
44	28.75	90.36	0.71227	26,550	18,911
45	28.98	91.08	0.72823	26,880	19,575
46	29.21	91.80	0.74407	27,210	20,246
47	29.43	92.49	0.75978	27,540	20,924
48	29.65	93.19	0.77538	27,870	21,610
49	29.86	93.85	0.79086	28,200	22,302
50	30.07	94.51	0.80622	28,530	23,001

หมายเหตุ : มูลค่าต้นไม้ตามราคาตลาดปี ๒๕๕๒

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๔๕

การปลูกต้นไม้ภายใต้ธนาคารต้นไม้ เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกต้นไม้ตามแนวพระราชดำริ ปลูกป่า ๓ อย่าง ได้ประโยชน์ ๔ อย่าง เป็นการปลูกไม้ให้พอกอยู่ พอกิน พอใช้และเป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศน์ สร้างความสมบูรณ์และก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่า เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้อยากปลูกต้นไม้ เพราะมีรายได้อย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ กล่าวคือ

พอกอยู่ หมายถึง ไม้เศรษฐกิจปลูกไว้ทำที่อยู่อาศัย และจำหน่าย

พอกิน หมายถึง ปลูกพืชเกษตรเพื่อการกินและสมุนไพร

พอใช้ หมายถึง ปลูกไม้ไว้ใช้สอยโดยตรงและพลังงาน อาทิ ไม้ฟืน และ ไม้ไผ่ เป็นต้น

ดังตัวอย่างในหลายพื้นที่ อาทิ จ.ร้อยเอ็ด ซึ่งมีการปลูกต้นยางนาในพื้นที่หัวไร่ปลายนา จ.อุบลราชธานี ปลูกต้นยางนา ๑ ล้านต้น การปลูกต้นสักและข้อมูลจากบ้านสวนพอเพียง เป็นต้น

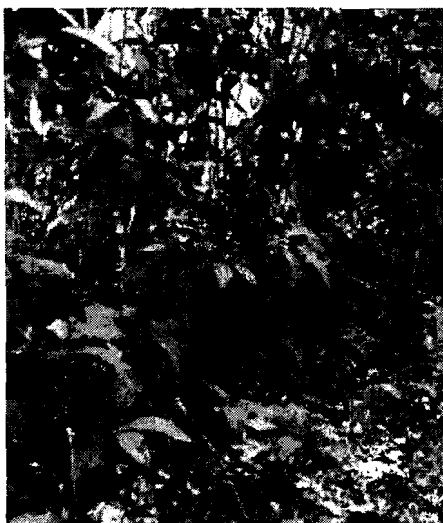
❖ ปลูกป่า ๒ อย่าง ได้ประโยชน์ ๔ อย่าง

ป่าที่ ๑ ปลูกของกินชอบกินอยากกินอะไรก็ปลูกไว้กิน

กล้วย ชี้เหล็กปลูกโดยรอบสวน ข้างทางใครผ่านไปมาได้เด็ดกิน

ป่าที่ ๒ ของใช้...อยากใช้อะไรก็ปลูก

พืชสมุนไพร

ยูคาลิปตัส

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๔๖

ป่าที่ ๒ ไม้ยืนต้น

ยางนา

สัก

ประโยชน์อย่างที่ ๔

ได้ความร่มรื่นอากาศดีช่วยโลกร้อนกระท่อมกลางสวดยาง ผลผลิตไม้จากป่า ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่าง

❖ การปลูกสักควบคู่กับพืชสมุนไพร จังหวัดอุบลราชธานี

ปลูกสักควบคู่กับพืชสมุนไพรสักอายุ ๔ ปี

ปลูกสักแทรกในสวนมังคุดสักอายุประมาณ ๑ ปี

๗. หลักการปลูกต้นไม้ในเมือง

การป่าไม้ในเมือง (urban forestry) หมายถึง การดูแลและจัดการต้นไม้ใหญ่ (trees) ทั้งหลายที่ขึ้นอยู่ในเขตเมืองเพื่อเป็นการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในเมืองให้ดีขึ้น การป่าไม้ในเมืองเป็นสิ่งสนับสนุนบทบาทของต้นไม้ในฐานะเป็นองค์ประกอบหลักของโครงสร้างพื้นฐานของเมือง นักการป่าไม้ในเมือง ทำหน้าที่ปลูกและดูแลรักษาต้นไม้ใหญ่ ให้การสนับสนุนการอนุรักษ์ต้นไม้และป่า ส่งเสริมให้มีการวิจัยและแสดงให้สาธารณชนเห็นคุณประโยชน์ของต้นไม้ที่มีอยู่มากมายแก่มนุษย์ การป่าไม้ในเมืองปฏิบัติโดยรุกขกร (arborist) ของเทศบาลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและโดยรุกขกรภาคเอกชน รวมทั้งรุกขกรสาธารณูปโภค (utility arborists) นอกจากนี้ยังมีผู้เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการรุกขกรรมหรือการป่าไม้ในเมืองอีกหลายฝ่ายได้แก่ ผู้มีอำนาจตัดสินใจด้านสิ่งแวดล้อม นักผังเมือง ที่ปรึกษา นักการศึกษา นักวิจัยและนักบรรณคดีในชุมชน

การป่าไม้ในเมืองเป็นวิชาชีพภาคปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการปลูกต้นไม้ใหญ่ การดูแลและการปกปักรักษา รวมทั้งการจัดการโดยรวมในฐานะที่ต้นไม้ใหญ่ในเมืองเป็นทรัพยากรส่วนหนึ่งของชาติ สภาพแวดล้อมในชุมชนเมืองมีส่วนทำลายทางรุกขกรรมด้วยข้อจำกัดของเนื้อที่สำหรับระบบรากและเนื้อที่สำหรับการแผ่กิ่งก้านสาขา คุณภาพของดินที่เลว น้ำและปริมาณของแสงสว่างที่มีจำกัด ความร้อนมลพิษ ความเสียหายที่จะมีต่อต้นไม้ทั้งทางกลและสารเคมี รวมทั้งอันตรายที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีพของต้นไม้อีกนัยหนึ่ง ความท้าทายในด้านการจัดการยังรวมไปถึงการดูแลรักษาตัวต้นไม้ใหญ่และบริเวณที่ปลูกจะต้องมีการวางระบบระเบียบต้นไม้ จัดการให้ต้นไม้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดค่าใช้จ่ายให้ต่ำสุด ประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ประชาชนให้การสนับสนุนและร่วมสร้างกองทุน ช่วยกันออกเทศบัญญัติหรือข้อบัญญัติหรือนโยบายส่งเสริมให้มีการปลูกและดูแลต้นไม้ใหญ่ทั้งในที่สาธารณะและที่ดินเอกชน

๘. การปลูกต้นไม้ในชุมชน หลักการรুকขกรรม

๘.๑ หลักการรুকขกรรม

คือวิชาที่ว่าด้วยการปลูกและจัดการเกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่ (trees) ในงานภูมิทัศน์ ซึ่งรวมถึง การศึกษาการเจริญเติบโตและการตอบสนองต่อการปฏิบัติเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมและการประยุกต์ เทคนิคเชิงวัฒนธรรม อันได้แก่ การคัดเลือก การปลูก การดูแล การทำศัลยกรรมและการตัดโค่น

วิชารুকขกรรมแตกสาขาแยกมาจาก สาขาการป่าไม้และสาขาพืชสวน เนื่องจากลักษณะการทำงาน และพื้นที่การทำงานอยู่ในชุมชนเมืองและตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ทั้งป่าหรือสวนผลไม้ ปัจจุบันมหาวิทยาลัย ในต่างประเทศในยุโรป สหรัฐฯ และออสเตรเลียได้เปิดสอนวิชา “รুকขกรรม” (Arboriculture) ตั้งแต่ปริญญาตรี ถึงปริญญาเอกเพื่อเร่งผลิต “รুকขกร” ให้มีจำนวนเพียงพอกับความต้องการ ส่วนใหญ่เปิดเป็นวิชาเคียงคู่ กับวิชา “การป่าไม้ในเมือง” (Urban Forestry) และวิชา “วนวัฒนวิทยาเขตเมือง” (Urban Silviculture) ที่คณะ “วนศาสตร์” มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน

ในต่างประเทศโดยเฉพาะยุโรปและสหรัฐฯ มีความก้าวหน้าในด้านนี้มาก มีการจัดตั้ง “สมาคม รุกขกรรมนานาชาติ” (The International Society Of Arboriculture) องค์กรอิสระไม่หวังผลกำไร เพื่อเผยแพร่และยกระดับการปฏิบัติวิชาชีพรุกขกรรม ส่งเสริมให้มีการศึกษาและการสอบรับใบรับรอง ความรู้ความชำนาญและความสามารถพื้นฐาน และการรับรองความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านรुकขกรรม สาธารณูปโภค รุกขกรรมเทศบาล ฯลฯ

ในต่างประเทศมีกฎหมายต่าง ๆ ว่าด้วยต้นไม้ใหญ่อยู่มากที่เกี่ยวกับรुकขกรและผู้เกี่ยวข้องกับ ต้นไม้ใหญ่โดยรวม เช่น ความเป็นเจ้าของของต้นไม้ใหญ่บนหรือใกล้แนวเขตที่ดิน ปัญหากิ่งยื่น การตัดกิ่ง หรือการเก็บผล การบังแสงหรือบังวิวบ้านคนอื่น ความรับผิดชอบอันตรายจากกิ่งหัก หรือการโค่นล้ม การดันท้ำแกหรือรั้วบ้านผู้อื่น การปลูกต้นไม้ใหญ่เพื่อการประหยัดพลังงาน

ในสหรัฐอเมริกามีการจัดตั้งสมาคมที่ปรึกษาด้านรुकขกรรม (The American Society of Consulting Arborists) โดยเฉพาะขึ้นโดยสมาชิกจะต้องจบการศึกษาด้านรुकขกรรมระดับมหาวิทยาลัยหรือผู้ที่สอบ ได้ใบรับรองความสามารถ รุกขกรที่ปรึกษาผู้ถือใบรับรองจะเป็นผู้ชำนาญเกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่ในด้าน จรรยาบรรณ กฎหมาย การพัฒนาเมือง การประเมินค่าต้นไม้ และบ่อยครั้งจะได้รับเชิญให้เป็นพยานศาล ในฐานะผู้เชี่ยวชาญ

สำหรับประเทศไทย กฎหมายเกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่ในเมือง ยังไม่มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ แต่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่หลายมาตรา

๘.๒ จุดเน้น

ของงานรुकขกรรม ได้แก่ ต้นไม้ที่ให้ความประเทืองใจ (amenity trees) ซึ่งต้นไม้เหล่านี้จะได้รับการดูแลเพื่องานภูมิทัศน์สำหรับมนุษย์เป็นหลัก ปกติต้นไม้ประเทืองใจต่าง ๆ ดังกล่าวจะอยู่ตามอุทยาน สวน สวนสาธารณะ หรือในบริเวณชุมชน งานรुकขกรรมเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของต้นไม้

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๔๙

การควบคุมโรคและแมลง การจัดการเกี่ยวกับอันตรายและการพิจารณาในด้านสุนทรียภาพ ต้นไม้เอื้อประโยชน์ให้มนุษย์ทั้งทางด้านมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาตินอกเหนือไปจากการให้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากใช้เนื้อไม้ ด้วยเหตุนี้ วิชารุกขกรรมจึงต้องมีความแตกต่างจากวิชาการป่าไม้ ซึ่งเน้นการผลิตเนื้อไม้เชิงพาณิชย์และผลผลิตจากป่าหรือการทำป่าปลูก

๘.๓ หลักการปฏิบัติ

ต้นไม้ใหญ่อาจต้องการการตัดแต่งเพื่อให้พ้นจากสายไฟฟ้า กำแพงหรือรั้วและอาคาร หรือต้องการให้ต้นไม้ใหญ่มีความแข็งแรง อายุยืน ให้ผู้คนสามารถใช้พื้นที่ใต้ต้นไม้ได้อย่างปลอดภัย นอกจากนี้ต้นไม้ใหญ่ยังต้องการตัดแต่งให้มีรูปทรงสวยงามสร้างสุนทรียภาพ และความปิติแก่ประชากรในชุมชน

ต้นไม้ใหญ่ในชุมชนเมืองย่อมได้รับผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์ และจากสาธารณูปโภคทั้งบนดินและใต้ดิน รวมทั้งจากภัยธรรมชาติเอง วิธีการตัดแต่งต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่กับชนิดและประเภทของต้นไม้และสภาพแวดล้อมที่ต้นไม้ใหญ่นั้นขึ้นอยู่ ดังนั้น ปฏิบัติการในการตัดแต่งและการดูแลจึงต้องกระทำโดยผู้ที่มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่คือ “รุกขกร” โดยตรง

เทคนิคในการดูแลและตัดแต่งต้นไม้ใหญ่ของรุกขกรมีหลากหลายวิธีที่แตกต่างจากวิธี “การตัดแต่งต้นไม้ใหญ่” แบบทั่ว ๆ ไปซึ่งกำลังปฏิบัติกันอยู่ ซึ่งถือว่าไม่ได้มาตรฐานของงานรุกขกรรมสมัยใหม่ วิธีทั่วไปที่ปฏิบัติผิด ๆ ได้แก่ การ “บั่นยอด” “การกุดกิ่ง” และ “การตัดโกรน” (hatracking - หรือการตัดพุ่มใบด้านนอกออกหมดเหลือแต่ตอกิ่ง) การปฏิบัติในลักษณะนี้มีผลเสียอย่างต่อเนื่องต่อต้นไม้ใหญ่เป็นอย่างมาก เมื่อพุ่มใบทั้งหมดถูกตัดทิ้งขีดความสามารถในการผลิตอาหารด้วยการสังเคราะห์แสงย่อมหมดไป ต้นไม้จะดึงเอาพลังงานเท่าที่สะสมทั้งหมดไว้มาเร่งสร้างพุ่มใบขึ้นมาใหม่ ไม่สามารถนำไปสร้างเยื่อเจริญรากและสร้างเนื้อเปลือกปิดแผลหรือความเสียหายจากโรคและแมลง นอกจากนี้ การตัดกิ่งหรือลำต้นให้เป็นระหว่งกิ่งแยกเป็นการเร่งให้เกิดการผุและยังมีกิ่งเล็กมากมายแตกแน่นรอบแผลผุ เมื่อเวลาผ่านไปพุ่มใบที่โตและแน่นจะไม่แข็งแรงและหักง่าย

๘.๔ ผลการตัดแต่งต้นไม้ที่ผิดวิธี

การตัดแต่งต้นไม้ใหญ่จึงควรกระทำอย่างมีเป้าหมาย การตัดทรงพุ่มทุกแห่งทำให้ต้นไม้สูญเสียขีดความสามารถในการสังเคราะห์แสง แผลที่เกิดทำให้ต้นไม้ใหญ่เสี่ยงต่อการผุและมันจะใช้พลังงานที่สะสมมาสร้างเนื้อเปลือกปิดแผล การตัดแต่งต้นไม้ใหญ่จึงต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนและทำให้น้อยสุดเท่าที่จำเป็น

งานวิจัยเมื่อไม่นานมานี้ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าการทาสีปิดแผลต้นไม้ ทาด้วยปูนแดง หรืออย่างอื่นเช่น ซีเมนต์เป็นสิ่งไม่จำเป็นเพราะเมื่อเสื่อมคุณภาพมันกลับกลายเป็นที่กักความชื้น ที่ก่อให้เกิดการขยายพันธุ์ของเชื้อจุลินทรีย์ การตัดแต่งอย่างถูกต้องในตำแหน่งที่เหมาะสมเป็นการป้องกันเชื้อได้ดีกว่า

การใช้เคมีภัณฑ์อาจจำเป็นในการปราบโรคและแมลงที่ร้ายแรง การใช้จะต้องศึกษาชนิดของโรคและแมลงให้ชัดเจนก่อนเลือกใช้วิธีให้ซึ่งมีทั้งวิธีพ่น ให้ทางราก หรือฉีดเข้าทางกิ่ง

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๕๐

ปัญหาการอัดแน่นของดินที่บริเวณรากของต้นไม้ใหญ่ก็มีวิธีปฏิบัติทางรุกขกรรมที่เหมาะสมอยู่หลายวิธี

๘.๕ สมรรถนะของรุกขกร

รุกขกรสามารถประเมินต้นไม้ในด้านสุขภาพ ความแข็งแรงทางโครงสร้างของต้นไม้ ความปลอดภัยหรือความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในงานภูมิสถาปัตยกรรม รวมทั้งระห่างในการปลูกจากสิ่งปลูกสร้าง วิชารุกขกรรมสมัยใหม่ได้ก้าวหน้าไปค่อนข้างรวดเร็วทั้งทางด้านเทคโนโลยีและวิธีปฏิบัติจากวิธีเก่า ๆ ที่เคยปฏิบัติแต่เดิมมา รุกขกรรมสมัยใหม่ได้นำผลการวิจัยมาเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติ

๑. ผู้ที่อาจเรียกตัวเองเป็นรุกขกรได้ จะต้องมีความรู้และทักษะโดยสรุปดังนี้
๒. มีความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของต้นไม้ใหญ่ อุปนิสัย รวมทั้งโรคและแมลงที่เกี่ยวข้องและวิธีการป้องกันและรักษา
๓. มีความรู้เทคนิคและวิธีการตัดแต่ง การทำศัลยกรรม การอนุรักษ์และฟื้นฟูต้นไม้เก่าแก่ที่สำคัญ
๔. มีความรู้และทักษะในการใช้เครื่องมือและเครื่องจักรกลมีทักษะในการปีนป่าย การใช้เชือกและอุปกรณ์นิรภัย รู้จักเทคนิควิธีการป้องกันภัยอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน
๕. มีความรู้เกี่ยวกับสาธาณูปโภคทั้งบนดินและใต้ดิน
๖. มีความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องและความรับผิดชอบตามกฎหมายในการประกอบวิชาชีพ
๗. มีความรู้ในการประเมินค่าของต้นไม้ใหญ่ทั้งด้านเศรษฐศาสตร์และด้านนิเวศวิทยา

เพื่อเป็นการประกันแก่สังคมและผู้บริโภค ผู้ที่จะเรียกตัวเองเป็น “รุกขกร” ได้จะต้องผ่านการทดสอบความรู้ ทักษะและประสบการณ์และการฝึกงานมาเป็นเวลาตามกำหนด ผู้สอบผ่านจะได้รับใบรับรองความรู้ความสามารถ (Certified arborist)

เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙ คณะกรรมการการแพทย์การธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) และสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จัดเสวนาเรื่อง “น้ไม้องค์ประกอบสำคัญของ Street Furniture” เพื่อให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งกรุงเทพมหานคร (กทม.) การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) และกรมทางหลวง ได้ช่วยกันหาทางออก โดยมีการเสนอให้ทุกหน่วยงานร่วมกันกำหนดแผนการปฏิบัติการจัดสร้างรุกขกรในทุกหน่วยงานที่ดูแลต้นไม้ให้สำเร็จภายใน ๓ เดือน

ทั้งนี้ กทม. ยอมรับว่าการทำงานที่ผ่านมาขาดการบูรณาการร่วมกันกับ กฟน. และเมื่อปรึกษาหารือแล้วได้ข้อสรุปว่า นับจากปีหน้าเป็นต้นไป การตัดแต่งต้นไม้จะเป็นหน้าที่ของกทม. ส่วน กฟน. จะสนับสนุนอุปกรณ์และจัดอบรมเจ้าหน้าที่ พร้อมสอบถามผู้บริหารเขตก่อนจะมีการตัดต้นไม้ใหญ่ในเมือง

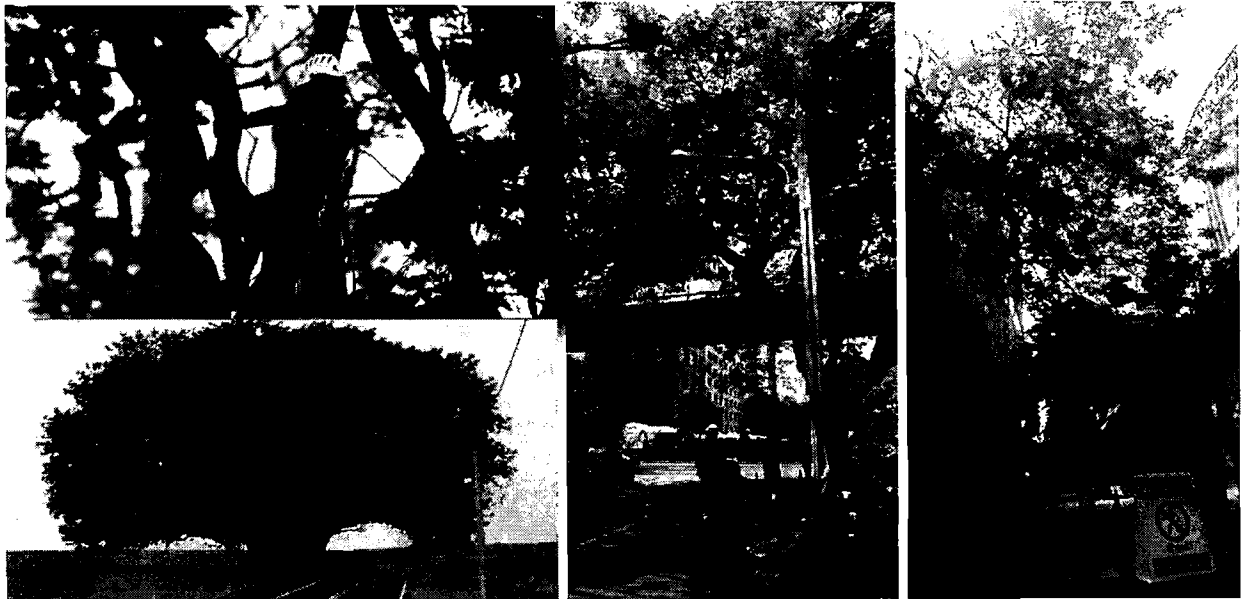
สาเหตุที่ทำให้ กฟน. ต้องตัดต้นไม้อย่างกะทันหัน เนื่องจากเกิดจากไฟฟ้าดับ โดยส่วนใหญ่แล้วเกิดจากต้นไม้เกี่ยวกับสายไฟ ซึ่งจะต้องใช้เวลาแก้ไขหลายชั่วโมง แต่ในปัจจุบันได้มีการตัดแต่งต้นไม้โดยประสานงานกับ กทม. อยู่ตลอดเวลา ขณะเดียวกัน กฟภ. ก็ยอมรับว่าเช่นกันว่า หน่วยงานไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการตัดต้นไม้มาก่อน ในขณะที่งบประมาณการตัดต้นไม้เพิ่มขึ้น ๑๕ - ๒๐% ทุกปี แต่สถิติ

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๕๑

ไฟฟ้าขัดข้องก็ไม่ได้ลดลงเลย ซึ่งปัจจุบันมีการอบรมเจ้าหน้าที่ทั้งประเทศให้เป็นหมอดต้นไม้ เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ส่วนต้นไม้ในเขตทางของกรมทางหลวง ที่ผ่านมามีการปลูกอย่างต่อเนื่อง ต้นไม้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นภาระในการบำรุงรักษาซึ่งเป็นมูลค่าสูง อันตรายที่เกิดจากต้นไม้ก็ก็ตามมา รวมถึงปัญหาการอนุรักษ์ต้นไม้ที่เหลืออยู่ก็เพิ่มตามมาด้วย

อย่างไรก็ดี ทุกฝ่ายก็มีข้อตกลงร่วมกันโดยจะจัดการอบรมสร้างรุกขกร โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะเร่งด่วน คือหยุดการตัดต้นไม้อย่างผิดวิธี วางโครงสร้างของวิชาชีพรุกขกรรม และจัดการอภิบาลรับรองชั่วคราว ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมคุณภาพรุกขกร เพื่อจัดทำใบรับรองชั่วคราวสำหรับรุกขกรสนาม และจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมแบบเร่งด่วน ระยะกลาง คือมีการฝึกอบรมหัวหน้างานภาครัฐ จัดทำคู่มือหน้างานเพื่ออบรมเจ้าหน้าที่ที่เป็นคนตัด ระยะยาว คือปรับปรุงแบบการจัดซื้อจัดจ้างให้เกิดการดูแลรักษาต้นไม้ใหญ่อย่างถูกวิธี มีการศึกษาด้านรุกขกรรมในระดับปริญญาตรี และพัฒนามาตรฐานวิชาชีพให้ได้มาตรฐานโลก และผลักดันให้มีชื่อกฎหมายควบคุมดูแลการโค่น ย้าย และตัดแต่งต้นไม้ใหญ่ในเมือง

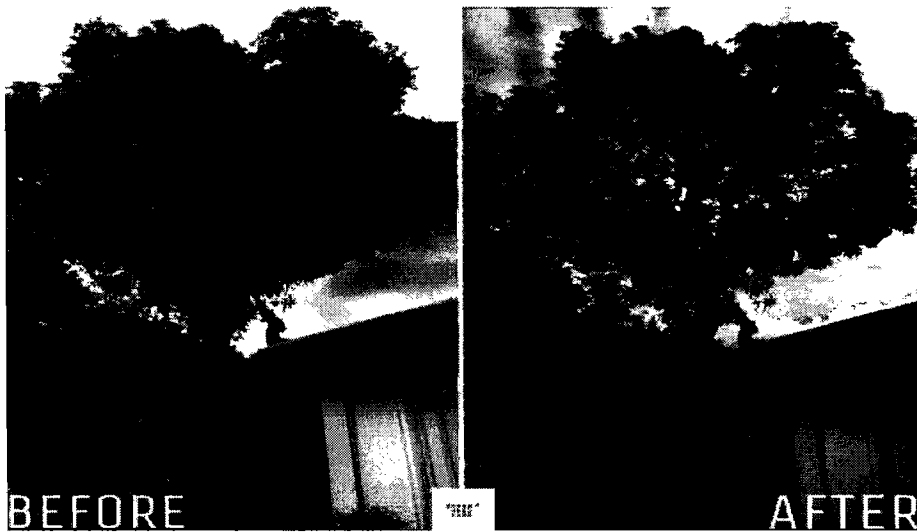

การปฏิบัติงานของรุกขกร

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๕๒

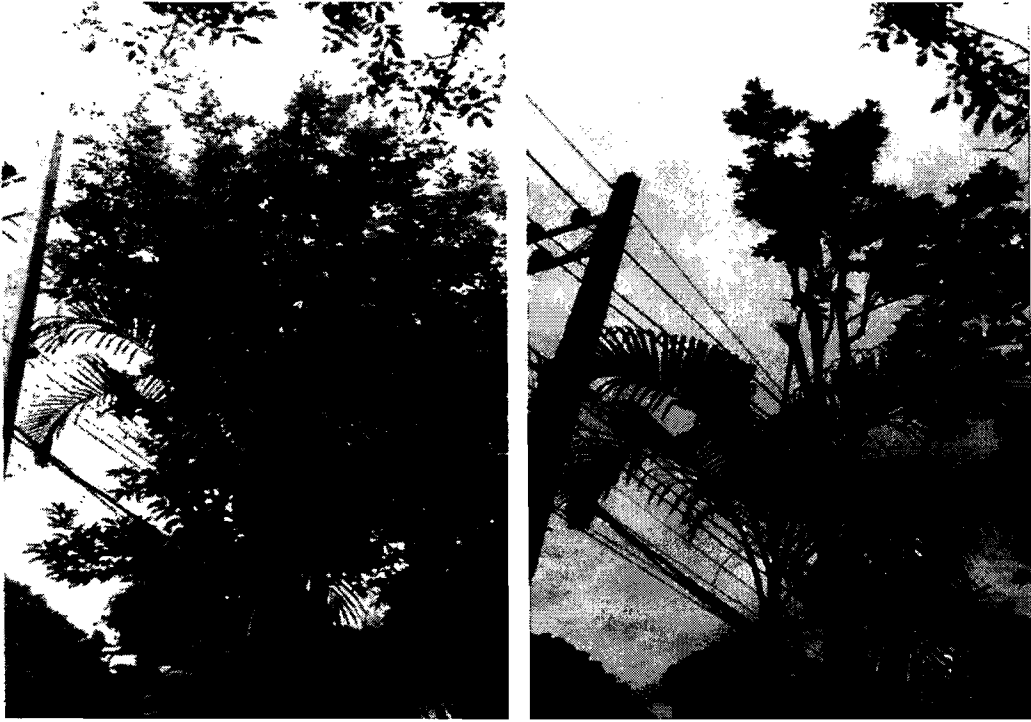

ต้นหูช้าง ซึ่งทีมรุกขกรรมกู้คืนชีวิตได้สำเร็จ ที่สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์รังสิต กำลังผลิใบ แตกกิ่งก้าน

ทีมรุกขกรวางโครงสร้างต้นมะม่วง มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ
ไม่ให้กิ่งใหม่ก่อความเสียหายกับข้อฟ้า

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๕๓

การตัดต้นไม้ใหญ่ของผู้ผ่านการอบรมจากโรงเรียนต้นไม้ เพื่อเปิดเนื้อที่บริเวณที่ติดกับเสาไฟฟ้าให้มีระยะห่างพอประมาณและสาางพุ่มใบให้โปร่ง ลดการต้านลม

๙. ตัวอย่างการดูแลรักษาและการตัดต้นไม้ในประเทศต่าง ๆ

สหรัฐอเมริกา : เป็นความผิดพลาดในอดีต ที่เจาะต้นไม้ให้เป็นรูโหว่ เปลี่ยนความคิดในทางสร้างสรรค์ ทุกอย่างก็เปลี่ยนไป ตั้งแต่นั้นมาก็ทำการเก็บอนุรักษ์ และปลูกทดแทนต้นไม้ที่ตาย ทำอุตสาหกรรมป่าไม้ก็เช่นกัน หลังจากตัด ก็ปลูกทดแทนหมุนเวียน อเมริกาไม่สงวนลิขสิทธิ์ ถ้าไทยจะเอาแบบอย่างไรใช้เลียนแบบได้

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๕๔

ประเทศไทย :

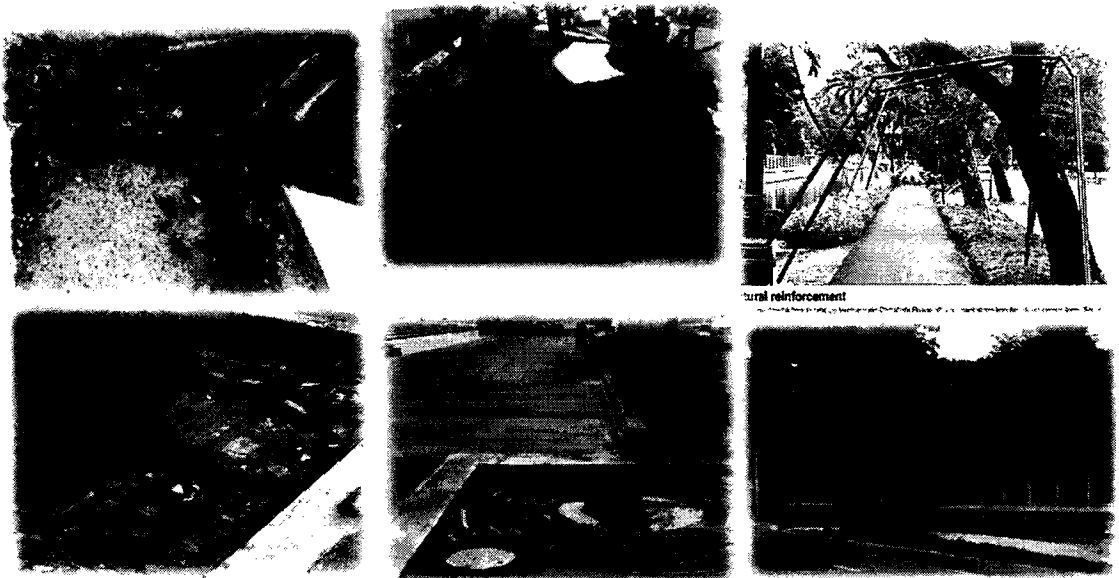
การตัดต้นไม้ที่อายุกว่า ๑๐๐ปี: สาเหตุจากพายุพัดกิ่งหัก และผู้ หักที่บรรดาชาวบ้าน นักท่องเที่ยว และร้านค้า ส่งผลให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าผิดหลักวิชาการ

ต้นไม้ ๑๐๐ ปี ตลาดเก่า ๑๑๙ ปีเจ็ดเสมียน อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

สถาปนิกตั้งวิพากษ์ทางจักรยานรอบวังสวนจิตรฯ “หาหนทางนโยบายของกทม.”

“ยศพล บุญสม” สถาปนิกชื่อดัง กรรมการผู้จัดการ บริษัท ฉมา จำกัด ได้มีการโพสต์ภาพ และข้อความผ่านแฟนเพจ YossaponBoonsom วิพากษ์วิจารณ์ไปยังการก่อสร้างทางจักรยานบริเวณรอบวังสวนจิตรลดาซึ่งมีการขุดดินลงไปและตัดรากต้นไม้บางส่วนออกเพื่อวางอิฐตัวหนอนโดยระบุว่าแม้ผิวเดิน

ความเสียหายต้นไม้รอบสวนจิตรลดา

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๕๕

จะมองสวยดี ทว่าสิ่งก่อสร้างที่ว่านี้กลับแสดงให้เห็นถึงหายนะทางการดำเนินงานของ กทม. ผู้ก่อสร้างอย่างชัดเจน “หายนะ” ทางการดำเนินนโยบายของ “กทม.” ภายใต้คำกล่าวอ้างของการปรับปรุง “ภูมิทัศน์” และการทำ “ทางจักรยาน” ซึ่งตอนนั้นนโยบายนี้ถูกใช้เต็มไปหมดโดยไม่แยกแยะความเหมาะสม แม้กระทั่งที่ “แม่น้ำเจ้าพระยา” และล่าสุดที่ “โรบวงษ์สวนจิตลดา”

สะท้อนการดำเนินนโยบายสาธารณะแบบไทย ๆ ที่ “วันดีคืนดี” ผู้มีอำนาจ “อยากจะมี” ทางจักรยานขึ้นมาก็สั่งให้หน่วยงานไปทำโดยไม่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ไม่ดูภาพรวม ไม่มีแผน ไม่ดูว่าในพื้นที่นั้นอะไรสำคัญควรไม่ควรอย่างไร คิดสั้น ๆ แค่ว่า “ฉันอยากได้และมันต้องได้!” ถ้าเกิดเหตุผิดพลาดต้นไม้ล้มทับคนหรือต้นไม้ตายเกลี้ยงขึ้นมา ก็จะหาคนรับผิดชอบ “ไม่ได้เลย” แม้แต่คนเดียว (ถ้าเป็นที่สิ่งคโปรหน่วยงานรัฐนี้โดนประชาชนฟ้องแน่ ๆ) สุดท้ายก็จะมี “งบประมาณอีกก้อนหนึ่ง” มาปลูกต้นไม้ หรือปรับปรุงภูมิทัศน์ใหม่กันอีกรอบ และรอบหน้าอาจได้ “ต้นปาล์มสวย ๆ” ราคาแพง ๆ มาเปลี่ยนให้ โดยผู้รับเหมาใจดีก็เป็นได้

หลักภูมิสถาปัตยกรรม บทเรียนแรก คือ “อย่าสร้างสิ่งปลูกสร้างใกล้ต้นไม้ใหญ่” เพราะ

๑. ทำให้ต้นไม้โคนล้มจากการถูกตัดรากแขนงที่ยึดค้ำต้นไม้ไว้ ก่อให้เกิดอันตรายกับคนสัญจร
๒. คอนกรีตจะปิดทับดินที่ให้อากาศซึมลงไปเพื่อให้รากได้หายใจ
๓. ลดพื้นที่ที่ซึมน้ำที่จะให้ความชุ่มชื้นกับต้นไม้และระบบนิเวศโดยรอบ

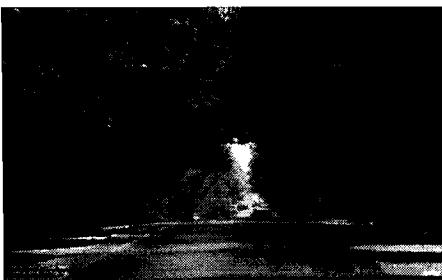
มีตัวอย่างการหลีกเลี่ยงการตัดต้นไม้ขนาดใหญ่ ทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ ดังนี้

ถนนกรุงเทพไร้สาย ถนนวิบูลย์

อ.ท่ามะกา จ.กาญจนบุรี

อุโมงค์ต้นมะค่าโมง จ.นครราชสีมา

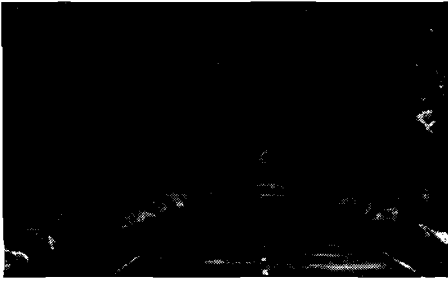

อุโมงค์ต้นไม้ ม.เทคโนโลยีสุรนารี

อุโมงค์ลีลาวดี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จ.น่าน

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๕๖

โรงแรมริเวอร์แคว จ.กาญจนบุรี

หางนยูง ตะกั่วป่า จ.พังงา

ถ้ากระแซ จ.กาญจนบุรี

ต้นศรีตรัง อบจ.ตรัง

เกาะกลางถนนจรุญสนทวงศ์

ถนนสายแพร์-ลอง

สวนสนบ่อแก้ว จ.เชียงใหม่

อุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ

ต้นยาง ถนนเชียงใหม่-ลำพูน

ต้นราชพฤกษ์เลียบบทางรถไฟลำพูน

ถนนสายหล่มสัก-ชุมแพ

ต้นตะแบกอ่างเก็บน้ำบางพระ จ.ชลบุรี

ต้นชมพูพันธุ์ทิพย์
กำแพงแสน ม.เกษตร

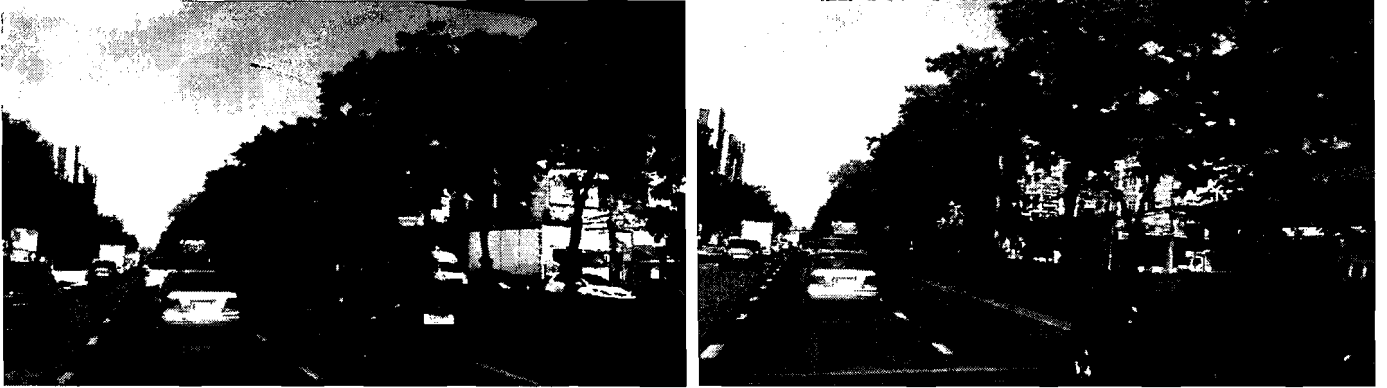
ต้นหางนยูง จ.กำแพงเพชร

ต้นพญาเสือโคร่ง
ขุนช่างเคียน จ.เชียงใหม่

การปฏิบัติการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๕๗

การดูแลรักษาต้นไม้ริมถนนเพชรเกษม

การหลีกเลี่ยงการตัดต้นไม้ใหญ่ในต่างประเทศ

ตัวอย่างการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่การปลูกต้นไม้และการรักษา

สภาพแวดล้อมในประเทศเวียดนามเน้นรักษาและปลูกต้นไม้ในเมือง ในชนบท เน้นป่าไม้และต้นไม้ริมทาง

การปลูกต้นไม้ริมทางและริมลำคลองในเวียดนาม

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๕๘

การปลูกต้นไม้บนอาคารที่พัก

ส่วนที่ ๒: การปลูกต้นไม้และป่าไม้

๑. การปลูกป่า

การปลูกต้นไม้ หรือการปลูกป่า ในเชิงอนุรักษ์ คือ ไม่ตัดต้นไม้ที่ปลูกมาใช้และเชิงเศรษฐกิจ คือ ตัดต้นไม้ที่ปลูกมาใช้ รวมทั้งการใช้ไม้ที่มาจากแหล่งที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน มีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโลกและปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ตลอดจนมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมให้กับประชากรที่อยู่ในภาคเกษตร ซึ่งหากมีการนำไม้ที่ปลูกมาใช้เพื่อสนองความต้องการปัจจัย ๔ และพลังงานหมุนเวียน ก็จะทำให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่มีมูลค่ามหาศาลบนพื้นฐานของข้อได้เปรียบอย่างยั่งยืนของประเทศ

ผลทางอ้อม คือ การสร้างความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในระดับองค์กรและระดับบุคคล กระตุ้นให้แต่ละบุคคลมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น การช่วยลดโลกร้อนด้วยการปลูกต้นไม้ หรือใช้ไม้ที่มาจากแหล่งที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน รวมทั้งการไม่สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมเรื่องอื่น ๆ ด้วย จากข้อมูล การใช้ไม้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พบว่า

ไม้	วัสดุที่มิใช่ไม้
งอกเงยได้	งอกเงยไม่ได้
นำกลับมาใช้ใหม่ได้	มักจะนำกลับมาใช้ใหม่ไม่ได้
แปรสภาพใช้ใหม่ได้	แปรสภาพใช้ใหม่ได้ แต่ต้นทุนสูง ใช้พลังงานมาก
ย่อยสลายได้เอง	ย่อยสลายไม่ได้ หรือย่อยสลายยาก
ใช้พลังงานในการผลิต (ปล่อย CO ₂) น้อย	ใช้พลังงานในการผลิต (ปล่อย CO ₂) มาก
ช่วยเก็บกัก CO ₂	ไม่ช่วยเก็บกัก CO ₂
ช่วยกระตุ้นให้มีการปลูกป่า	ไม่มีส่วนช่วยกระตุ้นการปลูกป่า
สิ่งแวดล้อมดีขึ้น	ไม่ช่วยให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น
เพิ่ม O ₂ ในบรรยากาศ	ไม่ช่วยเพิ่มใน O ₂ บรรยากาศ
ช่วยสร้างงานจากอุตสาหกรรมต่อเนื่อง	สร้างงานในวงจำกัด
ช่วยกระจายรายได้ทุกระดับ	กระจายรายได้ในภาคอุตสาหกรรม
ช่วยลด Net CO ₂ Emission	เพิ่ม Net CO ₂ Emission

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๖๐

การใช้ไม้คือการอนุรักษ์ที่ถูกทาง ปัญหาจากการจัดการมิใช่การใช้ประโยชน์

คำอธิบาย: การลด Net CO₂ Emission เช่น ถ้าใช้ซีเมนต์ ๑๐ ตัน ปลูกบ้าน ก็จะมีส่วนในการปล่อย CO₂ จากการผลิตซีเมนต์ (อาจจะนับ ๑๐๐ ตัน) แต่ถ้าใช้ไม้ ๑๐ ตันปลูกบ้าน นอกจากจะไม่มีส่วนในการปล่อย CO₂ จากการผลิตซีเมนต์แล้ว แต่ยังมีส่วนในการช่วยเก็บกัก CO₂ ไว้ในไม้ที่ปลูกบ้านด้วย (ในกระบวนการปลูกบ้านอาจปล่อย CO₂ ออกไปบ้าง เช่น การใช้เครื่องมือ เครื่องจักรการขนส่งวัสดุปลูกบ้าน ฯลฯ) ซึ่งก็คือการช่วยลด Net CO₂ Emission นั้นเอง

๒. รูปแบบ ประสบการณ์การปลูกป่าในต่างประเทศ

๒.๑ ประเทศภูฏาน : ปลูกต้นไม้ ๑๐๘,๐๐๐ ตัน เทิดพระเกียรติเจ้าชายน้อย ย้ำจุดยืนประเทศสีเขียว

ภูฏานเป็นประเทศที่นับได้ว่าเป็นประเทศที่ได้รับการจัดอันดับดัชนีชี้วัดแห่งความสุขอันดับหนึ่งของโลกเมื่อปี ๒๐๑๔ แต่ปัจจุบันเป็นประเทศแรกที่คัดค้าน/ต่อต้านก๊าซคาร์บอน

“มันเกิดอะไรขึ้น”

ประเทศภูฏานเป็นประเทศที่ขนาดกลางด้วยประเทศมหาอำนาจ ๒ ประเทศ คือ อินเดีย และจีน ซึ่งอยู่ทางตะวันออกของเทือกเขาหิมาลัยมีประชากรเพียง ๗๕๐,๐๐๐ คนเป็นประเทศที่ใช้ดัชนีชี้วัดความสุข หรือ ความสุขมวลรวมประชาชาติภูฏานเป็นตัวชี้วัดความเจริญเติบโตของประเทศและปัจจุบันกลายเป็นประเทศแรก ๆ ที่คัดค้านการมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์นั่นหมายถึงว่าประเทศภูฏานมีป่าไม้ที่ดูดซับคาร์บอนมากกว่าปริมาณที่มีการผลิต มีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ปีละประมาณ ๑.๕ ล้านตันต่อปี ในขณะที่ป่าไม้มีการดูดซับคาร์บอนได้มากกว่า ๖ ล้านตันต่อปีโดยพื้นที่กว่า ๗๒% ของประเทศภูฏาน เป็นพื้นที่ที่ปกคลุมไปด้วยป่าและรัฐธรรมนูญของภูฏานกำหนดไว้ว่าอย่างน้อยที่สุด ๖๐% ของประเทศ จะยังคงต้องเป็นพื้นที่ป่าอยู่

ประเทศภูฏานได้แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการต่อต้านภาวะโลกร้อนและเน้นการอยู่อย่างมีความสุขกล่าวโดยรวม น่าจะหมายถึงว่า ประเทศภูฏานเป็นประเทศที่นับได้ว่าเป็นประเทศที่ได้รับการจัดอันดับดัชนีชี้วัดแห่งความสุขอันดับหนึ่งของโลกเมื่อปี ๒๐๑๔ แต่ปัจจุบันเป็นได้ทราบว่าประเทศที่ต่อต้าน/คัดค้านก๊าซคาร์บอนเป็นครั้งแรก

การมีส่วนร่วมของประชาชน : ประชาชนชาวภูฏานทั้งประเทศ พร้อมใจกันออกมาร่วมปลูกต้นไม้ ๑๐๘,๐๐๐ ตัน เพื่อเฉลิมฉลองการประสูติของพระโอรสในกษัตริย์จิกมี และพระราชินีเจตซุน และเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติที่เจ้าชายน้อยทรงมีพระชนมายุครบ ๑ เดือนเต็ม โดยต้นไม้จำนวน ๑๐๘,๐๐๐ ตันปลูกตามบริเวณพื้นที่บนเนินเขาภายในประเทศ ปลูกโดยประชาชนชาวภูฏานจำนวน ๘๒,๐๐๐ ตัน ส่วนอีก ๒๖,๐๐๐ ตัน ปลูกโดยกลุ่มอาสาสมัคร บริเวณพื้นที่รอบ ๆ ประเทศ

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๖๑

เป็นที่มาของการปลูกต้นไม้จำนวน ๑๐๘,๐๐๐ ต้นนั้น มาจากความเชื่อของชาวพุทธ ในท้องถิ่นที่ว่าเลข ๑๐๘ ถือเป็นตัวเลขศักดิ์สิทธิ์ และต้นไม้ถือเป็นผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่ นับตั้งแต่การก่อกำเนิดชีวิต ของสรรพสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนเป็นสัญลักษณ์แห่งความยั่งยืน ความอุดมสมบูรณ์ สุขภาพ ความงาม และความเมตตา กรุณา เป็นที่พึงพิงได้ การปลูกต้นไม้ครั้งนี้ จึงเป็นการถวายพระพรให้พระโอรสทรงเจริญวัยด้วย พละนามัยสมบูรณ์แข็งแรง เฉลียวฉลาด และทรงเป็นผู้มีพระกรุณาเมตตาเช่นเดียวกับพระบิดา จึงถือ โอกาสนี้ในการเปิดตัวสวนแห่งความสุข “Happiness Garden” ในกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศ ไปพร้อม ๆ กัน

สวนแห่งความสุข หรือ “Happiness Garden” จัดตั้งอยู่บนพื้นที่ขนาด ๔๘,๔๐๐ ตารางเมตร (ประมาณ ๔๐,๔๗๐ ตารางเมตร) โดยตั้งใจให้เป็นสถานที่เปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาปลูกต้นไม้ แห่งความสุขร่วมกันได้ เพื่อให้ต้นไม้เหล่านั้นเป็นตัวแทนของทุก ๆ ประเทศบนโลกใบนี้

นโยบายของรัฐบาล : รัฐบาล มีจุดมุ่งหมายในการผลักดันประเทศให้มีความยั่งยืนเป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม และได้ให้คำมั่นว่าจะเป็นประเทศออกแกนิค ๑๐๐% ชาติแรกของโลก โดยปัจจุบัน รัฐบาล ผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำ ๑๐๐% และขณะนี้มีการประกาศใช้ยานพาหนะขับเคลื่อนด้วยระบบไฟฟ้า อย่างเป็นทางการแล้ว

การเพิ่มพื้นที่ป่า : โดยพื้นที่จำนวน ๑ ใน ๔ ของทั้งประเทศ ยังถูกออกแบบให้เป็น อุทยานแห่งชาติ หรือพื้นที่สงวน เพื่อปกป้องคุ้มครองธรรมชาติให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์ ขณะที่รัฐธรรมนูญ ของประเทศระบุไว้ด้วยเช่นกันว่า พื้นที่ของประเทศจะต้องปกคลุมไปด้วยป่าไม้ จำนวนอย่างน้อย ๖๐%

ชาวภูฏานร่วมกันปลูกต้นไม้ ๑๐๘,๐๐๐ ต้น ทั่วประเทศ

ของพื้นที่ทั้งหมดที่ช่วยตอกย้ำว่าภูฏาน เป็นประเทศที่ยกให้สิ่งแวดล้อมเป็นวาระแห่งชาติ คือผลวิเคราะห์ ด้านปัญหาสภาพอากาศเปลี่ยนแปลง ที่แสดงให้เห็นว่า ภูฏาน เป็นแหล่งในการดูดซับและกักเก็บ คาร์บอนไดออกไซด์ชั้นดี (Carbon Sink) เพราะมีพื้นที่ป่าไม้จำนวนมากหรือมีขีดความสามารถในการ ช่วยดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ได้มากกว่าการผลิตหรือปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของคนในประเทศ

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๖๒

มากถึง ๓ เท่าซึ่งสามารถวัดค่าคาร์บอนไดออกไซด์ได้ ๑.๕ ล้านตัน แต่ต้นไม้สามารถดูดซับได้ถึง ๖ ล้านตัน เหตุและไม่หยุดยั้งด้วยความพยายามในการพัฒนาเพื่อเป็นประเทศที่ไม่มีการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์เลย หรือเรียกว่า Zero Emission Nation ภูฏานไม่เพียงเป็นประเทศที่ปล่อยคาร์บอนเป็นศูนย์ แต่เป็นประเทศที่ติดลบในการปล่อยคาร์บอนด้วยซ้ำและเมื่อปีที่แล้วภูฏานสามารถเพิ่มพื้นที่ป่าได้มาก โดยพื้นที่ป่าของภูฏานมีถึง ๗๒% ของประเทศและประกาศจะรักษาไว้ไม่น้อยกว่า ๖๐% โดยมีกิจกรรมน่าสนใจในการบันทึกสถิติกินเนสเวิลด์เรคคอร์ด ด้วยการปลูกต้นไม้จำนวน ๔๙,๖๗๒ ต้น ภายในเวลา ๑ ชั่วโมง และสามารถจารึกชื่อในฐานะประเทศที่ปลูกต้นไม้จำนวนมากได้เร็วที่สุดในโลก ทำให้ภูฏานสามารถพลิกวิกฤตโลกร้อนได้

๒.๒ ประเทศจีน : ความเป็นมาของวันปลูกต้นไม้แห่งประเทศจีน

จีนเริ่มปลูกป่าอย่างต่อเนื่องจริงจังมาตั้งแต่สมัย ดร.ซุน ยัตเซ็น เคยกำหนดให้วันชิงเหม้ง เป็นวันปลูกต้นไม้ หลังจากสาธารณรัฐประชาชนจีนสถาปนาขึ้นมาเมื่อปี ๑๙๔๙ ประธานเหมาได้ทรงรณรงค์ประชาชนทั่วประเทศพยายามปลูกต้นไม้เพื่อขยายพื้นที่สีเขียวของชาติ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนา ระบบนิเวศ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป คำขวัญด้านการปลูกต้นไม้ของประธานเหมาะ ได้แก่ “มาตุภูมิสีเขียว” และ “บรรลุความเป็นสวนของภูมิภาคแผ่นดิน” แพร่หลายไปทั่วประเทศ ชาวจีนทุกระดับชั้น ทุกเพศทุกวัยล้วนเข้าร่วม “การเคลื่อนไหวเพื่อสีเขียวรอบ ๑๒ ปี” ด้วยความกระตือรือร้นสูง

รัฐบาลกลางตั้งเป้าหมายไว้ว่า “ใช้เวลา ๑๒ ปีเพื่อกำจัดพื้นที่และภูเขากร้าง ด้วยการปลูกต้นไม้ ดอกไม้และหญ้า และพยายามปลูกต้นไม้ตามที่กำหนดของรัฐบาล ในทุกที่ที่ปลูกได้ ไม่ว่าจะในบริเวณบ้าน รอบข้าง หมู่บ้าน ริมนอน ริมน้ำลำธาร ภูเขาและเขตพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเพื่อบรรลุความเป็นสีเขียว” เป็นจุดเริ่มต้นแห่งกระบวนการพัฒนาบ้านเมืองให้สวยงามน่าอยู่ยิ่งขึ้นซึ่งชาวจีนทุกคนค้ำชูกัน และปฏิบัติการจนทุกวันนี้และจะสืบทอดต่อ ๆ กันไป

การเพิ่มพื้นที่ป่า : โดยในปี ๑๙๘๑ สภาผู้แทนประชาชน ได้อนุมัติผ่าน “มติว่าด้วยการเคลื่อนไหวเพื่อบังคับประชาชนทั่วประเทศปลูกต้นไม้” นับเป็นมติสำคัญฉบับแรกแห่งองค์การอำนาจสูงสุดของจีนที่มุ่งพัฒนาความเป็นสีเขียวของชาติ ประชาชนจีน แต่ละคนต้องปลูกต้นไม้ ๓ - ๕ ต้นต่อปี รวมทั้งทำงานด้านการดูแลเพาะเลี้ยง หรือปฏิบัติการกิจสร้างความเป็นสีเขียวประเภทอื่น ๆ ทุกปีอย่างต่อเนื่อง

นโยบายรัฐบาล : ในปี ๑๙๘๒ ท่านเติ้ง เสี่ยวผิง เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีน และสถาปนิกใหญ่แห่งการปฏิรูปเปิดประเทศของจีนได้ปลูกต้นไม้ต้นแรกแห่งการเคลื่อนไหวเพื่อบังคับปลูกต้นไม้แห่งชาติที่ภูเขาอีวี่ฉวนซาน ทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือกรุงปักกิ่ง เป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชน

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๖๓

ทั่วประเทศ และได้ปรับปรุงแก้ไข “กฎหมายการป่าไม้แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน” โดยเพิ่มเติมเนื้อหาสำคัญว่า “การปลูกต้นไม้และสร้างป่าไม้ขึ้นมา และอนุรักษ์คุ้มครองป่าไม้เป็นภารกิจอันพึงทำของพลเมืองจีน” แสดงให้เห็นว่าการปลูกต้นไม้และสร้างป่าไม้ถูกบรรจุลงในกรอบเขตด้านกฎหมาย จนกระทั่ง ปี ๑๙๙๐ กระทรวงการไปรษณีย์จีนได้พิมพ์จำหน่ายสแตมป์ชุดหนึ่งที่มีสแตมป์ ๔ ใบ ภายใต้หัวข้อ “ความเป็นสีเขียวของมาตุภูมิ”

การมีส่วนร่วมของประชาชน :

ปลูกต้นไม้ในจีน ส่งผลให้ประเทศเพิ่มพื้นที่สีเขียว

ผลพวงจากความพยายามมาหลายทศวรรษ ทำให้พื้นที่ป่าของจีนมีมากที่สุดในโลก และทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้นรวดเร็วที่สุดในโลก โดยมีพื้นที่ป่า ๒๐๘ ล้านเฮกตาร์หรือประมาณ ๑,๓๐๐ ล้านไร่ อัตราครอบคลุมของป่าร้อยละ ๒๑.๖๖ ส่วนอัตราครอบคลุมของพื้นที่สีเขียวในเมืองร้อยละ ๔๐.๒๒ พื้นที่สีเขียวเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ ๑๓.๑๖ ตารางเมตร ผลผลิตจากป่าทั่วประเทศสร้างรายได้เป็นเงิน ๕.๘๑

ล้านล้านบาท โดยจีนจะใช้ความพยายามต่อไปเพื่อเพิ่มอัตราการครอบคลุมของพื้นที่ป่าให้ถึงร้อยละ ๒๓.๐๔ ในปี ๒๐๒๐

นายสี จิ้นผิง ประธานาธิบดีจีนได้เชิญชวนผู้นำประเทศต่าง ๆ ที่มาร่วมการประชุมผู้นำกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก หรือเอเปก ครั้งที่ ๒๒ ที่กรุงปักกิ่ง ปลูกต้นไม้ที่ริมทะเลสาบเยียนซี เขตหวยโหลว ช้างสถานที่จัดประชุมผู้นำเอเปก และจนถึงขณะนี้จีนกำลังจะอุดม

สมบูรณ์ไปด้วยแมกไม้มานานาพันธุ ภูเขาเขียวและผืนดินที่เขียวขจีมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การปลูกป่ายังต้องเดินหน้าต่อไปในช่วงที่ประเทศกำลังเผชิญกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างหนัก ป่าไม้ถือเป็นกุญแจสำคัญในการดำรงชีวิตของผู้คน พร้อมย้ำว่า คนจีนทุกคนมีหน้าที่ช่วยกันฟื้นฟูสภาพแวดล้อม สร้างแผ่นดินจีนที่เขียวขจีและมีมลพิษน้อยลง การปลูกต้นไม้จะนำไปสู่การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและเป็นประโยชน์กับมนุษย์ นอกจากนี้ ผู้นำจีนยังเรียกร้องให้ประชาชนร่วมกันปกป้องแหล่งน้ำและเมล็ดพันธุ์พืช สร้างสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอุดมด้วยทรัพยากร เพื่อมนุษย์กับธรรมชาติจะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๒.๓ ประเทศเกาหลี : ตัวอย่างความสำเร็จในการฟื้นฟูป่าระดับประเทศ

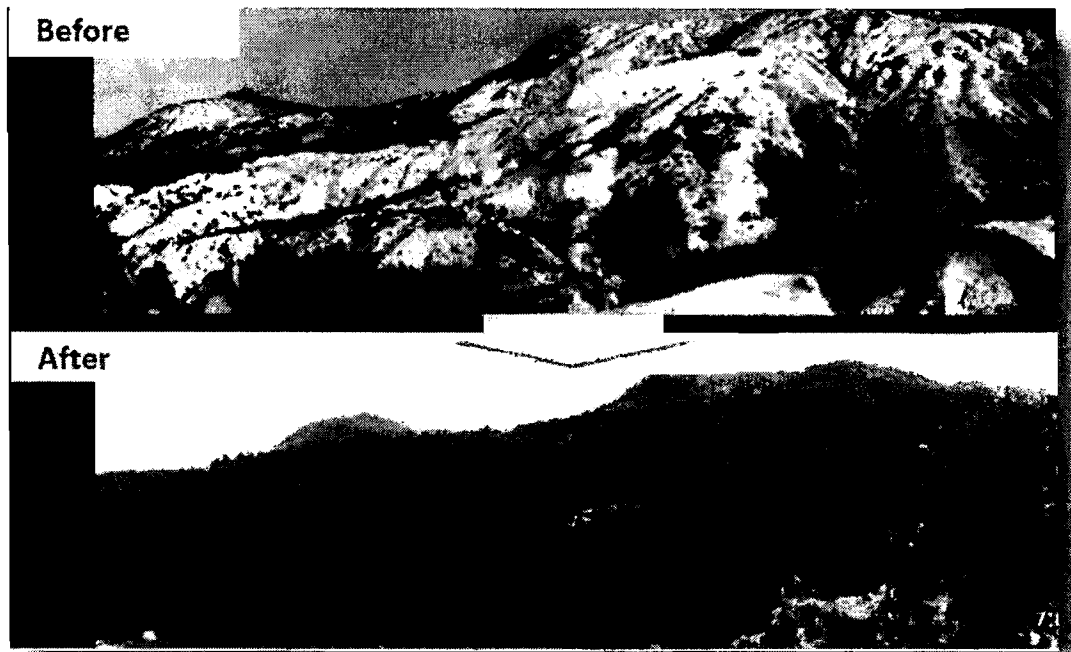
ศาสตราจารย์ชเวแจยอง จากมหาวิทยาลัยแห่งชาติชุงนัม ตัวแทนกรมป่าไม้ของสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) เพื่อนำเสนอประสบการณ์ในการฟื้นฟูป่าที่ว่ากันว่าประสบความสำเร็จที่สุดแห่งหนึ่งในโลก

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๖๔

จากสถิติประเทศเกาหลีใต้สามารถเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ที่เหลืออยู่ประมาณ ๓๕% หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็น ๖๔% ได้ภายในระยะเวลา ๖๐ ปี (๑๙๕๒ - ๒๐๑๒) ทั้งยังเพิ่มความหนาแน่นของต้นไม้ต่อพื้นที่ได้ถึง ๑๔ เท่า ในช่วงเวลาเดียวกันเกาหลีใต้มีประชากรเพิ่มขึ้นสองเท่า ในขณะที่เศรษฐกิจเติบโตขึ้นถึง ๓๐๐ เท่า จาก GDP ๖๗ เหรียญสหรัฐ เป็น ๒๓,๘๓๗ เหรียญสหรัฐ

เกาหลีใต้ไม่ได้รวยแล้วถึงมาฟื้นฟูป่า ย้อนกลับไปเมื่อ ๕๐ - ๖๐ ปีที่แล้ว เกาหลีใต้ยังมีฐานะยากจนมาก สาเหตุหลักของการตัดไม้ทำลายป่าในสมัยนั้นคือความต้องการไม้พืนมาเป็นเชื้อเพลิงในการให้ความอบอุ่น และการขยายพื้นที่เพื่อการเกษตร ตอนนั้นประชากรส่วนใหญ่ยังเป็นเกษตรกรที่ทำไร่เลื่อนลอย เปิดถางพื้นที่ใหม่ไปเรื่อย ๆ หน่วยงานที่ดูแลป่าไม้ในสมัยนั้นก็มึบทบาทไม่ชัดเจน

นโยบายของผู้นำประเทศที่ความมุ่งมั่นได้แก่ประธานาธิบดีปาร์คจุงฮี ขณะนั้น คือจุดเปลี่ยนที่สำคัญ เหตุเพราะเกาหลีใต้ประสบกับวิกฤตการณ์หลายด้าน เพราะประเทศเพิ่งผ่านพ้นจากสงครามกลางเมือง การพัฒนาอุตสาหกรรมเพิ่งจะเริ่มต้นต้องประสบกับปัญหาภัยธรรมชาติหลายครั้ง ทั้งน้ำท่วม ภัยแล้ง ดินถล่ม มีปัญหาการกัดเซาะหน้าดินอย่างรุนแรง ไม้พืนที่เป็นเชื้อเพลิงก็เริ่มขาดแคลน การตัดไม้ทำลายป่าเป็นปัญหาใหญ่ของชาติต้องเริ่มฟื้นฟูป่าไม้อย่างจริงจัง จึงเดินทางรณรงค์ฟื้นฟูป่าอย่างจริงจังโดยลงไปสั่งการและติดตามความก้าวหน้าในการฟื้นฟูเขาหัวโล้นหลายแห่งด้วยตัวเอง และภายในเวลาแค่ ๔ ปี โครงการฟื้นฟูป่าเพื่อรักษาหน้าดินที่เมืองยองฮิลก็เริ่มเห็นผลสำเร็จ ต้นไม้ก็กลับมาขึ้นคลุมภูเขาอีกครั้ง ภูมิทัศน์โดยรอบเริ่มกลายเป็นสีเขียว ทำให้โครงการฟื้นฟูป่าขยายพื้นที่ไปทั่วประเทศ

เปรียบเทียบโครงการฟื้นฟูป่าเพื่อรักษาหน้าดินที่ยองฮิลปี ๑๙๗๒ (บน) และปี ๑๙๗๗ (ล่าง)

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๖๕

การเพิ่มพื้นที่ป่า : ปัจจัยเสริมที่เอื้อให้การฟื้นฟูป่าในเกาหลีใต้ก้าวหน้าตามลำดับก็คือ การเปลี่ยนผ่านเชื้อเพลิงจากไม้ฟืนไปเป็นถ่านหินและแก๊ส และสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนจากระบบเกษตรไปเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่ทำให้ความต้องการในการใช้ที่ดินลดลง

ปัจจัยสี่ประการที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูป่าไม้ก็คือ

- ๑) มีผู้นำที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ
- ๒) สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
- ๓) กำหนดนโยบายที่ชัดเจนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กรมป่าไม้จนเป็นมืออาชีพ
- ๔) บูรณาการนโยบายและเน้นการประสานงานทั้งระหว่างหน่วยงานของภาครัฐด้วยตนเอง และภาคเอกชน

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าการฟื้นฟูพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเป็นวาระเร่งด่วนที่ไม่เพียงจะช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศ แต่ยังเป็น การปรับปรุงดินและส่งเสริมให้นิเวศบริการด้านต่าง ๆ กลับคืนมาให้กับภาคการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ การเพิ่มแหล่งผลิตน้ำจืดตามธรรมชาติ การฟื้นฟูประชากรสัตว์ที่ทำหน้าที่ผสมเกสรในสวนผลไม้ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของมนุษย์เอง

เมื่อปี ๑๙๕๕ พื้นที่ป่าของประเทศเกาหลีใต้ เหลือแค่ ๓๕% ของประเทศ วันนี้มีมากกว่า ๖๐% แล้ว ซึ่งนักวิชาการต่างประเทศ พยายามหาทฤษฎีว่า การที่ป่าในประเทศจะพลิกฟื้น คือแนวโน้ม การกลับมาของป่า มีมากกว่าอัตราการทำลาย (Transition Forest) ได้ต้องมาจาก

๑. เศรษฐกิจมีการพัฒนา รายได้ต่อหัวประชากรสูงขึ้น ประชาชนสนใจคุณภาพสิ่งแวดล้อม
๒. มีระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย
๓. รัฐไม่มี หรือลด การแทรกแซง

โดยมี “แผนระยะที่หนึ่ง ช่วงปี ๑๙๗๓ – ๑๙๘๒” เริ่มจาก

๑. เปลี่ยนพลังงานจาก ไม้ เป็นถ่านหิน และแก๊ส มีการบูรณาการ หน่วยงานด้านพลังงาน เข้ามาให้ทางเลือกพลังงาน ให้ลดการทำลายป่า เอามาทำเชื้อเพลิง

๒. ปราบปรามการทำไร่เลื่อนลอย แต่ก็ยังไม่ได้ผลมาก เพราะจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นมากทรัพยากรป่า ก็ยังเป็นที่ต้องการ

จุดเปลี่ยนที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ ด้วย ๒ ปัจจัยหลักคือ

๑. การย้ายถิ่นฐานเข้าสู่เมือง (Urbanization)

- ส่งเสริมให้ประชากรย้ายถิ่นฐานชนบทที่แร้นแค้น ประชากรเริ่มย้ายถิ่นฐานเข้าสู่เมืองเพื่อหาโอกาสที่ดีกว่าผืนไร่ ผืนนา เริ่มถูกทิ้งร้าง

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๖๖

๒. การสร้างงานด้วยอุตสาหกรรม (Industrialization)

- เป็นผลดีจากการที่หลายอุตสาหกรรมจากอเมริกา เริ่มย้ายฐานการผลิต มาที่เกาหลี ส่งผลให้คนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมจำนวนมาก เมื่อคนออกจากชนบท มีงานทำ เป็นการ “ลดภาระ” ต่อพื้นที่ธรรมชาติ การทำลายป่า จึงลดลง

นโยบายรัฐบาล: “ป่าแห่งชาติ” แผนที่หนึ่ง (๑๙๗๒ - ๑๙๘๒) กำหนดเป้าหมาย ไร่ชัดเจนคือต้องฟื้นป่าให้ได้ ๑ ล้านเฮกเตอร์ (๖.๒๕ ล้านไร่) แต่ติดปัญหาอยู่ที่ ๗๓% ของผืนป่าที่ต้องการ จะฟื้นนั้น เป็นการครอบครองของเอกชน เมื่อมีผู้ถือครองรายเล็ก จึงมีความสามารถน้อย แรงจูงใจน้อย ที่จะลงทุนฟื้นสิ่งแวดล้อมในระยะยาว การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์แบบนี้ รัฐบาลจำเป็นต้อง เป็นผู้ริเริ่ม รัฐจึงต้องเล่นบทผู้นำในการฟื้นป่า

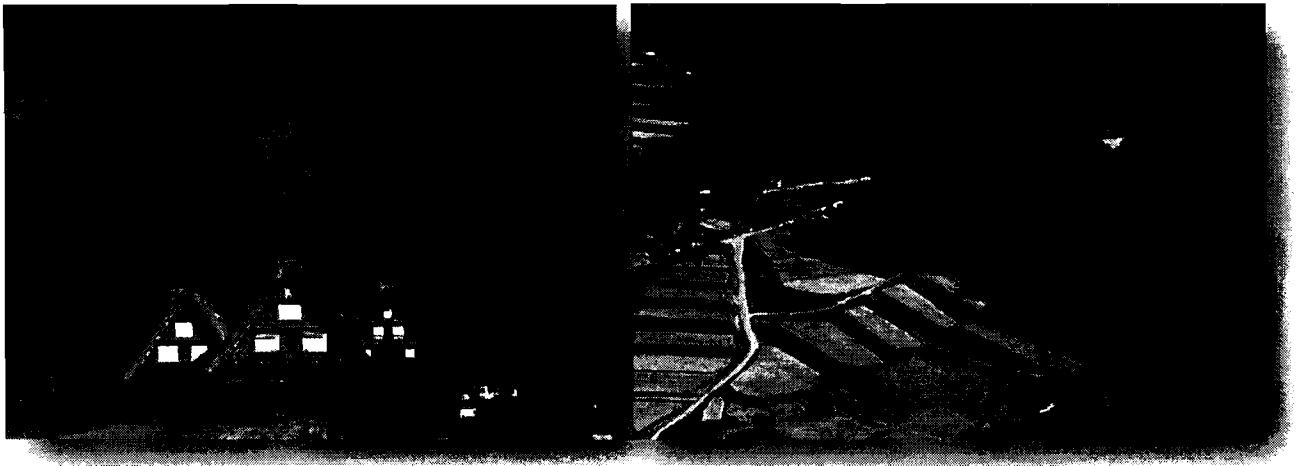
ประธานาธิบดี **ปาร์คจุงฮี** ใช้หน่วยงานคือ Korea Forest Service (KFS) อยู่ใต้กระทรวง เกษตรและป่าไม้แต่การจะเริ่มปลูกป่า จำเป็นต้องจัดรูปแบบองค์กรใหม่ คือการย้าย KFS ไปสังกัด กระทรวงมหาดไทย ที่มีข้าราชการท้องถิ่นจำนวนมาก มาเป็นเรี่ยวแรงในการปลูกป่าในพื้นที่ นโยบาย ที่รอบด้าน บูรณาการจากทุกฝ่าย เช่น ใ้งบประมาณจากรัฐบาลกลางหน่วยงานรับผิดชอบด้านพลังงาน ให้ทำทุกอย่างเพื่อหาเชื้อเพลิงมาแทนไม้ฟันตำรวบบังคับใช้กฎหมายหยุดการทำไร่เลื่อนลอย และควบคุม การเข้าออกพื้นที่ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งลดการลักลอบตัดไม้ลงมากประกาศให้ราชการระดับท้องถิ่น สนับสนุนการปลูกป่าปรับปรุงงานด้านธุรการและสายงานบริหาร (Administration) ให้ไม่เป็นอุปสรรค นักวิจัยพัฒนาวิทยาการที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เช่น สายพันธุ์ของต้นไม้ พัฒนาวิธีการปลูกให้มีประสิทธิภาพ กำหนดพืชพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ พัฒนาเทคนิคควบคุมการพังทลายของดิน ฯลฯ ส่งเสริมจ้างงานชาวบ้าน ในการปลูกป่า เช่น การเพาะกล้าไม้ การรับซื้อเมล็ดเพิ่มความตระหนักถึงความสำคัญของการฟื้นป่า ให้ตรงกันระหว่างภาคประชาชน กับหน่วยงานรัฐ

การมีส่วนร่วมของประชาชน : การปลูกฝังจิตสำนึก สร้างค่านิยมว่า “การตัดไม้ทำลายป่า เป็นการบ่อนทำลายชาติ” และ “การปลูกป่าเป็นการกระทำที่รักชาติ” จนปัจจุบัน ชาวเกาหลีใต้ มีการออกกำลังกายที่นิยมที่สุดอย่างหนึ่งคือ การเดินป่า และปีนเขา สร้างสุขภาพ สร้างคุณภาพชีวิต ที่นับเป็นต้นทุนอย่างมหาศาลซึ่งถือเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนในการเพิ่มพื้นที่ป่า ได้ประสบผลสำเร็จอย่างดี

สำหรับประเทศเกาหลีใต้การรวบอำนาจเบ็ดเสร็จ จำเป็นต่อการบริหารทรัพยากรสาธารณะ Common-pool Resources นำความสำเร็จมาสู่การปลูกป่าแบบโครงการขนาดใหญ่ (Large Scale Reforestation) ในขณะที่ประเทศไม่ได้มีเศรษฐกิจดีอะไร ซึ่งขัดแย้งกับทฤษฎีการฟื้นป่าจากประเทศ ตะวันตก ที่ต้องรวยก่อน ต้องเป็นประชาธิปไตย รัฐไม่ต้องแทรกแซง เมื่อผู้นำเข้มแข็ง และมีความมุ่งมั่น ที่จะทำอะไรเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่จริง ๆ แล้วนั้น ต่อให้เป็นผู้นำเผด็จการ ก็ฟื้นคืนธรรมชาติ ที่เสียไปให้กลับมาได้ และธรรมชาติ จะกลับมาสร้างชาติให้หน้าอยู่ได้ในระยะยาว

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๖๗

๒.๔ ประเทศญี่ปุ่น : ตัวอย่างความสำเร็จในการฟื้นฟูป่าระดับประเทศ การมีส่วนร่วมของประชาชน : คนญี่ปุ่นตั้งชมรมคนปลูกต้นซากุระ มีชื่อชมรมว่า The cherry tree Planting Association กิจกรรมหลัก คือ การปลูกต้นซากุระ คุณทาคาโนริ นาคาโจ ประธานชมรม โดยชักชวนให้ประชาชนปลูก ในงานฉลองของตน ไม่ว่าจะเป็น วันเกิด งานแต่งงาน เกษียณอายุ หรืองานเศร้าก็รณรงค์ให้ปลูกต้นซากุระคนละต้น ในสถานที่ที่อนุญาต เช่น สวนสาธารณะ ภูเขา หรือ ป่า

เหตุผลประการหนึ่งที่ไทยไม่สามารถจัดป่าแบบญี่ปุ่น คือป่าของไทยเป็นป่าเขตร้อน มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงกว่าป่าญี่ปุ่นมาก พื้นที่ป่าญี่ปุ่นนับหมื่นไร่อาจมีพันธุ์ไม้ไม่ถึงชนิด มีสัตว์ป่าขนาดใหญ่หรือแทบไม่มี ในด้านคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ การจะนำการจัดการป่าของญี่ปุ่น ซึ่งก็คือแบบตะวันตก และเหมือนที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) เคยทำสมัยก่อน อีกทั้งหลักการดังกล่าวยังตรงกับคณະวนศาสตร์สมัยก่อนและโรงเรียนป่าไม้แพร่สอนการทำสวนป่า ป่าสัมปทาน ดังนั้น จึงไม่มีความคุ้มค่า และที่ผ่านมาก็ล้มเหลว สร้างความขัดแย้งกับชุมชน และผลกระทบต่อระบบนิเวศมากมาย

นโยบายสำคัญ: คือ การกระจายอำนาจไม่ใช่กระจายอำนาจจากกรมป่าไม้มาให้เอกชน แบบสัมปทานป่าไม้แบบนี้ เป็นเพียงกระจายผลประโยชน์เท่านั้น ต้องกระจายลงไปถึงชุมชนที่อยู่รอบป่า กอปรกับญี่ปุ่นมีร้อยละของพื้นที่ป่ามากเป็นอันดับ ๓ แต่ไม่ใช่ป่าสมบูรณ์หรือป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพแบบของไทย ประเทศญี่ปุ่นมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์เป็นอันดับ ๓ ของโลกรองจากประเทศฟินแลนด์ และสวีเดนถึง ร้อยละ ๖๗ ของประเทศ ทั้งที่ประเทศญี่ปุ่นต้องการไม้สำหรับใช้ในประเทศค่อนข้างมาก

การเพิ่มพื้นที่ป่า : จากหลักการจัดการป่าไม้ที่มีประสิทธิภาพของญี่ปุ่นมีหลักการที่สำคัญคือ

๑. การกระจายอำนาจให้รัฐท้องถิ่น (Local Government) ดูแลรับผิดชอบถึงร้อยละ ๑๑ ซึ่งอาจเป็นอุทยานหรือป่าสงวนแห่งชาติก็ได้

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๖๘

๒. ให้เอกชนทำป่าไม้เศรษฐกิจ (Commercial forest) ถึงร้อยละ ๕๘ รายใหญ่ที่สุดคือ บริษัท Sumitomo Forestry โดยครอบครองพื้นที่ป่าไม้เศรษฐกิจถึง ๔๖,๒๔๗ hectares หรือ ๑/๙๐๐ ของพื้นที่ประเทศบริษัทนี้ต้องทำป่าไม้ภายใต้เงื่อนไข Environmental forests คือรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์การของรัฐ SGEN หรือ Japan sustainable Green Ecosystem Council มากำกับดูแลตั้งแต่ ปี ๒๐๐๖ รวมทั้งต้องให้ Third party ของเอกชนมาติดตามตรวจสอบการดำเนินงานอีกชั้นคล้าย ISO การทำป่าไม้เศรษฐกิจจะต้องทำตามหลักวิศวกรรมป่าไม้ รักษาสิ่งแวดล้อมดูแลตั้งแต่ การปลูก การตัด การอนุรักษ์ดินและน้ำ การขนส่ง การปลูกบำรุงป่า (Silviculture) การคำนวณ CO₂ เพื่อรักษาโลกร้อน ปัจจุบันบริษัทนี้เป็นที่ปรึกษาการจัดการป่าไม้ในหลายประเทศทั่วโลก

๓. ให้คนอยู่กับป่าหรือจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้ (Village Forest) ในพื้นที่ป่าสงวนด้วยความเชื่อมั่นว่า เมื่อชีวิตของชุมชนขึ้นอยู่กับความอยู่รอดของป่า ในฐานะที่เป็นแหล่งน้ำ ที่ดินการเกษตรกรรม อาหารและปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพ จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ชุมชนต้องอนุรักษ์ป่าโดยที่ไม่จำเป็นต้องมีอำนาจภายนอกไปบังคับโดยพื้นที่นี้เป็นที่อยู่ในการดูแลของกรมป่าไม้ร้อยละ ๓๑

๔. อุทยานแห่งชาติในความดูแลของรัฐบาลกลางร้อยละ ๐.๓

๕. ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนตั้งแต่อนุบาลรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเทียบเท่ากับรักประเทศของตนเอง

๒.๕ ประเทศ Norway

นโยบายรัฐบาล : รัฐบาลยอมรับร่างแผนปฏิบัติการเชิงรุกด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อลดการตัดไม้ทำลายป่า โดยเฉพาะป่าฝน ซึ่งทางรัฐบาลก็ยอมรับข้อเสนอมาเป็นลายลักษณ์อักษรยืนยันแล้วว่า ประเทศนอร์เวย์ จะเป็นประเทศที่ไร้การตัดไม้ทำลายป่า (โดยเฉพาะป่าฝน) เป็นประเทศแรกของโลก

การมีส่วนร่วมของประชาชน : เริ่มต้นจากกลุ่มอนุรักษ์ป่าฝนของนอร์เวย์ เสนอแผนปฏิบัติการเชิงรุกด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อลดการตัดไม้ทำลายป่า โดยเฉพาะเขตพื้นที่ป่าฝนที่มีความสำคัญของประเทศ และในอนาคตจะส่งผลให้การเพิ่มพื้นที่ป่าในประเทศมากขึ้นอย่างแน่นอน

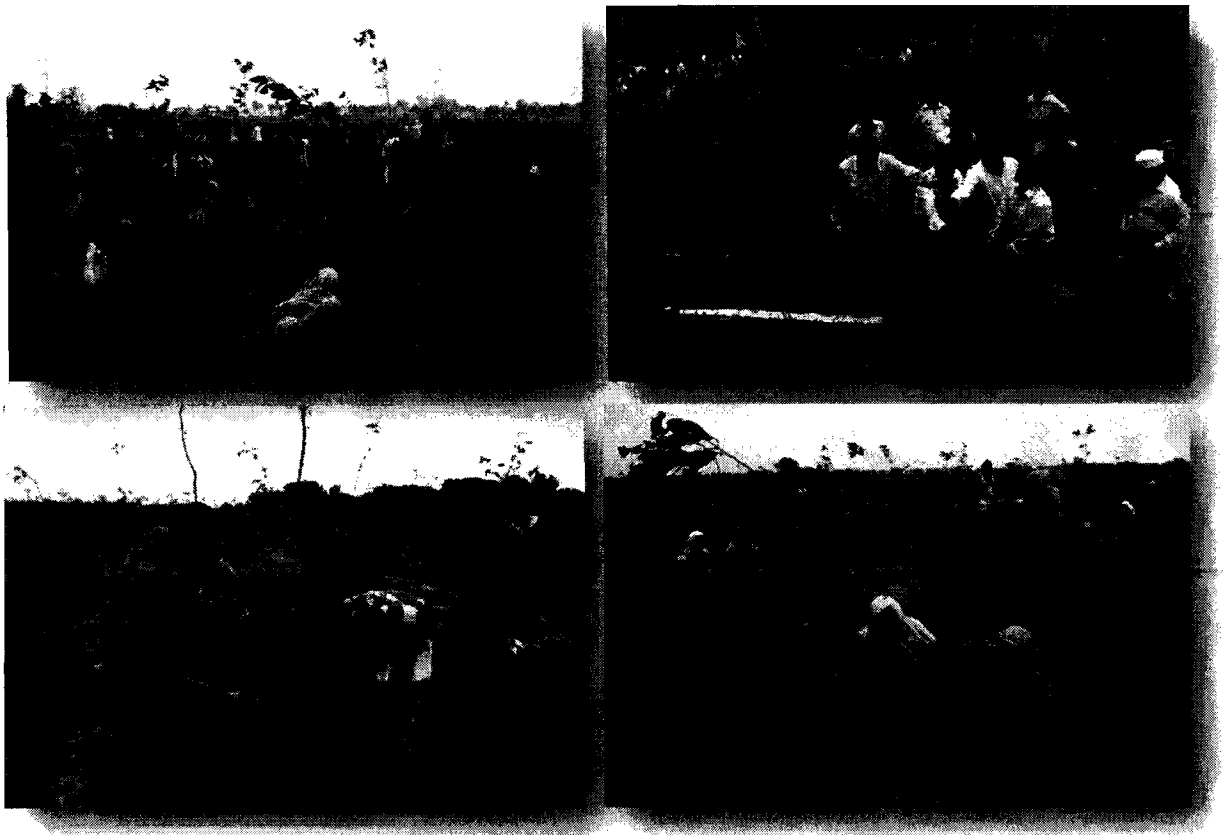

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๖๙

๒.๖ ประเทศอินเดีย

กลายเป็นข่าวดังไปทั่วโลก สำหรับการปลูกต้นไม้ครั้งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลกครั้งหนึ่ง เมื่อชาวอินเดียกว่า ๘๐๐,๐๐๐ คน ได้ออกมาร่วมปลูกต้นไม้กว่า ๕๐ ล้านต้นภายในหนึ่งวัน จนกลายเป็นสถิติโลกของกินเนสบุ๊ก

การมีส่วนร่วมของประชาชน : เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นที่รัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย เมื่อชาวอินเดียกว่า ๘๐๐,๐๐๐ คน ได้ออกมาร่วมกันปลูกต้นไม้กว่า ๕๐ ล้านต้นภายใน ๑ วัน ซึ่งถือว่าเป็นการทำลายสถิติเดิมที่ประเทศปากีสถานเคยทำไว้ที่ ๘๔๐,๐๐๐ ต้นภายในหนึ่งวัน โดยผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในโครงการนี้คือรัฐบาลท้องถิ่นรัฐอุตตรประเทศ ซึ่งผู้ที่ออกมาร่วมปลูกต้นไม้ครั้งนี้ มีตั้งแต่ นักเรียน พ่อค้า แม่ค้า นักกฎหมาย ตลอดจนเจ้าหน้าที่รัฐบาล

การเพิ่มพื้นที่ป่า : AkhileshYadav นายกรัฐมนตรีของรัฐบาลประเทศกล่าวว่า การทำลายสถิติครั้งนี้ มีขึ้นเพื่อทำให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติ ซึ่งทางรัฐบาลอินเดียจริงจังกับการปลูกป่าเหล่านี้มาก โดยมีการอนุมัติงบประมาณกว่า ๖.๓ พันล้านดอลลาร์ หรือราว ๒ แสนล้านบาทเพื่อใช้ในการขยายพื้นที่ป่า และตั้งเป้าไว้ว่าจะมีพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นถึง ๒๓๕ ล้านเอเคอร์ หรือราว ๙๕ ล้านตารางกิโลเมตร ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๗๐

๓. การป่าไม้ในเมืองของประเทศไทย

การรณรงค์ปลูกต้นไม้ในเมืองมีมาแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชหัตถเลขาพระราชทานเจ้าพระยาวรวงศ์ไพฑิลันธ์ ทรงให้คำแนะนำและมีพระกระแสรับสั่ง กำหนดชนิดต้นไม้และตำแหน่งปลูกรวมทั้งวิธีการปลูกโดยละเอียด ทรงรู้จักต้นไม้มากกว่า ๙๐ ชนิด แต่การรณรงค์ของพระองค์มีวัตถุประสงค์เพื่อความร่มรื่นสวยงาม ด้วยในยุคนั้นอากาศในกรุงเทพฯ ยังไม่มีมลพิษเท่าปัจจุบัน

หน้าที่การปลูกต้นไม้เป็นหน้าที่ของกรมนคราทรซึ่งต่อมาตกเป็นหน้าที่ของ กรุงเทพมหานคร ส่วนเมืองต่าง ๆ ที่ว่าราชอาณาจักรตกเป็นหน้าที่ของเทศบาล ซึ่งการปลูกต้นไม้ในเมืองทั้งหมดเป็นการปลูกเพื่อความสวยงามและความร่มรื่นเป็นสำคัญ

ผลของการพัฒนาเมืองที่แออัดและการติดขัดของการจราจรทำให้เกิดปัญหาหมอกพิษรุนแรงขึ้น การปลูกต้นไม้ใหญ่จึงเริ่มมามองในด้านการศึกษาและสุขภาพของประชาชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรวมทั้งกรมป่าไม้ได้เริ่มงานวิจัยเกี่ยวกับความสามารถของต้นไม้ในเชิงการดูดซับ ก๊าซพิษและโลหะหนักมากขึ้น

ปัจจุบัน กรมป่าไม้กำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาและจัดตั้งหน่วยงานการป่าไม้เมืองขึ้นโดยขยายงานจากสำนักงานจัดการป่าชุมชนที่เน้นด้านเศรษฐกิจและสังคม มาเน้นแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมือง

❖ ตัวอย่างความสำเร็จในการฟื้นฟูป่าระดับประเทศ

ป่าไม้ในประเทศไทยได้รับการกำกับดูแลจากรัฐคือกรมป่าไม้ และกรมอุทยานฯ แต่การดำเนินการที่ไม่หลากหลายไม่อยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริง เช่น การขีดวงป่าไม้ ห้ามคนเข้า ถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน แต่ในขณะเดียวกันกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเอง ได้มีการรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนร่วมกำหนดมาตรการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งในชนบทและชุมชนเมือง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑) มูลนิธิ

มูลนิธิอิศรเทพ และ หนังสือพิมพ์แลสังคม : โครงการปลูกป่าชุมชนเฉลิมพระเกียรติ ณ บ้านหัวฝาย ตำบลพระธาตุผาแดง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก บนเนื้อที่ ๙,๘๑๐ ไร่เศษดำเนินการ โดย มูลนิธิอิศรเทพ และ หนังสือพิมพ์แลสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกไม้ยืนต้น เป็นป่าชุมชน ให้มีไม้ยืนต้นเพิ่มขึ้น ในป่าเสื่อมโทรม ปีละ ๓,๐๐๐ ไร่ โดยแบ่งประเภทการปลูกไม้ชนิดต่าง ๆ ดังนี้

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๗๑

ประเภท	ชนิดต้นไม้	จำนวน
๑. ใช้ประโยชน์เนื้อไม้ ประเภท ไม้เด่นทรงคุณค่า	ตะเคียนทอง ยางนา สัก จำปาทอง มะฮอกกานี พะยอม มะค่า	๑๒๐,๐๐๐ ต้น ๔๐ ต้น/ไร่
๒. ใช้ประโยชน์เนื้อไม้ ประเภท ไม้โตเร็ว	กระถินเทพา เพาโลเนีย	๑๒๐,๐๐๐ ต้น ๔๐ ต้น/ไร่
๓. ไม้ผล	กระท้อน มะปราง ขนุน สะตอ มังคุดเงาะ ระกำ	๑๒๐,๐๐๐ ต้น ๔๐ ต้น/ไร่
๔. ผักสวนครัว	ผักป่าชนิดต่าง ๆ ผักพื้นบ้านต่าง ๆ	๖๐๐,๐๐๐ ต้น ๒๐๐ ต้น/ไร่
๕. พืชหัว	กลอย ชিং ข่า กระจ่าง ขมิ้น	๖๐๐,๐๐๐ ต้น ๒๐๐ ต้น/ไร่
๖. สมุนไพร	ฝาง พริกไทย กานพลู ย่านาง	๓๐๐,๐๐๐ ต้น ๑๐๐ ต้น/ไร่
๗. พืชพลังงาน	สบู่ดำ ปาล์มไม้โตเร็วเพื่อเป็นฟืน ถ่านไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ	๑๒๐,๐๐๐ ต้น ๔๐ ต้น/ไร่

นอกจากนี้ เพื่อให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการปลูกป่า และอนุรักษ์ป่ามีรายได้มีงานทำจากการรับจ้างปลูกป่าและบำรุงรักษาป่า จากการอาศัยพืชสมุนไพรและพืชล้มลุกในการดำรงชีพใช้ประโยชน์จากฝายเก็บกักน้ำ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕ - ๒๕๖๒ โดยปีงบประมาณ ๒๕๕๕ ปลูกป่าชุมชนจำนวน ๓,๐๐๐ ไร่ และปีต่อ ๆ ไป ปีละ ๓,๐๐๐ ไร่ จนกว่าจะครบจำนวน ๙,๘๑๐ ไร่เศษ โดยกำหนดระยะเวลาดำเนินการ ปี ๒๕๕๕ ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๕ ปลูกจำนวน ๓,๐๐๐ ไร่ เพื่อปลูกไม้ยืนต้น เป็นป่าชุมชน ใช้งบประมาณปีละ ๑๐,๘๐๐,๐๐๐ ล้านบาท เริ่มจากซื้อกล้าไม้ ตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๕ เพื่อเตรียมปลูก และบางอย่างปลูกด้วยเมล็ด กล้าไม้บางอย่าง ขอรับการสนับสนุนจากกรมป่าไม้ กล้าไม้บางอย่างซื้อจากเอกชนไม้ที่ใช้ปลูก ได้แก่ ต้นสักทอง ต้นสะเดา ต้นกระถินยักษ์ ต้นมะม่วงหิมพานต์ ต้นยางนา ต้นมะรุ้ม ต้นซีเหล็ก ต้นกล้วยน้ำว้า กล้วยหอม รวมทั้งบำรุงรักษา รวมงบประมาณที่ใช้ ปีละ ๑๐,๘๐๐,๐๐๐ บาท

ผลประโยชน์ที่จะได้รับ คือจะได้ป่าชุมชนเป็นไม้ยืนต้น จำนวน ๑๒๐,๐๐๐ ต้น เนื้อที่ป่าที่จะลดการบุกรุก จำนวน ๓,๐๐๐ ไร่ ต่อปี โดยชาวบ้านจะลดการบุกรุกป่า หันมาดูแลอนุรักษ์ป่าไม้แทนพืชสมุนไพร และไม้ล้มลุก ใช้เป็นอาหารและเป็นรายได้ของชุมชน ปลูกบนเนื้อที่ ๓,๐๐๐ ไร่ อีกทั้งยังช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้ดีขึ้น มีงานทำ ลดการบุกรุกทำลายป่า มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชน เกิดความสามัคคี ในการใช้ทรัพยากรป่าและทรัพยากรน้ำ ร่วมกัน และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๒) หน่วยงานภาครัฐ

(๑) กรมป่าไม้ โดยสำนักส่งเสริมการปลูกป่า ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน

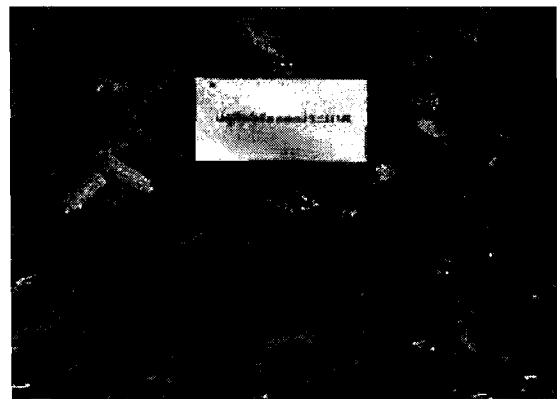
กรมป่าไม้ โดยสำนักส่งเสริมการปลูกป่า ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริม สนับสนุนการปลูกป่าของหน่วยงานภาคเอกชน องค์กรเอกชนและประชาชนทั่วไป ที่จะ

การปฏิบัติการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๗๒

ร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่า กำหนดให้มีโครงการปลูกป่าเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนหน่วยงานภาคเอกชน องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป ให้ตระหนัก เข้าใจ เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ และลดภาวะวิกฤตด้านทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งสร้างการจ้างงาน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ระยะเวลาดำเนินโครงการปี พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๐ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหน่วยงานภาคเอกชน องค์กรเอกชนและประชาชนทั่วไป และงบประมาณของกรมป่าไม้

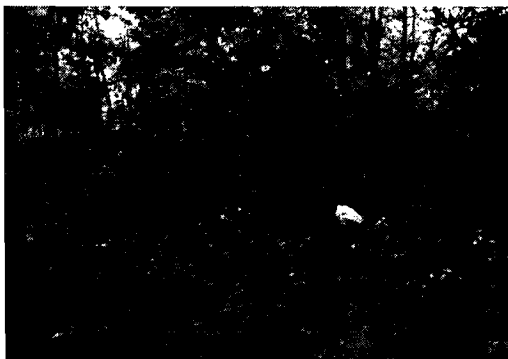
(๒) การปลูกต้นไม้ในเขตปฏิรูปที่ดิน

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดตากจัดโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ เพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมภายในเขตปฏิรูปที่ดิน ณ บ้านห้วยนกแล อ.แม่ระมาด จ.ตาก ร่วมกับผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีการตรวจเยี่ยมกิจกรรมศูนย์เรียนรู้ ในเขตปฏิรูปที่ดิน

บ้านห้วยนกแล อ.แม่ระมาด จ.ตาก

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสกลนคร จัดกิจกรรมปลูกป่า ภายใต้โครงการไม้เศรษฐกิจในเขตปฏิรูปที่ดิน ปี ๒๕๕๙ ณ ป่าชุมชนบ้านคำเจริญ ตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร โดยมีเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. สกลนคร และเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน บ้านคำเจริญ บ้านคำข่า บ้านคำข่าน้อย ร่วมกันปลูกต้นไม้

บ้านคำเจริญ ต.ไร่ อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร

๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๓.๑ องค์กรบริหารส่วนตำบลเพนียด จ.ลพบุรี

จุดชมวิวเขาตะเกียบ ตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ว่างเว้นจากการทำบุญในช่วงวันหยุดยาวเข้าพรรษา แวะมาชมความงดงามของทุ่งดอกตะแบกที่กำลังเบ่งบานอวดสีสันสดใสม่วงอมชมพูสลับกับสีเขียวทึบ เป็นแนวยาวเต็มเทือกเขานับพันไร่ ซึ่งถือเป็นแลนด์มาร์คแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแห่งใหม่ของจังหวัดลพบุรีล่าสุดองค์กรบริหารส่วนตำบลเพนียดได้ติดป้ายบอกเส้นทางเข้าสู่ทุ่งตะแบก เพื่อป้องกันไม่ให้นักท่องเที่ยวสับสนหรือหลงป่า พร้อมทั้งปรับพื้นที่บางส่วนเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินเท้าเข้าสู่พื้นที่บริเวณชายป่าของทุ่งตะแบกได้ง่ายขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของการกระตุ้นเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว ตามโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งแหล่งท่องเที่ยว” โดยดอกตะแบกที่นี่คาดว่าจะบานไปจนถึงสิ้นเดือนสิงหาคมนี้ นอกจากนี้ อำเภอโคกสำโรง และ อบต. เพนียด ได้ร่วมสำรวจเส้นทางปั่นจักรยานผ่านทุ่งดอกตะแบกบานเขาตะเกียบ บนพื้นที่กว่า ๕๐๐ ไร่ ที่ใช้เป็นพื้นที่เก็บกักน้ำไว้ใช้ ด้านการเกษตร ซึ่งการสำรวจเส้นทางดังกล่าวเพื่อใช้เป็นเส้นทางปั่นจักรยานของบรรดานักปั่นที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติอย่างครบวงจร

๔. ผลที่ได้จากการปลูกต้นไม้ในรูปแบบของป่าชุมชน

๔.๑ ป่าชุมชน ความหวังของป่าไม้ไทย

รัฐธรรมนูญใหม่ได้แสดงถึงเจตนารมณ์ ในการกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสู่ประชาชนและชุมชนไว้อย่างชัดเจน โดยได้บัญญัติถึงบทบาทของประชาชน ชุมชน และองค์กรเอกชนในรูปแบบต่าง ๆ ไว้ในมาตราต่าง ๆ พอจะสรุปได้ดังนี้

๔.๒ หน้าที่ของแต่ละภาคส่วน การปลูกและการดูแลรักษา

- ด้านสิทธิและหน้าที่ของประชาชนและชุมชน

บุคคลมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางธรรมชาติ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (มาตรา ๕๖) สำหรับบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมก็มีสิทธิดังกล่าวต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเช่นกัน รวมทั้งสิทธิอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีต ประเพณี ศิลปและวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (มาตรา ๕๖)

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๗๔

นอกจากนี้ บุคคลยังมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจงเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ และมีสิทธิเสนอความเห็นเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมใด ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้สำคัญอื่นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่นก่อนที่จะมีการอนุญาต หรือดำเนินการ (มาตรา ๕๙) และมีสิทธิฟ้องหน่วยงานของรัฐ ทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น หากไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

● ด้านหน้าที่ของรัฐ

สำหรับหน้าที่ของรัฐนั้น จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน (มาตรา ๗๙)

● ด้านหน้าที่ขององค์กรท้องถิ่น

องค์กรท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ ในการส่งเสริมและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ (มาตรา ๒๙๐) เมื่อพิจารณาจากสาระของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ประกอบกับ แผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ภายใต้นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.๒๕๔๐ - ๒๕๕๙ ในส่วนของนโยบายและแนวทางดำเนินการจัดการทรัพยากรป่าไม้ จะพบว่าทุกหน่วยงานต่างก็ส่งเสริมแนวคิดที่ให้ “คนอยู่ร่วมกับป่า” ได้ ซึ่งหลายฝ่ายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานด้านป่าไม้ต่างก็ยอมรับว่าพระราชบัญญัติป่าชุมชนที่อยู่ระหว่างการแก้ไขนั้นเป็นความหวังและทางรอดของป่าไม้ประเทศไทย

๕. การเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์และฟื้นฟูต้นไม้ใหญ่ในบริบทของเมืองและป่าเศรษฐกิจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ปัจจุบัน คนไทยตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ การดูแลรักษาต้นไม้ขนาดใหญ่ มักหลีกเลี่ยงการโค่นหรือตัดทิ้ง แต่คำนึงถึงหลักการตัดแต่ ที่ถูกต้อง ตัวอย่างจาก

❖ รายการเรื่องเล็กเขย่าโลก ตอน คน-เมือง-ต้นไม้

สืบเนื่องจาก เมื่อวันที่ ๑๑ เม.ย.๕๙ ได้มีคนโพสต์ภาพการตัดต้นไม้ริมถนนประชาชน บริเวณตลาดบองมาเข้ จากนั้นก็มีคนให้ความสนใจและคนแสดงความคิดเห็นมากเป็นพันโพสต์ ซึ่งปกติ มีการตัดต้นไม้ตลอดแนวตั้งแต่วัดเสมียนนารีเป็นต้นมาอยู่แล้ว แต่ ๒ - ๓ เดือนที่ผ่านมา มีการตัดที่ต่างไปจาก ปีก่อน ๆ เช่น ต้นไม้ขนาดใหญ่ ให้ร่มเงา จะถูกตัดตลอดแนว ทำให้ประชาชนที่อาศัยในละแวกนั้น เกิดความรู้สึก เศร้า ร้อน และทำอะไรไม่ได้ แต่การตัดต้นไม้ลักษณะนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นแห่งแรก เช่น การตัดต้นไม้โพธิ์ บริเวณ

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๗๕

ตลาดโบ๊เบ๊

หน้าบริเวณถนนเสือป่า

อ.ท่าวังผา จ.น่าน

บึงปลาญชัย จ.ร้อยเอ็ด

ในขณะที่เราต้องการร่มเงาจากต้นไม้ แต่ทำไมเราจึงตัดต้นไม้เหล่านั้นทิ้ง แล้วถ้าไม่ตัดทิ้งจะเกิดอันตรายอย่างไรหรือไม่ มีทางเลือกอื่นอีกหรือไม่ที่จะรักษาร่มเงา ให้เกิดควบคู่กับการเจริญเติบโตของเมือง ทางเลือกนั้นคืออะไร

การสำรวจสถานการณ์ต้นไม้ใหญ่ในกรุงเทพฯกับหลายเมืองใหญ่ในต่างประเทศ พบว่า ๓๐ ปีก่อน สิงคโปร์ร้อนกว่ากรุงเทพฯเพราะอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรมากกว่า แต่วันนี้สิงคโปร์มีต้นไม้อยู่ครึ่งเกาะ อากาศ เย็นสบายกว่ากรุงเทพฯ ในขณะที่ ณ วันนี้ กรุงเทพฯมีต้นไม้เพียง ๑๐ กว่า% ของพื้นที่ น้อยกว่าสิงคโปร์ ๔ เท่า และน้อยกว่า เชียงไฮ้ ๓ เท่า นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ประกาศว่าสิงคโปร์เป็น Garden city แม้จะมีพื้นที่ จำกัดแต่ก็ต้องมีต้นไม้ ๕๐% ของพื้นที่ให้ได้ โดยยึดหลักว่าการพัฒนาเมืองต้องเอาสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นตัวตั้ง คนที่ตัดต้นไม้คือคนที่สร้างมลภาวะในอากาศ จึงมีบทลงโทษคนตัดต้นไม้ โดยการปรับเป็นเงินที่สูงมาก โดยถือว่าเป็นคนตัดต้นไม้ ซึ่งถือว่าเป็นสมบัติของชาติ

การปฏิบัติการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๗๖

กลางนครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา มี Central Park ที่เป็นสวนป่าขนาด ๒,๑๓๒ ไร่ มีต้นไม้ อย่างน้อย ๒๕,๐๐๐ ต้น มีทั้งไม้พื้นเมืองและไม้ต่างถิ่น และเป็นที่อยู่ของนกประจำถิ่น นกอพยพ สัตว์เลี้ยงลูก ด้วยนม สัตว์เลื้อยคลาน และปลามากมาย

เกือบครึ่งหนึ่งของกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เป็นพื้นที่สีเขียว มีสวนสาธารณะ ๓,๐๐๐ แห่ง มีสวนเล็ก ๆ ๓,๐๐๐,๐๐๐ แห่ง เขตอนุรักษณ์ธรรมชาติ ๒ แห่ง ประมาณว่ามีต้นไม้ ๘,๐๐๐,๐๐๐ ต้น ในกรุงลอนดอน บางต้น มีอายุถึง ๒,๐๐๐ ปี จนถูกขนานนามว่า “ป่าเมืองที่ใหญ่ที่สุดของโลก”

ปัจจุบันพื้นที่กรุงเทพฯ ถือเป็นพื้นที่ที่มีพื้นที่สีเขียวน้อยที่สุดในเอเชีย สืบจากโดย The Economist Intelligence Unit ที่ประเทศอังกฤษ พบว่า กรุงเทพฯ มีพื้นที่สีเขียวเพียง ๓ ตร.ม. ต่อประชากร ๑ คน ซึ่งถือว่าน้อยมาก เมื่อเทียบกับ สิงคโปร์ ซึ่งมีพื้นที่สีเขียว ๖๖ ตร.ม. ต่อประชากร ๑ คน กรุงกัวลาลัมเปอร์ มาเลเซียมีพื้นที่สีเขียว ๔๔ ตร.ม. ต่อประชากร ๑ คน ขณะที่ค่ามาตรฐานของเมืองที่น่าอยู่ปลอดภัย ขององค์การอนามัยโลก คือ ๑๐ ตร.ม. ต่อประชากร ๑ คน หากปล่อยไว้เช่นนี้ เมืองหลวงของไทยก็คงไม่น่าอยู่ และเป็นเมืองที่ไม่ปลอดภัยจากมลพิษได้

เหตุที่เมืองใหญ่ในหลาย ๆ ประเทศให้ความสำคัญกับการมีต้นไม้ในเมือง เพราะต้นไม้ มีประโยชน์ ต่อผู้คนในเมืองมหาศาล เช่น ดูดซับฝุ่น คว้น ไอพิษต่าง ๆ ในอากาศ และปล่อยก๊าซออกซิเจนที่คน ต้องการออกมา ต้นไม้ให้ร่มเงา ให้ความเย็นด้วยการคายน้ำออกมา ซึ่งมูลนิธิโลกสีเขียวได้เคยทำการ ทดลองง่าย ๆ โดยเปรียบเทียบกับใต้ร่มไม้และลานจอดรถ วัดอุณหภูมิต่อเนื่องทุกชั่วโมง รวม ๗ ครั้ง ปรากฏว่าในช่วงเวลาอากาศร้อนที่สุดของวัน คือ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๔.๐๐ น. อุณหภูมิระหว่างใต้ร่มไม้ กับลานจอดรถต่างกันถึง ๑๐ องศาเซลเซียส และมากกว่าร่มเงา ต้นไม้ยังเป็นเครื่องเยียวยาจิตใจให้มนุษย์อีก

ทั้งนี้ ส่งผลต่อการรักษาผู้ป่วยทางจิตเวชด้วย เพราะคนไข้จะเครียดและอาละวาด พบว่า ถ้าอยู่ใน สภาพแวดล้อมที่ดี ทำให้คนไข้ผ่อนคลายแม้ว่าปัจจุบันเครื่องมือทางการแพทย์และยาเจริญขึ้นมา

การตัดต้นไม้ในแนวสายไฟ ในหลายประเทศที่ใช้กัน ไม่ใช่วิธีตัดกุด หรือตัดทิ้ง แต่ใช้วิธีตัด แนวนอน ซึ่งขณะนี้ กทม. เอง มีการทำงานร่วมกัน ผู้เชี่ยวชาญด้านต้นไม้ใหญ่จะได้รับเชิญเข้าไปอบรม ให้บุคลากร กทม. และอีกกลุ่มคือ ผู้ประกอบการที่ทำงานเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ เช่น สร้างคอนโด ห้างสรรพสินค้า ซึ่งจะเป็นพื้นที่เดิมที่มีต้นไม้ใหญ่ ก็ตัดทิ้งหมดซึ่งไม่จำเป็นต้องทำให้โล่งทั้งผืนโดยตัด ต้นไม้ แต่เมื่อตัดต้นไม้แล้ว ก็ต้องไม่นำต้นไม้ใหญ่มาใส่ซึ่งต้นไม้เหล่านี้ ไม่มีรากแก้วก็ต้องค้ำกันตลอดชีวิต

อาชีพรุกขกร เป็นทางเลือกที่สามารถรักษาต้นไม้ให้อยู่ร่วมกับมนุษย์ได้โดยไม่ให้เกิดความเสียหาย ทั้งจากต้นไม้ และจากการตัดต้นไม้ผิดวิธี ที่ผ่านมามีปัญหา คือ

๑. ตัดแต่งต้นไม้ผิดวิธี
๒. ไม่ได้เตรียมพื้นที่ให้รากของต้นไม้เจริญเติบโต

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๗๗

ต้องยอมรับว่า ประเทศสิงคโปร์ เวลาปลูกต้นไม้ จะมีพื้นที่ให้รากเจริญเติบโต แผ่ขยายพอร และมีการตัดแต่งรากที่ไม่เหมาะสม การตัดต้นไม้ที่ถูกต้องคือการตัดหน้าหนาว เพราะต้นไม้จะเริ่มผลัดใบก็จะดึงอาหารที่เคลื่อนย้ายได้เข้ามาอยู่ในลำต้น อาทิ ต้นจามจุรี กิ่งที่ไม่ได้รับแสงแดดจะแห้งตายไปเอง รุกขกรจึงมีหน้าที่สำรวจกิ่งแห้ง แล้วตัดกิ่งแห้งทิ้งไป และต้องตัดให้ต้นมีความสมดุล ไม่ให้เปียดกันจนล้ม

เมื่อโลกร้อนขึ้น การประหยัดพลังงาน ก็คงต้องปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการประหยัดพลังงาน ซึ่งปัจจุบันมีการรวมกลุ่มเพื่อปกป้องต้นไม้ใหญ่ และไม่ให้มีการตัดต้นไม้ใหญ่ในเมือง ตัวอย่างการปลูกต้นไม้ใหญ่ ที่ประชาชนเวสตัน ๑ มีทั้งต้นยางนา มะฮอกกานี ซึ่งทางราชการมาปลูกให้ แต่เป็นการปลูกหลังจากตัดต้นไม้เก่าแล้ว เพื่อขยายถนน โดยปลูกตั้งแต่ต้นเล็ก ๆ และชาวบ้านช่วยกันดูแล อีกประการคนในชุมชนมีความร่วมมือ และเลยไปถึงภาครัฐ

เช่นเดียวกับอุโมงค์ต้นไม้ (ต้นประดู่) ที่ ซ.สุขุมวิท ๒๖ ถึงพระราม ๔ ที่คนช่วยกันดูแล อยู่ร่วมกับคนและเสาไฟฟ้าได้เป็นอย่างดี อีกประการเราไม่ต้องไปดูซากุระที่ญี่ปุ่น ประเทศไทยมีทั้งต้นคูณ ชมพูพันธุ์ทิพย์ หางนกยูง เป็นความสวยงามอยู่แล้วเช่นกัน

ทางหนึ่งที่เราจะสามารถรักษาความร่มรื่น น่าอยู่ ในเมืองใหญ่ คือ เริ่มต้นจากการปลูกต้นไม้ ถ้าปลูกไม่ได้ ก็ช่วยเป็นหูเป็นตา ไม่ให้ต้นไม้ใหญ่ถูกตัด

❖ รายการสนามข่าว ๗ สี ตอน “รักป่า ไม่ตัดไม้ แต่ไม่มีไม้ใช้จะแก้ปัญหาอย่างไร”

ก่อนหน้านี้มีกระแสต่อต้านไม้ให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) ตัดไม้สักในป่าเศรษฐกิจในพื้นที่ได้รับอนุญาต ขายให้ บริษัท ผู้รับเหมา เพื่อก่อสร้างอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ ขณะทีหลาย ภาคส่วนเห็นว่าหนทางเดียวที่จะเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ได้ ในปัจจุบันคือ การปลูกป่าเศรษฐกิจเท่านั้น สวนป่าแม่หอพระมีส่วนที่แยกระหว่างป่าเศรษฐกิจกับป่าอนุรักษ์และแนวทางการเพิ่มพื้นที่ป่าเศรษฐกิจในปี ๒๕๕๙ ออป. ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะมีอายุครบ ๖๙ ปี มีอำนาจหน้าที่

๑. ดำเนินธุรกิจในการพัฒนาที่ดินสวนป่าให้เป็นสวนป่าเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

๒. ส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

๓. พัฒนาระบบและสร้างกลไกให้เศรษฐกิจ

๔. สร้างระบบตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศได้รับอนุญาตให้ตัดต้นไม้และขายได้อย่างถูกต้อง ตามกฎหมายตามหลักทฤษฎีวิวัฒนาการ

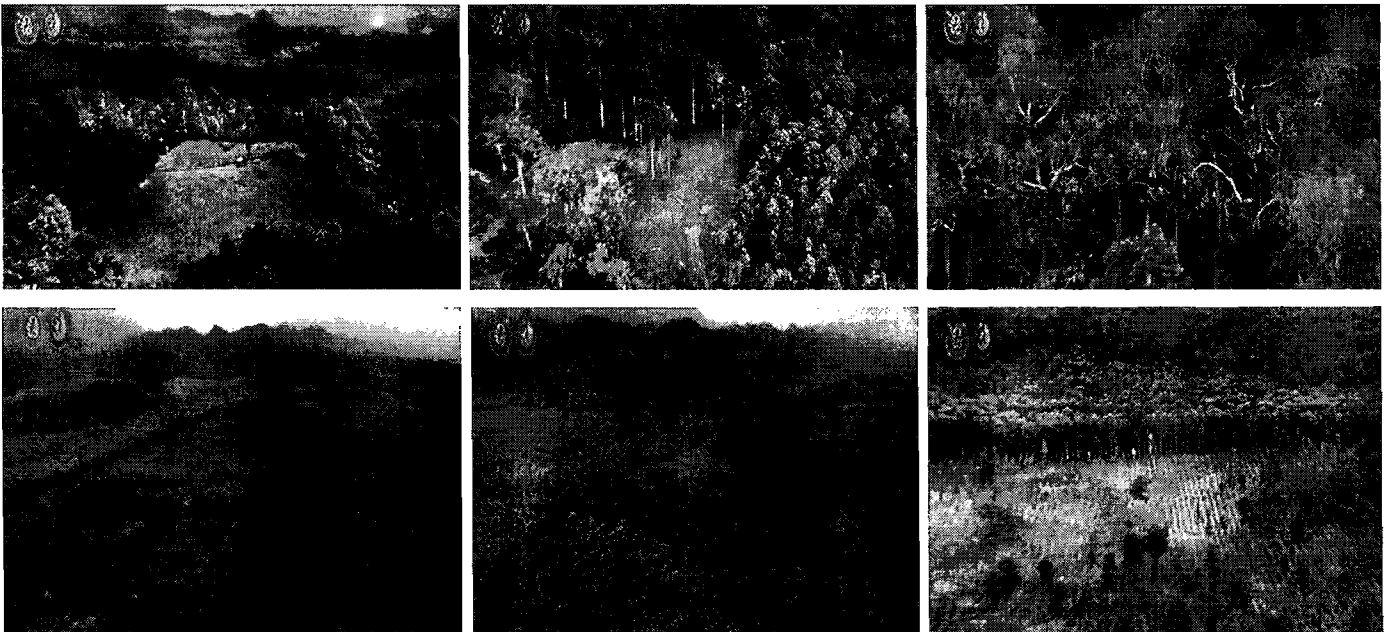
ปัจจุบันมีพื้นที่ป่าเศรษฐกิจรวม ๑,๑๕๘,๐๐๐ ไร่ กระจายอยู่ทั่วประเทศ ๒๔๕ สวนป่าแบ่งเป็นสวนป่าไม้สัก ๖๒๐,๐๐๐ ไร่ สวนป่าไม้ยางพารา ๘๘,๗๒๗ ไร่ สวนป่าไม้โตเร็ว ๒๔๘,๐๐๐ ไร่ และสวนป่าอื่น ๆ และพื้นที่เพื่ออนุรักษ์ ๒๐๑,๒๓๓ ไร่ ได้มีผลผลิตจากสวนป่าเป็นวัตถุดิบเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมไม้ และพลังงานทดแทนปีละ ๑,๕๙๖,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อต้น สวนป่าแม่หอพระอำเภออดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ ๑,๒๔๐ ไร่ มีทั้งพื้นที่อนุรักษ์ เช่น พื้นที่อุทยานแห่งชาติ พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ คือพื้นที่ที่เพื่อปลูกป่าและพื้นที่ปลูกต้นไม้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์และปลูกใหม่หมุนเวียนกันไปทำหน้าที่ดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ ปลูกเป็นป่าอนุรักษ์ แต่เมื่อตัดมาแล้วก็ทำหน้าที่ด้านเศรษฐกิจและ ปลูกกลับไปใหม่ วนกันทำเป็นหน้าที่ป่าอนุรักษ์

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง | ๗๘

การอนุรักษ์ป่าไม้ ไม่ใช่การเก็บ แต่เป็นการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน การทำลายป่าคือการเปลี่ยนหน้าที่สถานะของป่าไม้จากป่าไม้กลายเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่ปลูกพืชล้มลุก ความเห็นจากนักวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ยกฤษฎีห้องน้ำเหม็นมาเปรียบเทียบสนับสนุนพื้นที่ป่าเศรษฐกิจว่าเป็นความหวังเดียวที่จะเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ได้หลังจาก ป่าถูกคนบุกรุกและใช้ประโยชน์หมดแล้วกล่าวคือป่าอนุรักษ์ไม่สามารถแก้ปัญหา พื้นที่ป่าถูกทำลาย ๒๖ ล้านไร่ได้เพราะปลูกไม้ทน การแผ้วถางเกิดขึ้นตลอดเวลา เช่นเดียวกับห้องน้ำเหม็นแก้โดยการปิดห้องน้ำ เหมือนปิดป่าเศรษฐกิจไม่ให้ตัดไม้ เลิกตัดไม้ แต่เมื่อมีความสำคัญ ก็ต้องตัด ตัดอย่างไรให้ไม่ยังคงอยู่ “พระราชรัฐ” สำคัญที่สุด

ประชาชนและภาครัฐต้องเข้าใจ ไม้ยังคงมีความต้องการก็ต้องรณรงค์จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนเหมือนที่ ออป. ดำเนินการอยู่ ซึ่งก่อนหน้านี้บริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ต้องการไม้สักขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๘ นิ้วจึงได้ติดต่อขอซื้อจาก ออป.

โดย ออป. ได้สำรวจสวนป่าทั่วประเทศแล้วพบต้นสัก ๒,๐๐๐ ต้น ที่มีขนาดและเหมาะสม อยู่ในพื้นที่สวนป่าแม่หอพระซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติขุนแม่กวง ที่ ออป. ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์เพื่อปลูกป่า เป็นสวนป่า แต่ปรากฏว่าใบอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าสงวนของ ออป. ได้หมดอายุลงเมื่อ ๒๔ กรกฎาคมที่ผ่านมาและขณะนี้อยู่ระหว่างการยื่นขออนุญาตใหม่ โดยการยื่นขออนุญาตต้องได้รับความยินยอมจากคนในท้องถิ่นก่อนซึ่ง ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการให้อนุรักษ์ป่าไม้สักไว้ ทำให้นายกรัฐมนตรีสั่งการให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปดำเนินการ ให้สวนป่าแม่หอพระกลับไปเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งต่อไปกรมป่าไม้จะสามารถอนุญาตให้ชุมชนใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้ง ดูแล เรื่องเงินชดเชยแก่ ออป. ตามหลักเกณฑ์ที่มีอยู่หากไม่อนุญาตให้ต่อสัญญา

สวนป่าแม่หอพระป่าสงวนแห่งชาติขุนแม่กวง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ภาคผนวก ข
รายนามคณะผู้จัดทำรายงาน

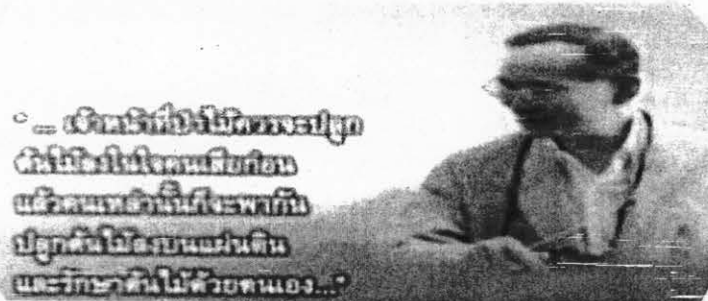
คณะผู้จัดทำรายงาน

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง

๑. นายอำพล จินดาวัฒนะ	ประธานอนุกรรมการ
๒. พลตำรวจเอก ชิดชัย วรรณสถิตย์	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๓. พลเอก ปรากฏ ชลยุทธ	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๔. พลตำรวจเอก เรืองศักดิ์ จริตเอก	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๕. ศาสตราจารย์อิศรา ศานติศาสน์	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๖. พลตำรวจเอก ไตรรัตน์ อมาตยกุล	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๗. นายเพิ่มพงษ์ เชาวลิต	ที่ปรึกษาอนุกรรมการ
๘. นายปิติธรรม ฐิตินนตรี	อนุกรรมการ
๙. นางปรีดา คงแป้น	อนุกรรมการ
๑๐. นายกฤษดา สมประสงค์	อนุกรรมการ
๑๑. นางวณิ ปิ่นประทีป	อนุกรรมการ
๑๒. พลโท วิภพ กิวนนท์	อนุกรรมการ
๑๓. นางเปรมจิต สังขพงษ์	อนุกรรมการ
๑๔. นางสมิตตรา พฤกษ์ไพโรจน์กุล	อนุกรรมการ
๑๕. นางกรรณิการ์ บรรเทงจิตร	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๖. นายเตชิต ชาวบางพรหม	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
-

การปฏิรูปการบริหารจัดการการปลูก
และดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง

เพิ่มพื้นที่การปลูกต้นไม้ในพื้นที่หัวไร่ ปลายนา
ของครัวเรือน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ
และภาคเอกชน

“...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะปลูก
ต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน
แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากัน
ปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดิน
และรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

พระราชดำรัส ณ หน่วยงานพัฒนาต้นน้ำ
ทุ่งจ้อ จ.เชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๙

“...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะปลูกต้นไม้ในใจคนเสียก่อน
แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดิน
และรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

สภาพปัญหาป่าไม้ในประเทศไทย

จากข้อมูลสถิติเกี่ยวกับป่าไม้ ในปี ๒๕๑๖ ระบุว่าประเทศไทยมีพื้นที่ ๕๑๓,๑๑๕ ตารางกิโลเมตร โดยมีเนื้อที่ป่าไม้ร้อยละ ๔๓.๒๑ ของพื้นที่ประเทศ และในปี ๒๕๕๗ มีเนื้อที่ป่าไม้เหลืออยู่ ร้อยละ ๓๑.๖๒ ของพื้นที่ประเทศ

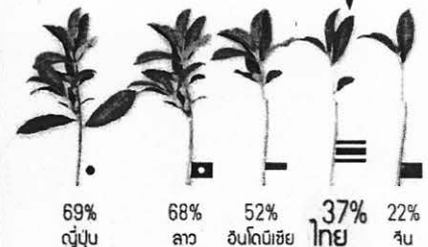
ปัญหาป่าไม้นับเป็นปัญหาที่สำคัญ แม้ว่าหลายปีที่ผ่านมาพื้นที่ป่าของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่จากสถิติการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ก็พบว่า ในแต่ละภาคมีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เป็นจำนวนมาก

การลดลงของป่าไม้

จาก พ.ศ. ๒๕๑๖ พื้นที่ป่าไม้ของ ไทยลดลงทุกปี จนถึงปัจจุบัน เฉลี่ย ปีละกว่า ๑ ล้านไร่ และจากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่า เนื้อที่ป่าของประเทศไทยมีทั้งสิ้น ๑๐๓,๒๕๑,๐๓๑ ไร่ (๓๓.๔๔ % ของพื้นที่ประเทศ) ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ ได้กำหนดเป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของประเทศ หรือ ๑๒๘ ล้านไร่

ป่าไม้ไทย เหลือแค่นี้

คิดเฉลี่ยกับประเทศที่อุดมสมบูรณ์ระดับโลก เมื่อปัจจุบันนี้พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยเหลือเพียง

*หมายถึงพื้นที่ป่าของประเทศไทย

พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยเหลือเพียง 37%

ประเภทของป่าในประเทศไทย

Source: data.worldbank.org/forest-land-woody-cropland (www.forest.go.th)

Infographic Move

พ.ศ. 2506

พ.ศ. 2557

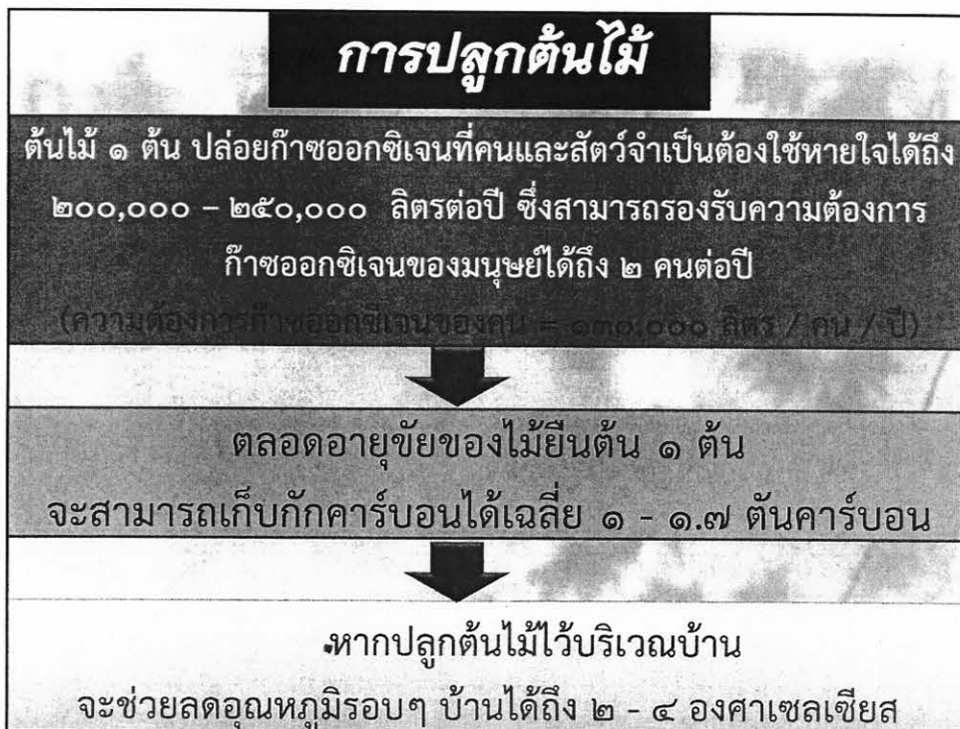
การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในประเทศไทย

ปัจจุบันพื้นที่กรุงเทพฯ ถือเป็นพื้นที่ที่มีพื้นที่สีเขียวน้อยที่สุดในเอเชีย โดยมีพื้นที่สีเขียวเพียง ๓ ตร.ม. ต่อประชากร ๑ คน ถือว่าน้อยมาก เมื่อเทียบกับ

- สิงคโปร์ ซึ่งมีพื้นที่สีเขียว ๖๖ ตร.ม. ต่อประชากร ๑ คน
- กรุงกัวลาลัมเปอร์ มาเลเซียมีพื้นที่สีเขียว ๔๔ ตร.ม. ต่อประชากร ๑ คน

ขณะที่ค่ามาตรฐานของเมืองที่น่าอยู่ปลอดภัยขององค์การอนามัยโลก คือ ๑๐ ตร.ม.ต่อ ประชากร ๑ คน

หากปล่อยไว้เช่นนี้ เมืองหลวงของไทยก็คงไม่น่าอยู่ และจะเป็นเมืองที่ไม่ปลอดภัยจากมลพิษได้

ประเทศภูฏาน

**ปลูกลงต้นไม้ ๑๐๘,๐๐๐ ต้น เทิดพระเกียรติเจ้าชายน้อย
ย้ายจุดยืนประเทศลีเซีย**

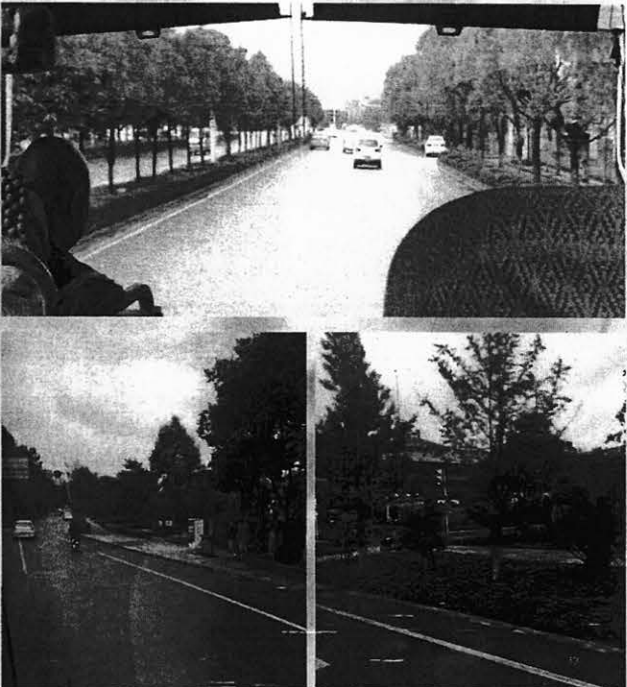
ประเทศจีน

ปลูกลงอินทนิลในจีน ส่งผลให้ประเทศเพิ่มพื้นที่สีเขียว

ประเทศจีน

เป้าหมายปลูก
ต้นไม้ ๒๖,๐๐๐
ล้านต้น ช่วงปี
๒๐๑๑ - ๒๐๒๐
เป็นการร่วมแรง
ร่วมใจกันระหว่าง
ภาครัฐ เอกชน
ประชาชน

ชายพิการจีนสองคน เจี้ย ไห่เซี่ย ตาบอดทั้งสองข้างและ
เจี้ย เวินฉี แขนด้วน สองคนรวมแรงร่วมใจกันพึ่งพาตาและ
แขนของกันและกัน เขาที่จากรัฐบาล ๒๐ ไร่ ปลูกต้นไม้กว่า
หมื่นต้น ช่วยหมู่บ้านพ้นจากน้ำท่วมและภัยแล้ง เปลี่ยนพื้นที่
ว่างเปล่าเป็นพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น

ประเทศเกาหลี

Before

After

เมื่อปี ๑๙๕๕ พื้นที่ป่าของประเทศเกาหลีใต้ เหลือ
แค่ ๓๕ % ของประเทศ วันนี้มีมากกว่า ๖๐%

ประเทศอินเดีย

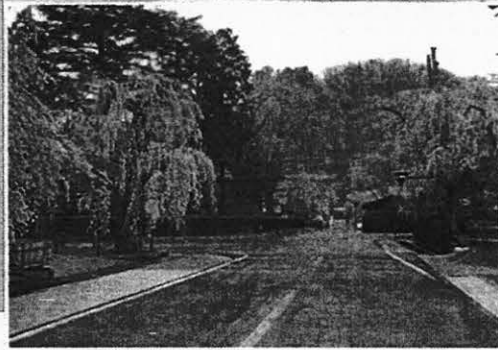

รัฐอุดรประเทศ

ชาวอินเดียกว่า ๔๐๐,๐๐๐ คน ร่วมกันปลูกต้นไม้ ๕๐ ล้านต้นภายใน ๑ วัน

ประเทศญี่ปุ่น

ชมรมคนปลูกต้นซากุระ
The cherry tree Planting
Association กิจกรรมหลัก
คือ ชักชวนให้ประชาชนปลูก
ต้นซากุระคนละต้นใน
สถานที่ที่อนุญาต เช่น
สวนสาธารณะ ภูเขา หรือป่า
ในวันสำคัญต่างๆ

ประเทศเวียดนาม

เวียดนามมีแผนการปลูกต้นไม้ ๔๕,๐๐๐ ต้นตามถนนทั้งลอง
เพื่อทำให้กรุงฮานอยเป็นสีเขียวซึ่งจะทำให้ตั้งแต่เขตบารี
ไปจนถึงศูนย์การประชุมแห่งชาติเต็มไปด้วยสีเขียว

ธนาคารต้นไม้ (Tree Bank)

เป็นองค์กรภาคประชาชนที่ตั้งขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนปลูกต้นไม้ในที่ดินของตัวเอง แล้วขึ้นทะเบียนต้นไม้ประเภทที่ใช้เนื้อไม้ได้ กับธนาคารต้นไม้แต่ละสาขา และมีการประเมินรับรองไว้ในรูปแบบบัญชีธนาคาร

ประชาชน

ยายิ้ม ปลูกต้นไม้ สร้างฝายชะลอน้ำ ด้วย ๒ มือ

ยายิ้มสร้างฝายชะลอน้ำ ๑๖ ฝาย ปลูกต้นไม้กว่า ๙,๙๐๐ ต้น และยังคงทำอย่างต่อเนื่อง ดำเนินตามแนวพระราชดำริ เป็นแบบอย่างกับใครต่อใครหลายคน ที่ตระหนักถึงคุณค่าของความดี เสริมสร้างสังคมให้ตระหนักถึงการทำความดี ซึ่งเป็นตัวอย่างแห่งอัจฉริยะบุคคลผู้นำแห่งการสร้างความคิด

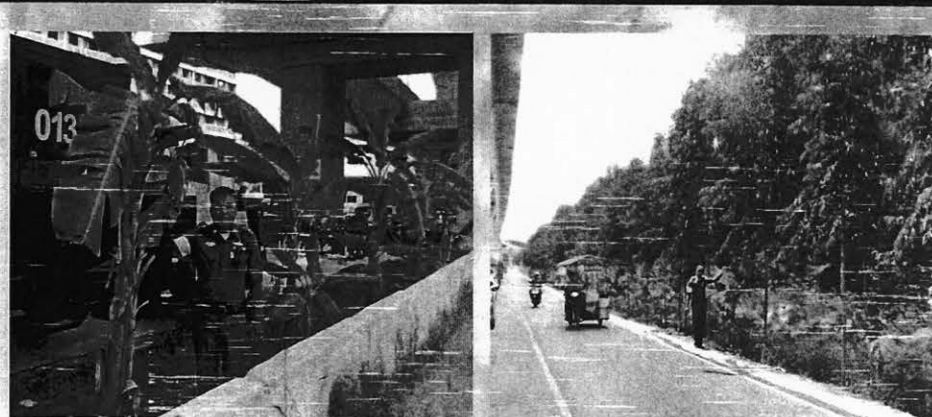

ร้อยตำรวจตรี วิชัย สุริยฤทธิ์ คนต้นแบบปลูกต้นไม้ ๒ ล้านต้น

ร.ต.ต.วิชัย สุริยฤทธิ์
ปลูกต้นไม้ตามที่รกร้าง
ที่ว่างสาธารณะทุกวัน
วันละ ๓๐๐ - ๔๐๐ ต้น
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๑ -
ปัจจุบัน ไม่ต่ำกว่า ๓
ล้านต้นด้วยอุดมการณ์
พึงตนเอง ขยัน และ
แบ่งปัน

ร้อยตำรวจตรี ราชัน ชมสุวรรณ ปลูกต้นไม้ ๕,๐๐๐ ต้น สร้างปอดชาวกรุง

รอง สว.จร.สน.มักกะสัน หาพันธุ์ไม้สัก พิกุล มะม่วง
มาปลูกข้าง สน. ที่รกร้าง และริมถนน มีแนวร่วมเป็น
คนในชุมชนกว่า ๓๐ คน

กลุ่มเครือข่ายต้นไม้ในเมือง

เครือข่ายต้นไม้ในเมือง เกิดจากการรวมตัวกันของประชาชน และองค์กรเอกชน เปิดตัวกลุ่มเพื่อเสนอให้หน่วยงานรัฐจัดระบบการจัดการต้นไม้ในเมืองให้ได้มาตรฐาน แทนที่จะตัดทิ้ง พร้อมปลูกกระแสประชาชนให้หันมาสอดส่องปัญหาต้นไม้ในเมือง ปัจจุบันมีเครือข่ายกว่า ๕๖ องค์กร

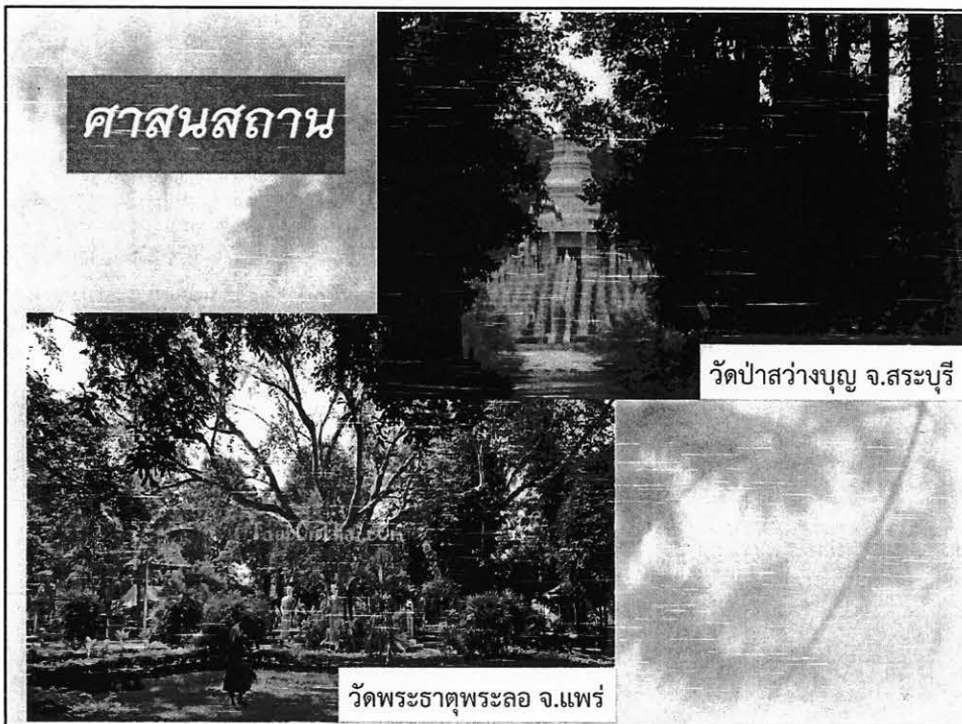
กลุ่ม Big Trees

โครงการจัดทำ ๖๐ สวนถวายสมเด็จพระเทพฯ ๖๐ พรรษา" คือสวนสาธารณะบึงคำศรี โดย ต.ศรีธาตุ จ.อุดรธานี

กิจกรรมปลูกต้นไม้ โดยเทศบาลเทศบาลแก่งดร.สิรินทร์ แก้วละเอียด โตโยต้า และทุก ๆ หน่วยงาน

สวนป่าเบญจกิติ เขตคลองเตย กทม.

เดิมเป็นที่เก็บยานพาหนะของโรงงานยาสูบ ถูกนำมาปรับให้เป็นสวนป่าที่มีพรรณไม้นานาชนิดขึ้นเขียวขจี นับเป็นสวนป่าคล้ายกับสวนป่าธรรมชาติแห่งใหม่ที่จะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งพักผ่อนของคนในเมืองกรุง

โครงการป่าในกรุง ปอดแห่งใหม่ของกรุงเทพมหานคร แหล่งเรียนรู้ การปลูกป่าของ ปศท. และการปลูกป่าเชิงนิเวศแบบยั่งยืน

พื้นที่รกร้างกว่า ๑๒ ไร่ บนถนนสุขาภิบาล ๒ เขตประเวศ จัดสรรสัดส่วนที่ดิน ๗๕% เป็นพื้นที่ปลูกป่านิเวศที่สมบูรณ์ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.อาคิระ มียาวากิ หลักการคือ การสร้างป่าธรรมชาติด้วยพันธุ์ไม้ดั้งเดิม และจัดการโดยแนวคิด “การจัดการที่ดีที่สุดคือ การปล่อยให้ป่าจัดการตัวเอง ร่วมกับองค์ความรู้การปลูกป่าของ ปศท. ในการวิเคราะห์และปรับปรุงดิน ศึกษาพันธุ์ไม้ดั้งเดิม รวมถึงการเลือกใช้พันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

การปลูกป่าทดแทนของบริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย

โครงการปลูกป่านิเวศ เริ่มต้นเมื่อปี ๒๕๕๑ ที่โรงงานโตโยต้าบ้านโพธิ์ จ. ฉะเชิงเทรา เพื่อสร้างพื้นที่สีเขียวและเพิ่มความสมบูรณ์ของระบบนิเวศให้แก่ชุมชนบริเวณโดยรอบโรงงาน

ขยายไปสู่ชุมชนโดยการปลูกป่าชุมชนในโครงการอาสาสมัครรักษา พัฒนาสิ่งแวดล้อม พร้อมใจเทิดไท้องค์ราชาใน จ.เชียงใหม่ มหาสารคาม และอุบลราชธานี เป้าหมายหนึ่งล้านต้น ในปี ๒๕๕๔ โดยใช้พันธุ์ไม้ดั้งเดิมของพื้นที่เพื่อประโยชน์ของชาวบ้าน และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ป่านิเวศ

ผลที่ได้รับจากการปลูกต้นไม้ในรูปแบบป่าชุมชน

ป่าชุมชน ความหวังของป่าไม้ไทย รัฐธรรมนูญใหม่ได้แสดงถึงเจตนารมณ์ ในการกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมสู่ประชาชนและชุมชนไว้อย่างชัดเจน โดยได้บัญญัติถึงบทบาทของประชาชน ชุมชน และองค์กรเอกชนในรูปแบบต่าง ๆ ไว้ในมาตราต่าง ๆ

ด้านสิทธิและหน้าที่ของประชาชนและชุมชน

ด้านหน้าที่ของรัฐ

ด้านหน้าที่ขององค์กรท้องถิ่น

การปลูกต้นไม้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ทุ่งดอกตะแบกบนเขาตะเกาพื้นที่กว่า ๕๐๐ ไร่ เป็นแลนด์มาร์ค
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแห่งใหม่ของ จ.ลพบุรี ตามโครงการ
“หนึ่งตำบล หนึ่งแหล่งท่องเที่ยว”
ใช้เป็นพื้นที่เก็บกักน้ำไว้ใช้
ด้านการเกษตรและสำรวจ
เส้นทางเพื่อใช้เป็นเส้นทางปั่น
จักรยานและการท่องเที่ยว
แบบธรรมชาติอย่างครบวงจร

การสร้างจิตสำนึก
ให้เยาวชนปลูก
และรักต้นไม้

โรงเรียนวัดโป่งน้อย ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่

โรงเรียนบ้านชุมคำ บ้านชุมคำ ม.๕ ต.หนองปลาปาก
อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย

การปลูกต้นไม้
เพื่อเพิ่มมูลค่าทาง
เศรษฐกิจ

การปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

เป็นแนวคิดที่จะให้ประชาชน โดยเฉพาะเกษตรกร ปลูกต้นไม้ที่บ้านที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจในที่ดินทำกินของตนเอง ที่ดินสาธารณะ หรือที่ดินส่วนรวมของชุมชน ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับที่ดิน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาส และเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก

ตัวอย่างการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ตามแนวพระราชดำริปลูกป่า ๓ อย่าง ได้ประโยชน์ ๔ อย่าง

ป่าที่ ๑ ปลูกของกินชอบกิน
อยากกินอะไรก็ปลูกไว้กิน

ป่าที่ ๒ ของใช้ อยากใช้อะไร
ก็ปลูก

ป่าที่ ๓ ไม้ยี่ตัน

ประโยชน์อย่างที่ ๔
ความร่มรื่น ผลผลิตไม้จากป่า ๓ อย่าง
ประโยชน์ ๔ อย่าง

ตัวอย่างการปลูกต้นไม้ควบคู่กับพืชสมุนไพร
จ.อุบลราชธานี

ปลูกสักควบคู่กับพืชสมุนไพร
สักอายุ ๔ ปี

ปลูกสักแทรกในสวนมังคุด
สักอายุประมาณ ๑ ปี

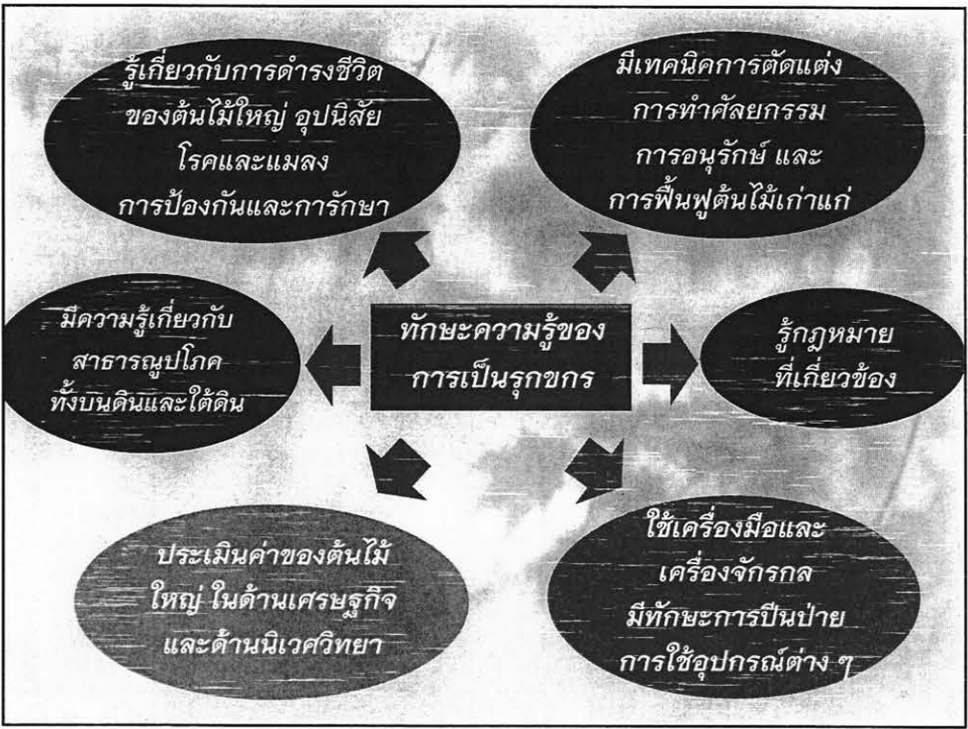
การดูแลรักษาและ
การตัดต้นไม้
ในประเทศต่าง ๆ

การหลีกเลี่ยงการตัดต้นไม้ขนาดใหญ่ ตามหลักรุกขกร (Arboriculture)

เป็นวิชาชีพว่าด้วยการปลูกและจัดการเกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่ (trees) ในต่างประเทศโดยเฉพาะยุโรปและสหรัฐอเมริกามีการจัดตั้ง "สมาคมรุกขกรนานาชาติ"

สำหรับประเทศไทย กฎหมายเกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่ในเมือง ยังไม่มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ แต่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่หลายมาตรา

เน้นเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของต้นไม้ การตัดแต่งและการดูแล จึงต้องกระทำโดยผู้ที่มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่ คือ "รุกขกร" โดยตรง

สหรัฐอเมริกา

ความผิดพลาดในอดีต ที่เจาะ
ต้นไม้ให้เป็นอุโมงค์ เปลี่ยน
ความคิดในทางสร้างสรรค์
ทุกอย่างก็เปลี่ยนไป ตั้งแต่นั้นมา
ก็ทำการเก็บอนุรักษ์ และ
ปลูกทดแทนต้นไม้ที่ตาย

**การหลีกเลี่ยงการตัด
ต้นไม้ขนาดใหญ่
ในต่างประเทศ**

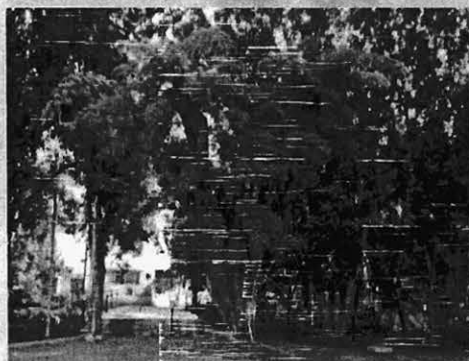

การโค่น ย้าย และตัดแต่งต้นไม้ใหญ่ในเมือง

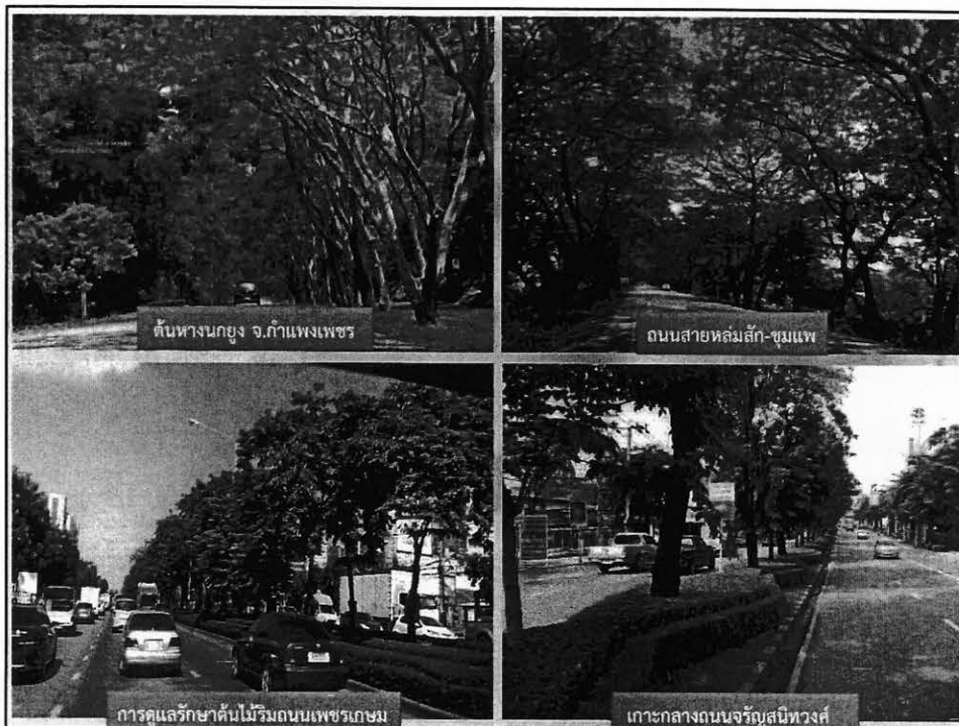

ต้นหูช้าง ซึ่งทีมรุกขกรรมกู้คืนชีวิตได้สำเร็จ ที่สถาบันเอเชีย ตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์รังสิต

ปัจจัยที่ประสบความสำเร็จ

๑. มีผู้นำและนโยบายที่เข้มแข็ง (Political Will)
๒. มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน
๓. สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วม
๔. มีการบูรณาการทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน
๕. มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและชุมชน ให้เป็นเจ้าของและมีส่วนร่วม
๖. สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ร่าง
 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
 ว่าด้วยการบริหารจัดการการปลูกและ
 ดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง พ.ศ.

การปลูกต้นไม้

หมายถึง ต้นไม้ที่ปลูกเป็นต้นไม้ยืนต้น
 ที่ประชาชนทั่วไปสามารถนำมาปลูกได้
 และให้รวมถึง การปลูกไม้ ๓ อย่าง
 ประโยชน์ ๔ อย่าง ตามพระราชดำรัส
 และอื่น ๆ

การดูแลต้นไม้

หมายถึง กระบวนการในการดูแลต้นไม้
เพื่อให้ต้นไม้ยืนต้นอยู่รอดและ
เจริญเติบโต ทั้งนี้ ให้รวมถึงการปรับปรุง
ตัดแต่งต้นไม้ตามหลักกรุกขกรรม

พื้นที่ปลูกต้นไม้

พื้นที่สาธารณะ
ที่หน่วยงานของรัฐ
ครอบครองหรือใช้
ประโยชน์

พื้นที่ของประชาชนและ
เอกชนที่ถือครองไว้
โดยชอบด้วยกฎหมาย

ทะเบียนการปลูกต้นไม้

หมายถึง กระบวนการในการจดและ/หรือ
ลงทะเบียนต้นไม้ที่ปลูก เพื่อประโยชน์ในการ
ประเมินมูลค่าต้นไม้ให้เป็นทรัพย์สิน
ทั้งนี้ หากเป็นกรณีที่หน่วยงานภาครัฐปลูก
ให้ถือเป็นทรัพย์สินของทางราชการ

ส่วนราชการ

หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม
หรือส่วนราชการที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น
และมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค
และรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วย
วิธีการงบประมาณ

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

หมายความว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด
เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล
กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์การ
ปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

หมวด ๑

คณะกรรมการบริหารจัดการ
การปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน
เพื่อชุมชนเข้มแข็งแห่งชาติ

คณะกรรมการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนแห่งชาติ (กมช.)

ประธานกรรมการ
รอง นรต. ที่ นรต. มอบหมาย

กรรมการ

- ปลัด มท. - อธิบดี ปม.
- ปลัด กษ. - อธิบดี อส.
- อธิบดี ปค. - ผจก. ธกส.
- อธิบดี สธ. - ประธาน สอท.
- ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
- ประธานหอการค้าไทย
- ผู้แทนเครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไม้ภาคประชาชน (ประธานแต่งตั้ง ๕ คน)
- ผู้ทรงคุณวุฒิ (ประธานแต่งตั้ง ๕ คน)

รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
รมว.มท.

รองประธานกรรมการ คนที่สอง
รมว.ทส.

กรรมการและเลขานุการ
ผอ.สผ. สป.มท.

อำนาจหน้าที่ของ กมช.

๑. จัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน เสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ
๒. เสนอแนะคณะรัฐมนตรีให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อขจัดปัญหาอุปสรรค และสนับสนุนการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน
๓. เสนอแนะคณะรัฐมนตรีให้มีการออกมาตรการจูงใจ เพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนและประชารัฐเกิดแรงจูงใจที่จะปลูกและดูแลต้นไม้ที่ปลูก
๔. กำหนดมาตรการรณรงค์และสร้างกระแสทางสังคมและการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนและประชารัฐให้ความสำคัญผนึกกำลังกันปลูกและดูแลต้นไม้

อำนาจหน้าที่ของ กมช.

๕. กำกับ ติดตาม ประสานงาน สนับสนุนและเร่งรัดการดำเนินการของ คณะกรรมการระดับต่าง ๆ ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ภาคประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน

๖. ติดตามประเมินผลการดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และ แผนงานที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน รายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบ

๗. แต่งตั้งอนุกรรมการ หรือคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ ของ กมช. ได้ตามความเหมาะสมจำเป็น

๘. ออกระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่ง เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

๙. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด ๒

คณะกรรมการปลูกและดูแลต้นไม้
ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งระดับต่าง ๆ

คณะกรรมการอำนวยการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน เพื่อชุมชนเข้มแข็งระดับจังหวัด (กมจ.)

ประธานกรรมการ

ผวจ.

รองประธานกรรมการ

นายก อบจ.

กรรมการ

- หัวหน้าส่วนราชการในจังหวัดที่เกี่ยวข้อง
- ผู้บังคับการมณฑลทหารบกจังหวัด
- ประธานหอการค้าจังหวัด
- ผจก. ธกส. ในเขตจังหวัด
- นายอำเภอทุกอำเภอ
- ผู้บริหาร อปท. ในจังหวัด (ผวจ. แต่งตั้ง ๕ คน)
- ผู้แทนเครือข่าย/ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ต้นไม้ภาคประชาชนที่อยู่ในจังหวัด

กรรมการและเลขานุการ
หัวหน้าสำนักงานจังหวัด

อำนาจหน้าที่ของ กมจ.

๑. กำหนดมาตรการ แผนการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนของจังหวัด รวมทั้ง การประเมินมูลค่าของต้นไม้ในทางเศรษฐกิจ

๒. ดำเนินการให้ทุกอำเภอจัดทำแผนการปลูกและดูแลต้นไม้ในขอบเขตพื้นที่อำเภอตามยุทธศาสตร์ที่กำหนด และอำนวยการให้เกิดการขับเคลื่อนมาตรการ แผนและงบประมาณในการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนไปสู่การปฏิบัติในจังหวัด รวมทั้ง ประสานงานกับองค์กรภายนอกที่จะมาปลูกต้นไม้ในชุมชนในลักษณะกิจกรรมที่เป็นความรับผิดชอบต่อสังคม

๓. ดำเนินการให้ทุกส่วนราชการ หน่วยงานทุกภาคส่วนทั้งรัฐ เอกชน สถาบันศาสนา และทุกหมู่บ้าน/ชุมชนในจังหวัด ทำการปลูกและดูแลต้นไม้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รวมทั้ง รณรงค์สร้างกระแสสังคมและส่งเสริมให้มีการปลูก ๙ กับประชารัฐทุกภาคส่วนในจังหวัด การประเมินมูลค่าของต้นไม้ทางเศรษฐกิจ

อำนาจหน้าที่ของ กมจ.

๔. ดำเนินการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดหาหรือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ กล้าไม้ที่จำเป็นต่อการปลูกและดูแลต้นไม้และจัดตั้งธนาคารต้นไม้ใน จังหวัด รวมถึงการบริการด้านข้อมูลและวิชาการ

๕. แก้ไขปัญหา อุปสรรคของการดำเนินการ ติดตามประเมินผล และ รายงานผลการดำเนินการให้ กมช. ทราบ

๖. จัดทำฐานข้อมูลและทะเบียนต้นไม้ที่ปลูกและการดูแลต้นไม้ รวมทั้ง การประเมินมูลค่าของต้นไม้ในทางเศรษฐกิจ

๗. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานตามความจำเป็น เหมาะสม

๘. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจาก กมช.

ให้นายอำเภอ เป็นเจ้าภาพในการบูรณาการหน่วยงาน องค์กรทุกภาคส่วน ในพื้นที่รับผิดชอบ โดยให้ดำเนินการ ดังนี้

๑. ให้ทุกภาคส่วนและทุกหน่วยงาน สํารวจและจัดทำความต้องการ การปลูก และดูแลต้นไม้ในเขตพื้นที่อำเภอ

๒. จัดทำและบูรณาการแผนการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน รวมทั้ง การประมาณการมูลค่าทางเศรษฐกิจของต้นไม้ และขับเคลื่อนแผนไปสู่การ ปฏิบัติ

๓. จัดหาหรือสนับสนุนอุปกรณ์ กล้าไม้ที่จำเป็น ต่อการปลูกและดูแลต้นไม้ ตลอดจนจัดตั้งธนาคารต้นไม้ในพื้นที่

๔. จัดทำฐานข้อมูลและทะเบียนต้นไม้ที่ปลูกและดูแลต้นไม้ รวมทั้งประเมินค่า ในทางเศรษฐกิจ

๕. กำกับและติดตามการปลูกและดูแลต้นไม้ที่ปลูก
ตลอดจนแก้ไขปัญหายุทธวิธีที่เกิดขึ้นและรายงานผลการ
ดำเนินงานให้ กมจ. ทราบ

๖. แต่งตั้งคณะทำงาน กลไกประสานงานและดำเนินการ
ตามความเหมาะสม เพื่อให้การขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์นี้
เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๗. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

คณะกรรมการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน เพื่อชุมชนเข้มแข็งระดับต่าง ๆ

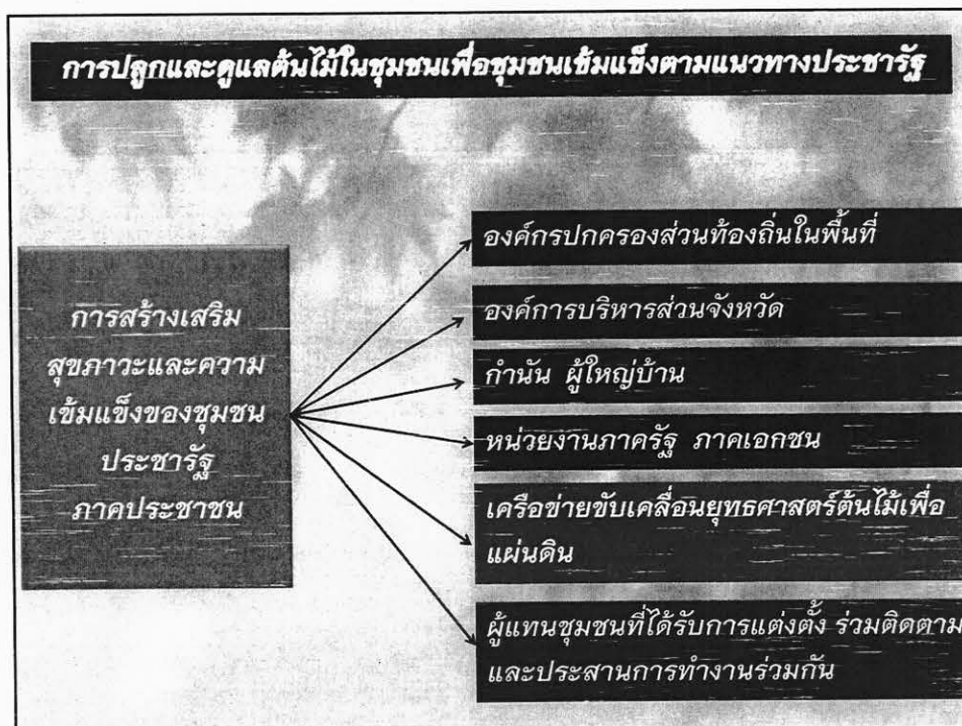
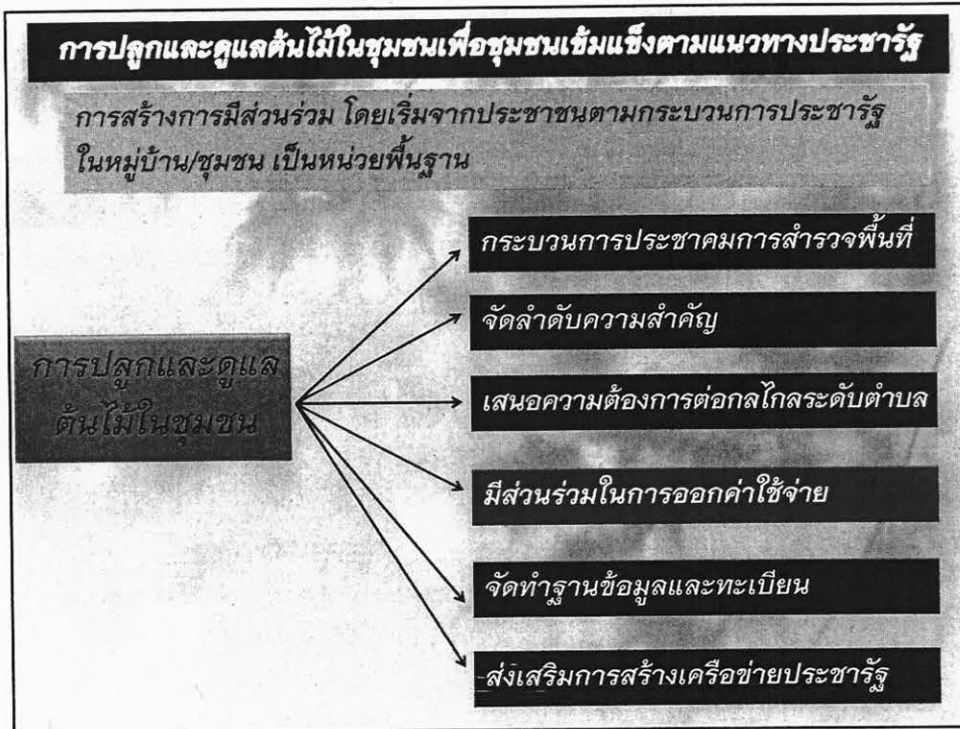
ให้แต่ละตำบล ดำเนินการสำรวจ รณรงค์ กระตุ้น
สร้างความตื่นตัวให้ทุกหน่วยงานในพื้นที่ รวมถึงครอบครัวใน
หมู่บ้าน / ชุมชน ดำเนินการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนใน
ลักษณะประชารัฐ รวมทั้งประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยให้
ปลัดอำเภอรับผิดชอบตำบล เป็นเจ้าภาพบูรณาการทุกหน่วยงาน
ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน
เครือข่ายต่าง ๆ สถาบันทางศาสนา ฯลฯ และพิจารณามอบหมาย
ผู้ที่เหมาะสมเป็นเลขานุการ

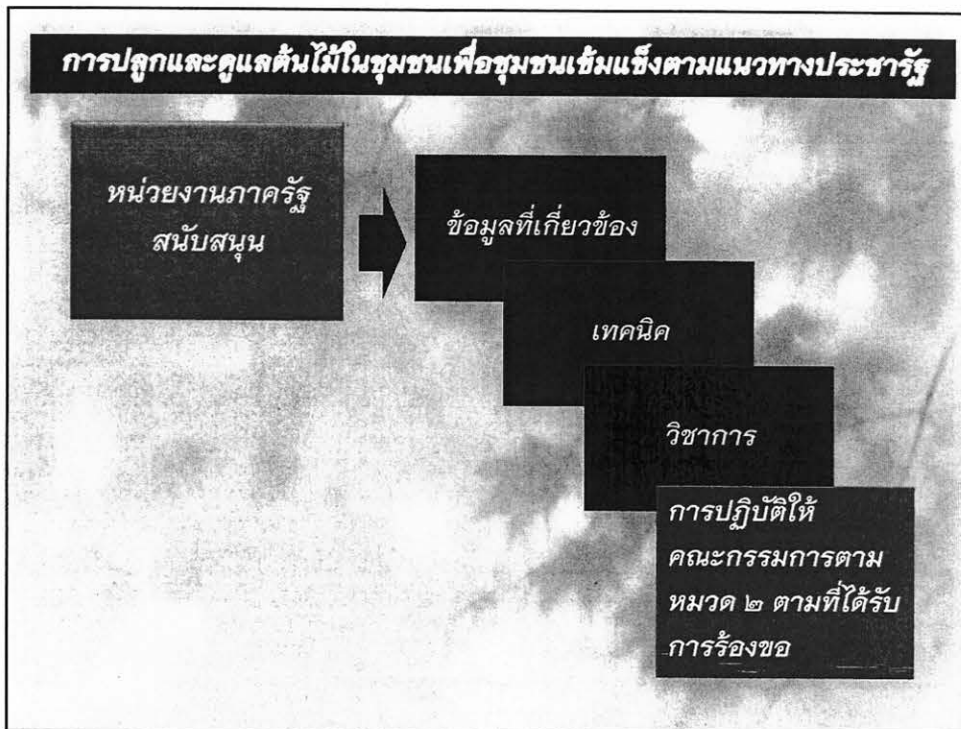
**คณะกรรมการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน
เพื่อชุมชนเข้มแข็งระดับต่าง ๆ**

ให้ประธานกรรมการบริหารจัดการการปลูกและดูแล
ต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งแห่งชาติ แต่งตั้ง
คณะกรรมการ เครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ต้นไม้
ภาคประชาชนขึ้นคณะหนึ่ง มีหน้าที่ให้ข้อคิดเห็น
ข้อเสนอแนะ เพื่อขับเคลื่อนหรือดำเนินการให้เป็นไปตาม
นโยบาย ยุทธศาสตร์ การปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน
ผืนป่ากำลังร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน ในการขับเคลื่อน
การดำเนินการ

หมวด ๓

**การปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน
เพื่อชุมชนเข้มแข็ง
ตามแนวทางประชารัฐ**

การปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็งตามแนวทางพระราชรัฐ

เพื่อให้การบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชน มีประสิทธิภาพ ให้ กมช. แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นชุดหนึ่งทำหน้าที่จัดทำ ระเบียบประกาศ คำสั่งที่เกี่ยวข้องและคู่มือการบริหารจัดการการปลูกและดูแลต้นไม้ในชุมชนเพื่อชุมชนเข้มแข็ง ให้เป็นแนวทางปฏิบัติ ภายใน ๙๐ วัน นับตั้งแต่วันที่ประกาศใช้ระเบียบนี้

